

EKOLOJİK EVİM

SÜRDÜRÜLEBİLİR YAŞAM DERGİSİ

SAYI 1

EKİM 2025

ÜCRETSİZ

Zeytinliklerin Kaderi ve Anlatıların Savaşı: Türkiye Hangi Hikayeyi Seçmeli?

Sessiz Tehlike: Elektrikli Arabalar Neden Araç Tutmasını Tetikliyor?

Evinizdeki Tozu Temizleyen 3 Muhteşem Bitki

Kısırlaştır, Aşıla, Yaşat': Delhi'nin Sokak Köpekleri için Yeni Umut

Tohum Savaşları: Vandana Shiva'nın GDO ve Küresel Tarıma Karşı Mücadelesi

Bilimin Ateşiyle Ekolojinin Geleceğini Aydınlatmak/Nurcan Seven Röportajı

ekolojikevim.org

Sürdürülebilir Dijital Deneyime Hazır mısınız?

Biliyor muydunuz? Sadece bir ton kağıt üretimi için ortalama 17 ağacın kesildiğini, 26.000 litreden fazla su harcandığını ve atmosfere yaklaşık 1 ton karbondioksit salındığını? Bu dergiyi dijital olarak okuyan her biriniz, bu döngünün bir parçası olmayarak doğanın korunmasına doğrudan katkı sağlıyorsunuz. Teşekkür ederiz.

Ekolojik Evim'i, size en zengin ve en kolay okuma deneyimini sunacak şekilde tasarladık. Bu, kağıdın sınırlarını aşan, parmaklarınızın ucundaki bağlantılarla derinleşen bir dergi.

İşte dergimizden en iyi şekilde faydalanmanızı sağlayacak interaktif rehberiniz:

İÇERİK

Okuma yolculuğunuzda size rehberlik etmesi için her sayfanın sonuna küçük pusulalar yerleştirdik. "Eko Haber" veya "Eko Yaşam" gibi bu küçük başlıklar, dergiyi herhangi bir yerinden açtığınızda bile size o an hangi tematik bölümde olduğunuzu hatırlatır. Bu sayede deneyiminiz bir bütünlük kazanır ve derginin zengin içeriği içinde kendi rotanızı kolayca çizebilirsiniz.

MADENLER, YANGINLAR, ENERJİ PROJELERİ

Orman yangınları manşetleri süslerken, maden, daha kalıcı bir şekilde mi yok ediyor? Verilerle büyük tehdidi analiz ediyoruz.

KARİDES ATIKLARI ARTIK HAVAYI TEMİZLİYOR

Karides kabukları iklim değişikliğiyle mücadele Sharjah Üniversitesi'ndeki bilim insanları, bu atık karbona dönüştüren devrimci bir teknoloji geliştirdi.

İçindekiler sayfamız, derginizin interaktif bir haritası olarak tasarlandı. Gözünüze çarpan bir başlığın üzerine dokunmanız, sizi anında o hikayenin başladığı sayfaya götürecektir. Bu, keşfetme özgürlüğünü parmaklarınızın ucuna getiren zahmetsiz bir deneyimdir.

15

Okuma yolculuğunuzda yönünüzü asla kaybetmeyin. Her sayfanın köşesinde göreceğiniz geri dönüş ikonu, sizin ana üssünüzdür. Bu ikona dokunduğunuzda, derginin haritası olan içerik sayfamıza anında dönebilir ve yeni bir keşfe kolayca başlayabilirsiniz.

İKLİM KRİZİNİN ASIL SORUMLUSU KÂR HIRSI VE KAPİTALİST SİSTEMDİR

Bazı hikayeler sayfalara sığmaz; anlatacak daha çok şeyi, gösterecek daha çok rengi vardır. Bir konu başlığının yanında göreceğiniz YouTube veya Spotify ikonları, sizi o konunun derinliklerine taşıyan özel kapılardır. Bu ikonlara dokunarak metnin ötesine geçebilir, konunun videosunu izleyebilir veya hikayenin sesini bir podcast olarak dinleyebilirsiniz. Tercih sizin; istediğiniz platformu seçerek keşfinizi zenginleştirin.

MADENLER, YANGINLAR, ENERJİ PROJELERİ GERÇEK TEHDİT HANGİSİ?**13**

Orman yangınları manşetleri süslerken, madencilik ve enerji projeleri ormanlarımızı daha kalıcı bir şekilde mi yok ediyor? Verilerle Türkiye'nin ormanlarına yönelik en büyük tehdidi analiz ediyoruz.

KARİDES ATIKLARI ARTIK HAVAYI TEMİZLİYOR**16**

Karides kabukları iklim değişikliğiyle mücadelede yeni bir umut olabilir mi? Sharjah Üniversitesi'ndeki bilim insanları, bu atığı CO₂ yakalayan aktif karbona dönüştüren devrimci bir teknoloji geliştirdi.

ORMAN YANGINLARI DEĞİL, SİSTEM YANGINI: AKDENİZ'DEKİ EKOLOJİK KRİZİN PERDE ARKASI**19**

Akdeniz'deki orman yangınları artık doğal afet değil. İklim değişikliği, kâr odaklı politikalar ve sistemsel ihmalin yarattığı bu ekolojik krizin nedenlerini ve çözüm yollarını keşfedin.

TÜRKİYE'NİN HAVA KALİTESİ KARNESİ NEDEN KIRIKLARLA DOLU?**22**

Türkiye nüfusunun %92'si kirli hava soluyor ve bu her yıl 68 bin cana mal oluyor. 7 Eylül Dünya Temiz Hava Günü'nde hava kirliliğinin nedenlerini, meme kanseriyle ilişkisini ve çözüm yollarını keşfedin.

İKLİM KRİZİNİN ASIL SORUMLUSU: KÂR HIRSI VE KAPİTALİST SİSTEM**25**

İklim krizini neden çözemiyoruz? Cevap farkındalık eksikliği değil, kapitalizmin kâr odaklı doğasıdır. Kâr hırsının gezegeni nasıl yok ettiğini ve ekonomik demokrasinin neden tek çözüm olduğunu keşfedin.

YEŞİL DEVRİMİN EJDERHASI ÇİN ENERJİ SAVAŞLARINI NASIL KAZANDI?**27**

Dünyanın en büyük karbon salıcısı Çin, şaşırtıcı bir şekilde yeşil enerji devriminin lideri oldu. ABD geri çekilirken, Çin'in bu hamlesi iklim krizini ve küresel güç dengelerini nasıl yeniden şekillendiriyor?

ZEYTİNLİKLERİN KADERİ VE ANLATILARIN SAVAŞI: TÜRKİYE HANGİ HİKAYEYİ SEÇMELİ?

31

Türkiye'nin binlerce yıllık mirası zeytinlikler, madenciliğe yol açan yeni yasayla tehlikede. Bu durum, "kalkınma" ve "koruma" anlatıları arasındaki savaşı gözler önüne seriyor. Hangi hikayenin kazanacağı, ekolojik ve kültürel geleceğimizi şekillendirecek.

PETROL DEVLERİ ÖLÜMCÜL SICAK HAVA DALGALARIYLA İLK KEZ DOĞRUDAN İLİŞKİLENDİRİLDİ

35

Yeni bir bilimsel araştırma, ExxonMobil ve Saudi Aramco gibi petrol devlerinin karbon emisyonlarını, dünya genelindeki ölümcül sıcak hava dalgalarıyla ilk kez doğrudan ilişkilendirdi. İklim adaletinde çığır açan bu gelişmeyi keşfedin.

OZON TABAKASINI KURTARAN İNSANLIK, GEZEĞENİ DE KURTARABİLİR Mİ?

37

İklim krizi karşısında çaresiz miyiz? Ozon tabakasını kurtaran insanlığın inanılmaz başarı hikayesinden ilham alarak, iklim kriziyle mücadelede umut veren teknolojik ve hukuki çözümleri keşfedin.

TÜRKİYE'NİN ENERJİ PARADOKSU: SÖYLEM VE RAKAMLAR ARASINDA KÖMÜR ÇIKMAZI

40

Türkiye, Paris Anlaşması'na rağmen 2024'te Avrupa'nın en büyük kömürden elektrik üreticisi oldu. Kömür teşvikleri, Soma Termik Santrali ve 2053 Net Sıfır hedefi arasındaki derin çelişkileri verilerle analiz ediyoruz.

BİLİMİN ATEŞİYLE EKOLOJİNİN GELECEĞİNİ AYDINLATMAK

50

Bireysel çabalarımız gerçekten bir fark yaratır mı? Bilim insanları ekolojik kriz karşısında tarafsız kalmalı mı? Hypatia Bilimx'in kurucusu Nurcan Seven, Ekolojik Evim'e verdiği özel röportajda bu zor sorulara cesur ve ufuk açıcı cevaplar veriyor.

SICAKLAR SADECE BUNALTMİYOR YAŞLANDIRIYOR

Sıcak hava dalgalarının sizi sigara ve alkol kadar hızlı yaşlandırdığını biliyor muydunuz? İklim krizinin sağlığını üzerindeki bu gizli ve kalıcı etkisini ortaya koyan yeni bilimsel araştırmayı keşfedin.

63

RUSYA KANSER AŞISINDA BAŞARIYI DUYURDU: İLK SONUÇLAR UMUT VERİCİ

Rusya, geliştirdiği kanser aşısının klinik öncesi deneylerde başarılı olduğunu duyurdu. Bu çığır açan gelişmenin ne anlama geldiğini, bilimsel sürecin hangi aşamada olduğunu ve kanser tedavisindeki potansiyelini keşfedin.

65

SESSİZ TEHLİKE: ELEKTRİKLİ ARABALAR NEDEN ARAÇ TUTMASINI TETKİLİYOR?

Elektrikli araçlar neden bazı insanlarda şiddetli mide bulantısı ve araç tutmasına neden oluyor? Bu yeni nesil araç tutmasının bilimsel nedenlerini ve yolculuklarınızı konforlu hale getirecek pratik çözümleri keşfedin.

68

GRİP AŞISI REHBERİ: FİYATLAR NEDEN ARTTI, KİMLER ÜCRETSİZ YAPTIRILIR VE NE ZAMAN OLMALI?

Grip Aşısı Rehberi: Fiyatlar neden arttı, Vaxigrip, Influvac, Fluarix markalarından hangileri SGK kapsamında? Kimler ücretsiz aşı olabilir ve aşı olmak için en doğru zaman ne zaman?

74

TÜKETİM KÜLTÜRÜNE BAŞKALDIRI: ANLAMLI BİR HAYAT İNŞA ETMENİN YOLLARI!

78

Evinizdeki tozu ve toksinleri temizleyen, bakımı kolay 3 harika bitkiyle tanışın. Paşa Kılıcı, İngiliz Sarmaşığı ve Kurdele Çiçeği ile daha temiz ve sağlıklı bir havaya kavuşun.

YAPABİLECEKKEN YAPMADIKLARIM, SÖYLEYEBİLECEKKEN SÖYLEMEDİKLERİM

80

Sonbahar temizliğine hazır mısınız? Yeni mevsime ferah bir başlangıç yapmak için evinizden atmanız gereken 6 eşya kategorisini keşfedin. Dağınıklığa son verin, düzeni kucaklayın!

ÇEVRE BİLİNCİ NEDEN DAVRANIŞA DÖNÜŞMÜYOR? OKULDA ÖĞRENİP EVDE UNUTTUKLARIMIZ

83

İklim krizi karşısında çaresiz miyiz? Ozon tabakasını kurtaran insanlığın inanılmaz başarı hikayesinden ilham alarak, iklim kriziyle mücadelede umut veren teknolojik ve hukuki çözümleri keşfedin.

KONTEYNER EVLER: MINİMALİST BİR YAŞAM İÇİN NEDEN MÜKEMMEL BİR SEÇİM?

85

Minimalist bir yaşam tarzı mı arıyorsunuz? Nakliye konteynerlerinden evlerin neden daha az maliyet, daha fazla sürdürülebilirlik ve esneklik sunarak bu felsefeyi mükemmel bir şekilde desteklediğini keşfedin.

EVİNİZDEKİ TOZU TEMİZLEYEN 3 MUHTEŞEM BİTKİ

Evinizdeki tozu ve toksinleri temizleyen, bakımı kolay 3 harika bitkiyle tanışın. Paşa Kılıcı, İngiliz Sarmaşığı ve Kurdele Çiçeği ile daha temiz ve sağlıklı bir havaya kavuşun.

88

SONBAHAR DETOKSU: EVİNİZİ VE RUHUNUZU FERAHLATACAK 6 TEMİZLİK ADIMI

Sonbahar temizliğine hazır mısınız? Yeni mevsime ferah bir başlangıç yapmak için evinizden atmanız gereken 6 eşya kategorisini keşfedin. Dağınıklığa son verin, düzeni kucaklayın!

90

PLASTİK ALIŞVERİŞ POŞETLERİNİ ÇÖPE ATMAYINI EVDE VE DIŞARIDA 7 AKILLI YENİDEN KULLANIM YOLU

Plastik alışveriş poşetlerini çöpe atmayın! Market alışverişi, çöp kovası astarı, ayakkabı sarma, ıslak eşya taşıma ve daha fazlası için 7 akıllı yeniden kullanım fikri.

93

MAKARNA SUYUNU ATMAYINI! İŞTE ONU DEĞERLENDİRMENİN EN PRATİK YOLU

Makarna suyunu lavaboya dökmeyin! Mutfaktaki bu "sıvı altını" dondurarak nasıl saklayacağınızı ve yemeklerinize profesyonel bir dokunuş katmak için nasıl kullanacağınızı adım adım öğrenin.

97

BU SONBAHARIN FAVORİSİ OLACAK: DOYURUCU NOHUTLU BALKABAĞI GÜVECİ

Sadece 15 dakikada hazırlayabileceğiniz, balkabağı ve nohutlu bu doyurucu sonbahar güveci tarifiyle sofralarınıza sağlık ve lezzet katın. Vegan, pratik ve tam bir lezzet bombası!

100

KISIRLAŞTIR, AŞILA, YAŞAT: DELHİ'NİN SOKAK KÖPEKLERİ İÇİN YENİ UMUT

103

Hindistan Yüksek Mahkemesi, Delhi'nin sokak köpeklerini barınaklara kapatma planını geri çekti. Kamu güvenliği ve hayvan hakları arasındaki bu kritik kararın detaylarını ve yeni 'kısırlaştır-aşıla-bırak' yaklaşımını keşfedin.

DOĞANIN GİZLİ İŞÇİLERİ: TOHUM YAYAN HAYVANLAR GEZEĞENİ NASIL KURTARIYOR?

106

Yeni bir araştırma, tohum yayan hayvanların yok olmasının ormanların karbon depolama kapasitesini 4 kat azalttığını ortaya koydu. Biyoçeşitlilik kaybının iklim krizini nasıl körüklediğini keşfedin.

BOOKING.COM RAPORU: TURİSTLER ARTIK SADECE GEZMEK DEĞİL, "İYLEŞTİRMEK" İSTİYOR

109

Booking com'un son raporu seyahat devrimini ortaya koyuyor: Turistlerin %69'u artık ziyaret ettikleri yerleri "daha iyi bırakmak" istiyor. Sürdürülebilir seyahatin yeni insan odaklı tanımını ve gezginlerin taleplerini keşfedin.

BİLİNÇLİ GEZGİNİN REHBERİ: İKLİM ÖDÜLLERİYLE ÇEVRE DOSTU TATİLLER

111

Aşırı turizmin yarattığı gerilime karşı Kopenhag'dan ilham veren bir çözüm: CopenPay. Gezegen dostu seçimler yapan turistleri ödüllendiren 'iklim ödülleri' yaygınlaşmalı mı? Sorumlu seyahatin geleceğini keşfedin.

TOHUM SAVAŞLARI: VANDANA SHIVA'NIN GDO VE KÜRESEL TARIMA KARŞI MÜCADELESİ

116

Vandana Shiva kimdir? GDO'lar, tohum egemenliği ve endüstriyel tarıma yönelik radikal eleştirilerini, biyo-korsanlık davalarını ve ona yöneltilen karşıt görüşleri keşfedin.

BÜTÜNCÜL DOĞAL YAŞAM: İKLİM KRİZİNDEN ANKSİYETEYE MODERN DÜNYANIN HASTALIKLARINA KARŞI BİR REÇETE

120

Kathleen R. Smythe'nin "Bütüncül Doğal Yaşam" kitabı, iklim krizi ve anksiyete gibi modern sorunların kökenini, doğadan kopuşumuzda buluyor. Çözüm ise basit: Öze dönüş ve öz-yeterlilik.

Merhaba,

Bu engin evrende, "evimiz" diyebileceğimiz tek bir gezegen var. Nefes aldığımız havadan içtiğimiz suya, soframıza gelen gıdadan adımladığımız toprağa kadar her şey, hassas bir denge üzerine kurulu. Bizler, bu dengenin hem koruyucusu hem de ne yazık ki en büyük bozucusu olabiliriz. Bozulan her halka, bir bütün olarak tüm doğal ekosisteme, yani ortak yuvamıza zarar veriyor.

İşte Ekolojik Evim'in varoluş amacı tam da bu noktada başlıyor: Umutsuzluğa kapılmak yerine, birbirimize ilham olmak. Değişimin ve dönüşümün mümkün olduğuna inanarak, sesimizi birlikte duyurabileceğimiz güvenli bir alan yaratmak.

Blog sayfamızda ve sosyal medyada filizlenen bu topluluk, sizin ilginiz ve desteğinizle büyüyerek kök saldı. Şimdi ise bu yolculukta yeni ve bizim için oldukça önemli bir adım atıyoruz. Daha fazla kişiye ulaşabilmek, ilham çemberimizi genişletmek ve bu değerli içerikleri kalıcı kılmak için her ay dijital dergimizle karşınızda olacağız. Bu dergi, bizim için sadece bir yayın değil, büyüyen ailemizle kurduğumuz bağın ve ortak hayallerimizin somut bir kanıtı.

Geride bıraktığımız Eylül ayı, hem ülkemiz hem de Dünya için bu dengenin ne kadar kırılgan olduğunu bize bir kez daha sert bir şekilde hatırlattı. Orman yangınları, rekor kıran hava sıcaklıkları ve kapımıza dayanan su krizinin ayak sesleri hepimizin gündemindeydi. Ayın son günlerinde ise geleceğimiz demek olan zeytinlikler için endişelendik.

Bu ilk sayımızda, bu sıcak gündemi görmezden gelmeyeceğiz. Ancak karamsarlığa kapılmak yerine, çözüme giden yolları arayacağız. Aynı zamanda yaşamın güzelliklerini de unutmayacağız. Bu sayfalarda insan sağlığına, ruhumuza iyi gelen kültüre, sanata ve daha iyi bir yaşam için atılabilecek pratik adımlara da dokunacağız.

Bu dergi, sizin eviniz. Okuyan, sorgulayan, harekete geçen ve ilham veren herkesin evi.

Bizim Ekolojik Evimiz'e hoş geldiniz.

Sevgilerle,

Gürsoy Ünlü
Ekolojik Evim Kurucusu

Zeynep Derin Köseoğlu

Modern hayatın gürültüsü, kendi sesimizi duymamızı engeller. Kelimeler, modern dünyanın "daha fazlasını al, daha hızlı ol" diyen yankılarını susturup, gerçekten neyin önemli olduğunu gösterir. Tüketim kültürüne başkaldırıya, kalabalığın yolundan ayrılma cesaretine ve yavaşlayarak anlam bulmaya olan inancım Ekolojik Evim'in felsefesiyle birleşiyor. Kendi patikamı çizmeye çalışırken, deneyimlerimi paylaşıyorum.

Gizem Görhan Yağmur

Benim için yazmak, bir ifade biçiminden çok daha fazlası. Ruhumun ve hislerimin karşılığını kelimelerde bulup, başkalarının kendi yolculuğunu hatırlamasını sağlayabilmek demek. Yaşamın sadeliğine, doğanın dengesine ve az'ın aslında çok şey barındırdığına olan inancım Ekolojik Evim'in bakış açısıyla kesişiyor. Kendi hikayemi yazarken, aslında seni de senin hikayenle buluşturduğumu düşünüyorum.

Fatma Koşubaşı

Edebiyat öğretmeni ve yazarım. Verdiğim tüm savaşlar, yaşanabilir ve sevgi dolu bir dünya adına. Okyanusa bir denizyıldızı atabilirsem hatta ışık saçan bir yıldızcık olabilmeyi başarırsam ne mutlu bana ki bu savaşın kazananı olacağım.

Orhan Açıkgöz

Benim için doğa bir ilgi alanı değil, yaşamın ta kendisi. Tüm içeriklerimde, insanı merkeze alan bakış açısına meydan okuyarak, doğanın bizim dışımızda bir kaynak değil, parçası olduğumuz bir bütün olduğunu anlatmaya çalışıyorum.

Bu sorumlulukla üretirken, Doğaperest mahlasıyla ortak bir sese katılıyorum: İnsanın doğa üzerindeki tahakkümünü sorgulayan ve birlikte var olmanın yollarını arayanların sesine...

**Yuvamızdan fısıltılar, çığlıklar ve umut
dolu haberler.**

**EKO
HABER**

MADENLER, YANGINLAR, ENERJİ PROJELERİ GERÇEK TEHDİT HANGİSİ?

Her yaz ekranlarda aynı manzarayı görüyoruz: Alev alev yanan ormanlar, dumanların altında kalan yemyeşil ağaçlar ve bir anda yok olan hayatlar. Orman yangınları, ani ve dramatik yıkımlarıyla kamuoyunun dikkatini çekiyor, yüreğimizi yakıyor. Peki ya gözden kaçırdığımız, daha sessiz ve daha kalıcı bir tehlike varsa? Gelin, Türkiye'nin ormanlarına yönelik en büyük tehdidin gerçekten hangisi olduğunu, veriler ışığında inceleyelim.

Yangınlar, şüphesiz ormanlar için korkutucu bir tehdit. Özellikle 2021 yılı, bu gerçeği en çarpıcı şekilde yüzümüze vurdu. O yıl çıkan 1,329 yangında 139,416 hektarlık alan kül oldu. Bu rakam, önceki dokuz yılda yanan toplam alanın bile çok üzerindeydi. Yangınlar, sadece ağaçları yakmakla kalmıyor, toprağın fiziksel ve kimyasal yapısını da değiştiriyor. Yüzeyi adeta pişirip sertleştiriyor, su tutma kapasitesini düşürerek erozyon riskini artırıyor.

Ama hikaye burada bitmiyor. Yangınların etkisi, karasal ekosistemle de sınırlı değil. Yanma sonucu oluşan "karbon karası" ve demir gibi maddeler, yağışlarla ve nehirlerle denizlere taşınabiliyor. Bu elementler, denizdeki fitoplankton adı verilen mikroskobik canlılar için gübre görevi görerek popülasyonlarında aşırı artışa neden oluyor. Bu artış, denizin oksijenini tüketerek toplu canlı ölümlerine yol açabiliyor.

Maden ve Enerji Projeleri: Sessiz ve Kalıcı Bir Yıkım

Yangınlar kadar manşetlere çıkmasa da, madencilik ve enerji projeleri ormanlarımıza yönelik en büyük kronik tehdit. Bir düşünün: 2002-2022 yılları arasında orman yangınlarında toplam 95,905 hektarlık orman alanı yanarken, sadece 2012-2022 arasında madencilik için 109,884 hektarlık alan tahsis edildi. Yani, 10 yılda madencilik için yasal olarak tahrip edilen alan, yangınlarda kaybedilenden daha fazla. Bu, yangınların dramatik görünülüğünün aksine, yasal izinlerle gerçekleşen sessiz, sürekli ve geri döndürülemez bir yok oluşu işaret ediyor.

Madencilik, bir alanı sadece yok etmekle kalmıyor, aynı zamanda toprağın yapısını kalıcı olarak bozuyor. Açık maden ocakları, araziye adeta "ay yüzeyi kraterine" dönüştürüyor ve su kaynaklarını zehirliyor. Özellikle altın madenciliği gibi siyanür ve ağır metallerin kullanıldığı operasyonlar, toprağı ve suyu zehirleyerek hem ekosistemi hem de insan sağlığını tehdit ediyor. İliç'teki maden felaketi, bu tehlikenin ne kadar somut olduğunu bir kez daha gösterdi.

Enerjiye Giden Yolda Feda Edilen Ormanlar

"Sürdürülebilir enerji" projeleri bile ormanlarımız için bir tehdit oluşturabiliyor. 2011'den bu yana enerji sektörü için toplam 160,000 hektar ormanlık alan için 16 binden fazla izin verilmiş.

- Elektrik iletim hatları, 159,793 hektarlık alanla en büyük tahsise sahip.
- Hidroelektrik santraller (HES) ve barajlar için 27,120 hektar tahsis edilmiş.
- Rüzgar enerjisi santralleri (RES) projelerinin kullanılan toplam alanının yüzde 58'i orman arazisi.

Bu projelerin her birinin farklı çevresel etkileri var: HES'ler dere yataklarını bozuyor, RES'ler kuş ölümlerine neden olabiliyor, termik santraller ise doğrudan ormanları yok ederek karbondioksit, kükürt oksit ve azot oksit gibi zehirli gazları atmosfere salıyor. Buradaki en büyük paradoks ise, iklim değişikliğiyle mücadelede bir çözüm olarak sunulan yenilenebilir enerji projelerinin, aslında iklimin en güçlü savunucularından biri olan ormanları yok etmesidir.

Peki En Büyük Tehdit Hangisi?

Aslında bu sorunun tek bir cevabı yok. Yangınlar, bir anda ve büyük bir güçle gelen, dramatik ve yıkıcı bir tehdit. Yangın sonrası ormanlar, kendilerini kısmen de olsa yenileme potansiyeline sahip. Ancak maden ve enerji projeleri, yasal izinler altında gerçekleşen, sessizce ilerleyen ve ekosistemde geri döndürülemez, kalıcı bir tahribat yaratan tehditlerdir.

Belki de en büyük tehdit, yangınların yarattığı göz yanılığıdır. Yangınların medyatik doğası, kamuoyunun tüm dikkatini onlara yönlendirirken, yasal kılıfa uydurulmuş, daha büyük ve kalıcı orman kayıplarının fark edilmesini engelliyor. Bu nedenle, ormanlarımızı korumak için sadece yangınlarla mücadele etmek yetmez. Ekonomik kararlar alınırken ormanlarımızın ekolojik değerini birinci sıraya koyan, bütüncül ve entegre bir çevre politikası şart. Yoksa dumansız yangınlar, ormanlarımızı sessizce yok etmeye devam edecektir.

KARİDES ATIKLARI ARTIK HAVAYI TEMİZLİYOR

Sofralarımızı süsleyen lezzetli karideslerin arkasında bıraktığı kabukların, gezegenimizin en büyük sorunlarından biri olan iklim değişikliğiyle mücadelede bir kahramana dönüşebileceğini hiç düşündünüz mü? Sharjah Üniversitesi'nden bilim insanları, tam da bunu başaran devrim niteliğinde bir teknoloji geliştirdi. Mutfak atığı olarak görülen milyonlarca ton karides kabuğu, artık atmosferdeki karbondioksiti yakalayan yüksek performanslı bir malzemeye dönüştürülüyor. Bu yenilik, hem devasa bir atık sorununa çözüm buluyor hem de iklim krizine karşı yeni bir umut kapısı aralıyor.

Her yıl dünya genelinde karides, istakoz ve yengeç gibi kabuklu deniz ürünlerinin işlenmesiyle yaklaşık 8 milyon ton atık ortaya çıkıyor. Genellikle çöp sahalarına atılan veya denize dökülen bu organik atıklar, ciddi bir çevre kirliliği kaynağı. Sharjah Üniversitesi'ndeki Dr. Haif Al-Jomard liderliğindeki ekip, bu sorunu bir fırsat olarak gördü. Birleşik Arap Emirlikleri'ndeki yerel bir pazardan temin ettikleri karides kabukları, başları ve bağırsaklarını kullanarak, atığı değerli bir kaynağa dönüştürmenin yolunu buldular.

Atıktan Aktif Karbona: Teknoloji Nasıl Çalışıyor?

Peki, sıradan bir karides kabuğu atmosferdeki karbondioksiti yakalayan bir süngere nasıl dönüşüyor? Süreç, birkaç aşamalı sofistike bir işlemi içeriyor:

Karides atıkları yüksek sıcaklıkta oksijensiz bir ortamda yakılarak "biyoçar" adı verilen kömürümsü bir maddeye dönüştürülüyor. Elde edilen bu madde, asit işlemi, kimyasal aktivasyon ve bilyalı öğütme gibi bir dizi işleminden geçirilerek yüzey alanı inanılmaz derecede artırılıyor.

Bu işlemlerin sonunda, milyonlarca mikroskobik gözenekle dolu, sünger benzeri bir yapıya sahip "aktif karbon" elde ediliyor. Araştırmaya göre, bu malzeme, CO₂ moleküllerini yakalama ve hapsetme konusunda olağanüstü bir performans sergiliyor ve defalarca kullanılabilir.

Karides kabuğundan üretilen bu aktif karbonun potansiyeli, sadece endüstriyel bacalardan CO₂ yakalamakla sınırlı değil. Bu çok yönlü malzemenin diğer potansiyel kullanım alanları şunlar:

- Su ve Hava Arıtma: Sudaki ve havadaki kirleticileri filtrelemek.
- Solvent Geri Kazanımı: Endüstriyel süreçlerde kullanılan kimyasalları geri kazanmak.
- Altın Çıkarma: Madencilikte altını cevherden ayırmak.
- Tıbbi Uygulamalar: Vücuttaki toksinleri temizlemek gibi medikal amaçlar.

Doğayı yok ettiklerinde, bizden bir parçayı da yok etmiş oluyorlar.

Matt Haig

ILHAM

ALDIKLARIMIZ

ORMAN YANGINLARI DEĞİL, SİSTEM YANGINI: AKDENİZ'DEKİ EKOLOJİK KRİZİN PERDE ARKASI

Türkiye'den Yunanistan'a, İspanya'dan Fransa'ya, Akdeniz'in gökyüzü bu yaz yine dumanla kaplandı. Ancak bu, artık alıştığımız mevsimsel bir felaket değil. Karşımızda "altıncı nesil yangınlar" olarak adlandırılan, daha hızlı, daha sıcak ve daha öngörülemez bir canavar var. Bu alevler, sadece iklim değişikliğinin bir sonucu değil; kısa vadeli kârı doğanın ve insanın yaşam hakkının önüne koyan ekonomik ve toplumsal sistemimizin ürettiği bir yangın çağının habercisi.

Artık sadece yanan alanın büyüklüğünden bahsetmiyoruz. 2025 yazı, son yirmi yılın ortalamasının katbekat üzerinde bir yıkıma sahne oldu. İspanya'da yangın kaynaklı karbon emisyonları rekor kırarken, Avrupa genelinde milyonlarca hektar orman ve yaşam alanı küle döndü. On binlerce insan evlerini terk etmek zorunda kaldı, hayatlar kaybedildi ve kritik altyapılar çöktü. Bu, basit bir kuraklık dönemi değil; bu, ekosistemlerin uyum sağlama kapasitesini aştığı, ormanların birer saatli bombaya dönüştüğü yeni ve tehlikeli bir iklim normali.

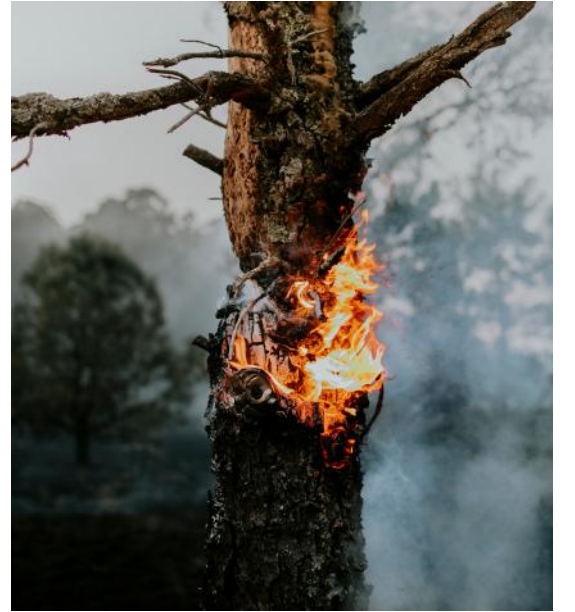
Türkiye'den Yunanistan'a, İspanya'dan Fransa'ya, Akdeniz'in gökyüzü bu yaz yine dumanla kaplandı. Ancak bu, artık alıştığımız mevsimsel bir felaket değil. Karşımızda "altıncı nesil yangınlar" olarak adlandırılan, daha hızlı, daha sıcak ve daha öngörülemez bir canavar var. Bu alevler, sadece iklim değişikliğinin bir sonucu değil; kısa vadeli kârı doğanın ve insanın yaşam hakkının önüne koyan ekonomik ve toplumsal sistemimizin ürettiği bir yangın çağının habercisi.

Artık sadece yanan alanın büyüklüğünden bahsetmiyoruz. 2025 yazı, son yirmi yılın ortalamasının katbekat üzerinde bir yıkıma sahne oldu. İspanya'da yangın kaynaklı karbon emisyonları rekor kırarken, Avrupa genelinde milyonlarca hektar orman ve yaşam alanı küle döndü. On binlerce insan evlerini terk etmek zorunda kaldı, hayatlar kaybedildi ve kritik altyapılar çöktü. Bu, basit bir kuraklık dönemi değil; bu, ekosistemlerin uyum sağlama kapasitesini aştığı, ormanların birer saatli bombaya dönüştüğü yeni ve tehlikeli bir iklim normalidir.

Adaletsiz Alevler: Yangının Yükünü Kim Taşıyor?

Yangınlar herkesi eşit etkilemiyor. Alevlerin en çok tehdit ettiği kesimler; işçiler, kırsal nüfus, göçmenler ve zaten sistemin dışına itilmiş, "harcanabilir" olarak görülen topluluklar oluyor. Bu yangınlar, toplumdaki sınıf, ırk ve coğrafi eşitsizliklerin altını daha da kalın bir çizgiyle çiziyor. Şehirlerde yaşayanlar dumanı hissederken, kırsalda yaşayanlar evlerini, geçim kaynaklarını ve anılarını kaybediyor.

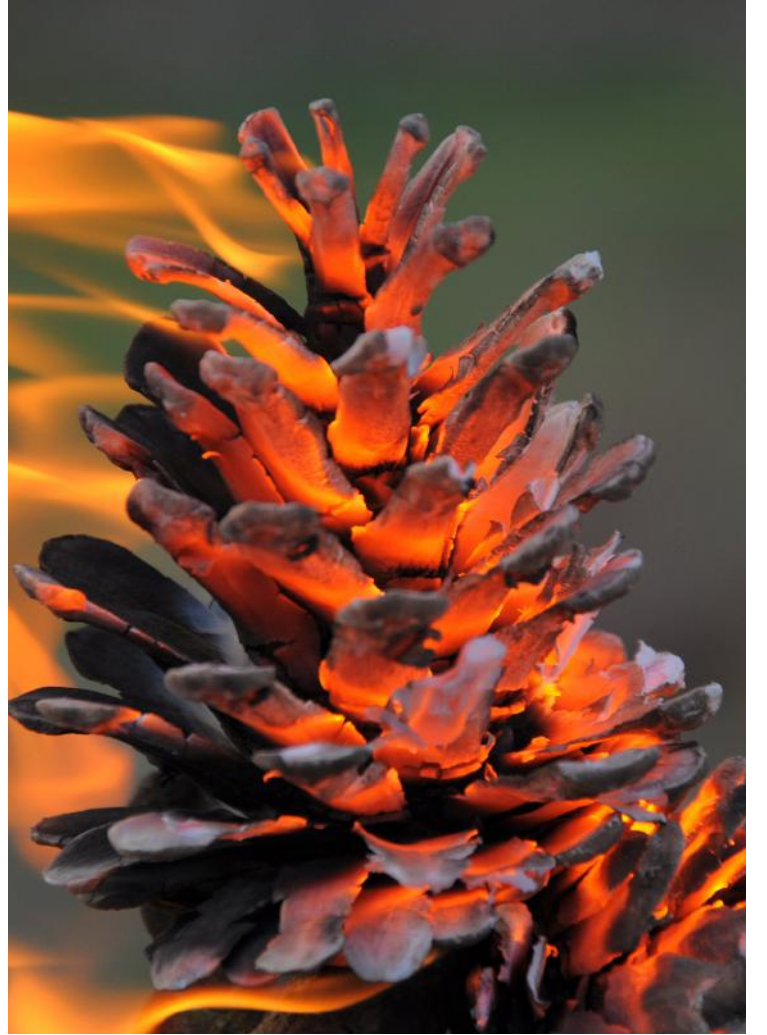
Çözüm Doğanın Kendisinde: Ekolojik Direnç ve Topluluk Odaklı Yönetim

Peki, ileriye giden yol nerede? Çözüm, ormanları birer kaynak olarak görmekten vazgeçip onlarla uyum içinde yaşamayı öğrenmekte yatıyor.

- **Eko-Sosyal Planlama:** Kısa vadeli kârı değil, uzun vadeli ekolojik ve toplumsal refahı hedefleyen politikalara ihtiyaç var.
- **Agroekoloji:** Ekolojik ilkelere ve toplumsal adalete dayalı sürdürülebilir tarım modelleri, hem toprağı canlandırır hem de biyolojik çeşitliliğı artırarak yangınlara karşı doğal bir direnç oluşturur.
- **Toplulukların Güçlendirilmesi:** Kırsal topluluklar, ormanların en iyi koruyucularıdır. Onların geleneksel bilgisini ve toprağı olan bağıını desteklemek, en etkili yangın önleme stratejisidir. Şehir-kır arasındaki sömürüye dayalı ilişki yeniden dengelenmelidir.

Yaşamı Merkeze Koymak

Alevler sadece ormanları değil, aynı zamanda onları tutuşturan bu adaletsiz ve sürdürülemez sistemi de yakıyor. Eğer her yaz aynı cehennemî yaşamak istemiyorsak, odağıımızı değiştirmek zorundayız. İhtiyacımız olan ateş, her şeyi yok eden değil; bakıma, anlama ve geleceğı giden yolu aydınlatan ateştir. Ekolojik ve toplumsal adalet olmadan, bu felaketlere karşı hiçbir güvenlik duvarı olmayacak.

TÜRKİYE'NİN HAVA KALİTESİ KARNESİ NEDEN KIRIKLARLA DOLU?

Aldığımız nefes. Hava kirliliği, artık sadece bacalardan çıkan bir duman değil; ulusal sınırları aşan, iklimi değiştiren ve her yıl milyonlarca insanı sessizce hayattan koparan küresel bir sağlık krizidir. Peki, Türkiye bu krizin neresinde? Temiz Hava Hakkı Platformu'nun "Kara Rapor 2024"ü, nefes aldığımız havanın aslında ne kadar tehlikeli olduğunu ve bu "görünmez katilin" her yıl on binlerce önlenebilir ölüme nasıl yol açtığını çarpıcı verilerle ortaya koyuyor.

Türkiye'nin Endişe Verici Hava Kalitesi Karnesi

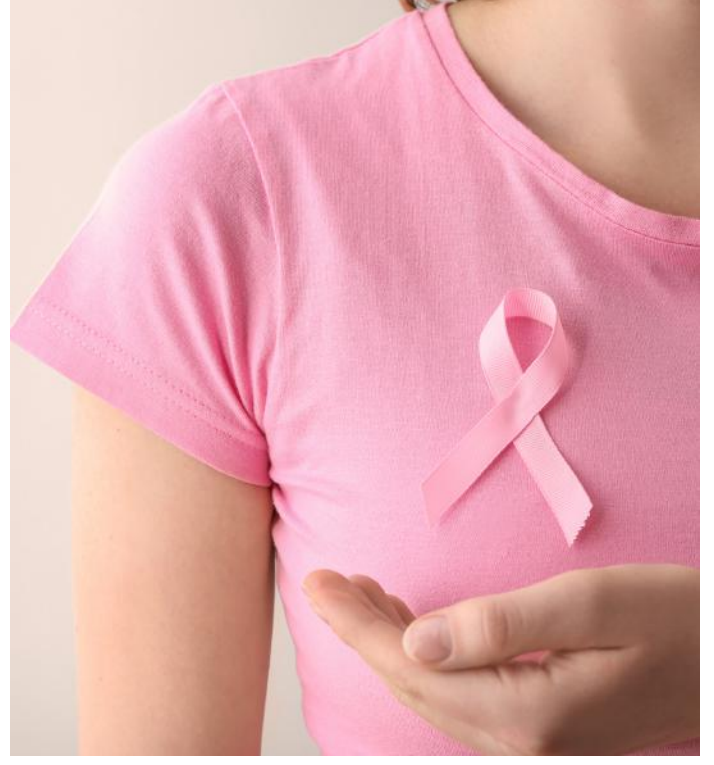
Rakamlar, durumun ciddiyetini net bir şekilde gözler önüne seriyor. Türkiye'de yaşayan insanların %92'si, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) belirlediği limitlerin üzerinde kirli hava soluyor. Bu, neredeyse hepimizin risk altında olduğu anlamına geliyor.

Rapora göre, eğer hava kalitesi standartları uygulansaydı, sadece 2022 yılında 68.440 kişinin hayatı kurtarılabilirdi. Bu, o yıl 30 yaş üstü tüm ölümlerin %14'ünden fazlasına denk geliyor.

Sayısal olarak en fazla ölümün yaşandığı şehirler büyük metropoller: İstanbul (8.357 kişi), İzmir (4.852 kişi) ve Bursa (3.657 kişi). Oransal olarak en yüksek risk ise ısınma kaynaklı kirliliğin yoğun olduğu Hakkari gibi şehirlerde görülüyor

Şok Eden Yeni Bulgular: Hava Kirliliği ve Meme Kanseri Riski

Hava kirliliğinin sadece astım veya kalp hastalıklarına yol açtığını düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. "Kara Rapor 2024", Türkiye'de ilk kez hava kirliliği ile **meme kanseri arasındaki doğrudan ilişkiyi** bilimsel verilerle ortaya koydu. Rapora göre, havadaki azot dioksit (NO₂) seviyesindeki artışlar, meme kanserine yakalanma riskini; partikül madde (PM10) artışı ise meme kanserinden ölme riskini önemli ölçüde yükseltiyor. Bu bulgu, hava kirliliğinin ne kadar derin ve sistemik bir halk sağlığı krizi olduğunu kanıtıyor.

Bu görünmez katilin arkasında somut nedenler var. Türkiye'deki hava kirliliğinin ana kaynakları şunlar:

Fosil Yakıt Bağımlılığı: Sanayi, enerji üretimi ve ısınmada hala büyük ölçüde kömüre ve diğer fosil yakıtlara bağımlıyız. Termik santraller, havaya en çok partikül madde ve kükürt dioksit salan tesislerin başında geliyor.

Ulaşım: Özellikle büyük şehirlerdeki yoğun trafik, egzozlardan salınan azot oksitlerle (NO_x) havayı zehirliyor.

Veri ve Denetim Eksikliği: En endişe verici sorunlardan biri ise denetimsizlik. Ağır sanayinin olduğu Dilovası ve Gebze gibi bölgelerdeki hava kalitesi istasyonlarının yıllardır veri paylaşmaması, sorunun gerçek boyutlarının gizlenmesine ve önlem alınmamasına neden oluyor.

Umut Var: Küresel Başarı Hikayeleri ve Yerel Çözümler

Bu karanlık tabloya rağmen, temiz hava bir hayal değil. Tarih, kararlı politikaların neleri değiştirebileceğini gösteriyor.

- **Londra'nın Dersleri:** 1952'deki "Büyük Sis" felaketinden sonra çıkardığı Temiz Hava Yasası ile Londra, duman kirliliğini %80 oranında azaltmayı başardı.
- **Pekin'in Dönüşümü:** Dünyanın en kirli şehirlerinden biri olan Pekin, kömür santrallerini kapatıp elektrikli araçları teşvik ederek hava kalitesini önemli ölçüde iyileştirdi.
- **Kent Ormanlarının Gücü:** Edirne'de yapılan bir çalışma, tek bir kent ormanının yılda 5 tondan fazla kirleticiyi temizlediğini ve 183.000 kg karbonu tuttuğunu gösteriyor. Yeşil alanlar, şehirlerimizin akciğerleri olarak hayati bir rol oynuyor.

Temiz Hava Bir Lüks Değil, Temel Bir Haktır

Türkiye'nin her yıl yaşadığı on binlerce önlenebilir ölüm, kararlı politikaların ve kolektif eylemin ne kadar acil olduğunu gösteriyor. Fosil yakıtlardan yenilenebilir enerjiye geçiş yapmak, ulaşım politikalarını yeniden düzenlemek ve kentlerimizi yeşillendirmek, daha mavi gökyüzüne giden yolculuğun ilk adımlarıdır.

İKLİM KRİZİNİN ASIL SORUMLUSU: KÂR HIRSI VE KAPİTALİST SİSTEM

İklim krizi konusunda artık hepimiz bilinçliyiz. Milyonlarca insan sokaklara dökülüyor, farkındalık zirve yapmış durumda ve çözüm yolları bilimsel olarak net. Peki, neden hala felakete doğru sürükleniyoruz? Sorun, farkındalık eksikliği veya halkın isteksizliği değil. Asıl engel, içinde yaşadığımız ekonomik sistemin ta kendisi: Kapitalizm. Bu radikal bir iddia gibi görünse de, veriler ve gerçekler, kâr maksimizasyonu üzerine kurulu bir sistemin, gezegeni kurtarmak için gereken adımları atmasının neden imkansız olduğunu gözler önüne seriyor.

Kâr Kanunu: Fiyatlar Değil, Kârlılık Önemlidir

Ekonomistler yıllarca bize, yenilenebilir enerjinin fosil yakıtlardan daha ucuz hale geldiğinde, piyasanın "otomatik olarak" yeşil bir dönüşüm yaşayacağını söyledi. O gün geldi; yenilenebilir enerji kaynakları artık fosil yakıtlardan çok daha ucuz. Peki neden hala petrol ve kömür yakmaya devam ediyoruz? Cevap basit: sermaye, fiyata değil, kâra bakar. Fosil yakıt endüstrisi, tekelci yapısı ve piyasa kontrolü sayesinde yenilenebilir enerjiden yaklaşık üç kat daha kârlıdır. Bu acı gerçeğin kanıtlarını her gün görüyoruz. Son iki yılda birçok büyük yatırım şirketi, "yeşil dönüşümün yeterince kârlı olmadığını" açıkça itiraf ederek iklim taahhütlerinden geri çekildi. İspanya'da yaşananlar ise bu dinamiğin canlı bir örneğidir. Ülkede güneş enerjisi kapasitesi arttıkça enerji fiyatları düştü. Bu, halk için harika bir haber olsa da, kârları azalan özel şirketler yeni yatırımları durdurarak ülkenin iklim hedeflerini riske attı. Bu durum, dünya yanarken bile sermayenin kâr getirmeyen bir şeye yatırım yapmayacağını ve iklim krizini çözmek için ona güvenemeyeceğimizi net bir şekilde ortaya koyuyor.

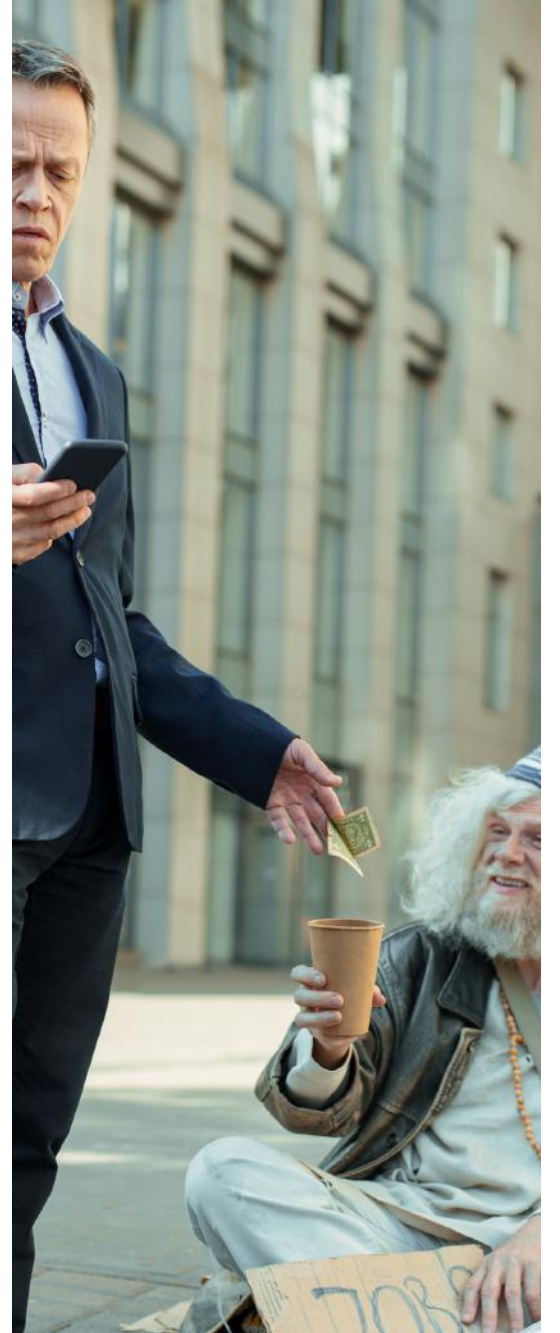
Üretilmesi Gerekenler ve Durdurulması Gerekenler

İklim kriziyle mücadele sadece enerji dönüşümünden ibaret değildir. Toplu taşımayı yaygınlaştırmak, binaları yalıtımak, ekosistemleri onarmak ve ekolojik tarım yapmak gibi "kârlı olmayan" ama hayati önem taşıyan binlerce yatırıma ihtiyacımız var. Kapitalist sistemde, bu tür temel ihtiyaçlar "yeterince kârlı olmadığı" için karşılanmaz. Daha da önemlisi, Paris Anlaşması hedeflerine ulaşmak için yüksek gelirli ülkelerin toplam enerji tüketimini ve gereksiz üretimi azaltması gerekiyor. Bilim insanları, SUV'lar ve özel jetler, devasa malikaneler, hızlı moda, endüstriyel et üretimi ve ürünlerin kasıtlı olarak kısa ömürlü tasarlandığı planlı eskitme gibi yıkıcı ve gereksiz üretim biçimlerini ölçeklendirmemiz gerektiğini açıkça söylüyor. Ancak bu sektörler son derece kârlı olduğu için, sistem bizi bunları üretmeye zorluyor. Sermaye, kârlı bir üretimden gönüllü olarak asla vazgeçmez.

Kapitalizmin Panzehiri: Ekonomik Demokrasi

Peki, kâr odaklı bu ölümcül mantıktan nasıl kurtulabiliriz? Cevap, ekonomik demokrasidir. Demokrasi ilkesini, sadece sandık başına gittiğimiz siyasi alandan çıkarıp, neyin, nasıl ve kimin için üretileceğine karar verilen ekonomik alana taşımamızdır. Bu, kârlılığın bakılmaksızın toplu taşıma veya yenilenebilir enerji gibi stratejik sektörlerde yatırım yapacak kamu kurumları oluşturulması anlamına gelir. İspanya'daki güneş enerjisi krizi, kâr amacı gütmeyen bir ulusal güneş enerjisi şirketi ile kolayca çözülebilir. Şirketlerin kontrolü, sadece hissedarların kârını değil, toplumun ve gezegenin ihtiyaçlarını gözeterek demokratik mekanizmalara devredilmelidir. Ayrıca, yeşil dönüşüm için gereken milyonlarca iş, özel sektörün insafına bırakılamaz. Kamu istihdam programları, insanları iyi ücretlerle bu hayati projelerde görevlendirebilir.

İklim hareketi, farkındalık yaratma konusunda büyük başarılar elde etti. Ancak sorun artık bilgi eksikliği değil. Sorun, kapitalist sınıfa hizmet eden politikacıların eylemsizliğidir. Artık hedefimiz, hükümetlere "lütfen bir şeyler yapın" demek olmamalıdır. Hedefimiz, işçileri ve çevrecileri ortak bir dönüşüm projesinde birleştirecek, iktidara gelip ekonomik demokrasiyi hayata geçirecek yeni siyasi hareketler inşa etmek olmalıdır. Güvenli ve adil bir geleceğe giden tek yol budur.

YEŞİL DEVRİMİN EJDERHASI ÇİN ENERJİ SAVAŞLARINI NASIL KAZANDI?

21. yüzyılın en büyük mücadelesi olan iklim krizi, küresel güç dengelerini de yeniden çiziyor. ABD'nin iklim politikalarında geri adım attığı bir dönemde, dünyanın en büyük karbon salıcısı olan Çin, şaşırtıcı bir şekilde yeşil enerji devriminin liderliğine soyunuyor. Çin fabrikalarından çıkan rüzgar türbinleri, güneş panelleri ve elektrikli arabalar, artık sadece ekonomik bir güç değil, aynı zamanda gezegenin geleceğini belirleyecek jeopolitik bir silah haline geliyor. Peki, kömürle büyüyen bu dev, nasıl oldu da yenilenebilir enerjinin tek hakimi konumuna geldi? Ve bu durum, küresel iklim mücadelesi için ne anlama geliyor?

Rakamlar, Çin'in yeşil enerji alanındaki ezici üstünlüğünü net bir şekilde ortaya koyuyor. Ülkenin genel ekonomik büyümesi yavaşlarken, temiz teknolojiye yapılan yatırım akıl almaz bir hızda devam ediyor. Geçen yıl, Çin'de inşaat halinde olan rüzgar ve güneş enerjisi kapasitesi, dünyanın geri kalanının toplamının iki katıydı. Bu sayede Çin, 1.200 GW'lık kurulu güç hedefine hükümetin planladığından altı yıl önce ulaştı.

Bu hakimiyet, sadece ülke iiyle sınırlı değil. Artık dünyanın en büyük dört rüzgar türbini üreticisi de Çinli firmalar. Güneş panelleri ve elektrikli araçların üretimi ve ihracatında da benzer bir pazar payı hakimiyeti söz konusu. Asya Topluluğu'ndan Li Shuo'nun dediği gibi, "Temiz enerji söz konusu olduğunda artık rekabetten bahsetmek anlamsız. Sadece tek bir oyuncu var."

Kömürün Gölgesindeki Yeşil Devrim: Çin'in İklim İkilemi

Çin'in bu yeşil hamlesi, madalyonun sadece bir yüzü. Diğer yüzünde ise ülkenin hala dünyanın en büyük kömür tüketicisi ve karbon salıcısı olduğu gerçeği yatıyor. Climate Action Tracker gibi bağımsız kuruluşlar, Çin'in mevcut politikalarını "son derece yetersiz" olarak değerlendiriyor ve bu gidişle gezegeni 4°C'lik bir ısınmaya doğru sürükleyeceği uyarısında bulunuyor.

Son iki yılda kömür sektörüne yapılan yatırımların son on yılın en yüksek seviyesine çıkması, Pekin'in "enerji güvenliği" endişelerini, iklim hedeflerinin önüne koyabildiğini gösteriyor. Özellikle 2021-2022'deki kuraklıkların hidroelektrik santrallerini vurması, yerel yönetimleri güvenilir bir kaynak olarak gördükleri kömüre daha fazla yöneltti.

ABD Geri Çekilirken Çin Sahneye Çıkıyor: Yeni Jeopolitik Düzen

Çin'in bu çelişkili durumu, ABD'nin iklim arenasından neredeyse tamamen çekilmesiyle daha da belirgin hale geliyor. Trump yönetimi altında ABD, iklim araştırma merkezlerini kapatırken, daha fazla petrol ve gaz sondajı sözü veriyor. Bu boşlukta Çin, kendisini çok taraflı işbirliğinin ve küresel çözümlerin savunucusu olarak konumlandırıyor. Başkan Xi Jinping, "Dünya nasıl değişirse değişsin, Çin iklim eylemlerini yavaşlatmayacak," diyerek güvenilir bir ortak imajı çiziyor.

Önceki iklim zirvelerinde (COP) ABD ve Çin liderleri genellikle ortak bir zemin ararken, şimdi Çin, Avrupa Birliği gibi aktörlerle doğrudan ikili görüşmeler yaparak "iddialı ve adil" sonuçlar için birlikte çalışma sözü veriyor. Bu durum, iklim politikasının artık yeni bir ekseninde, Pekin merkezli bir yörüngede şekillendiğinin en net göstergesi.

Gelecek Yeşil mi, Gri mi? Karar Pekin'in Elinde

Çin, bir yandan gezegeni kurtaracak teknolojileri rekor hızda üretirken, diğer yandan kömür bağımlılığıyla bu çabaları baltalama potansiyeli taşıyor. Ancak yönü net: Yeşil enerji, Çin için artık sadece bir çevre politikası değil, aynı zamanda ekonomik büyümenin motoru ve küresel liderliğin anahtarıdır. Dünya, bu devin bir sonraki beş yıllık planını ve karbon emisyonlarını ne kadar azaltacağını nefesini tutarak bekliyor. Geleceğin ne kadar yeşil olacağı, büyük ölçüde Pekin'in vereceği kararlara bağlı.

ZEYTİNLİKLERİN KADERİ VE ANLATILARIN SAVAŞI: TÜRKİYE HANGİ HİKAYEYİ SEÇMELİ?

Gürsoy Ünlü

Türkiye'nin binlerce yıllık mirası olan zeytinlikler, son dönemde gündeme gelen ve madencilik faaliyetlerine yol açma potansiyeli taşıyan yasal düzenlemelerle yeniden bir varoluş mücadelesinin merkezine oturdu. Bu durum, sadece bir çevre sorunu olmanın ötesinde, doğayla kurduğumuz ilişkinin ve kalkınma anlayışımızın temelinde yatan anlatıların bir yansımasıdır. "Anlatıyı değiştirmek, çevreyi değiştirmektir" düşüncesi, bugün zeytinlikler için verilen mücadelenin tam kalbinde yer alıyor.

Uzun yıllardır Türkiye'de ve dünyada hakim olan yaygın anlatı, ekonomik büyümenin ve endüstriyel ilerlemenin, doğal alanların feda edilmesi pahasına gerçekleşebileceği yönündeydi. Bu anlatı, temelde sınırsız büyüme ve kâr hırsına dayanan bir sistemin ürünüdür.

Bu bakış açısına göre zeytinlikler, zaman zaman "daha fazla ekonomik fayda sağlayacak" madencilik, enerji veya sanayi projeleri için gözden çıkarılabilir, feda edilebilir alanlar olarak görülmektedir. İnsanın doğadan ayrı ve onun üzerinde egemen olduğu, doğanın kaynaklarının sınırsızca sömürülebileceği inancı bu anlatıyı besler. Kısa vadeli ekonomik kazançları önceliklendiren bu yaklaşım, uzun vadeli ekolojik yıkımı, sosyal maliyetleri ve kültürel mirasın kaybını sistematik olarak görmezden gelir. Zeytinlikleri madenciliğe açan son yasal düzenleme de tam olarak bu anlatının somut bir sonucudur.

Sürdürülemez Anlatının Çöküşü ve Yeni Bir Hikaye İhtiyacı

Ancak iklim değişikliği, kuraklık, biyoçeşitlilik kaybı ve ekolojik krizlerle yüzleştığımız bu dönemde, "feda etme" anlatısının artık sürdürülemez olduğu acı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Doğayla ayrılmaz bir bütün olduğumuzu ve onu korumanın aslında kendi geleceğimizi korumak olduğunu anladığımız bu kritik noktada, acilen yeni ve güçlü bir anlatıya ihtiyacımız var: Doğayla uyumlu yaşam ve sürdürülebilir refah.

Bu yeni ve umut dolu anlatı, zeytinlikleri sadece "üzerinde maden çıkarılacak bir toprak parçası" olarak değil, çok daha fazlası olarak görür.

Bu anlatıda zeytin ağacı, sadece bir bitki değil; aynı zamanda barışın, bereketin, direncin ve köklü bir yaşam felsefesinin sembolüdür. Onu korumak, sadece ağaçları değil, bir kültürü ve gelecek nesillerin en temel hakkını korumaktır.

Yeni Yasa: İki Anlatının Çarpışma Noktası

Zeytinlikleri madencilığe açan yeni yasa, aslında mevcut "feda etme" anlatısının bir devamı niteliğindedir. Ancak bu kez, bu anlatıya karşı çıkan, giderek daha da güçlenen bir karşı anlatı yükseliyor. Toplumun farklı kesimlerinden gelen itirazlar, sivil toplum kuruluşlarının mücadelesi, bilim insanlarının ve hukukçuların uyarıları, aslında "zeytinlikler feda edilemez, onlar bizim geleceğimizdir" diyen yeni bir hikayenin yükselişidir. Bu hikaye, sadece ekonomik verilere değil, aynı zamanda duygusal bağlara, kültürel mirasa ve gelecek kaygısına dayanarak gücünü artırıyor.

Bu mücadele bize gösteriyor ki, toplumsal değişimi sağlamak için sadece gerçekler ve rakamlar yeterli değil. İnsanların kalbine dokunan, onları harekete geçiren güçlü ve ilgi çekici hikayelere ihtiyacımız var. Zeytinlikler için verilen mücadele de tam olarak budur.

Türkiye'nin Geleceği Hangi Anlatıda Saklı?

Türkiye'deki zeytinlikler üzerine yürütülen bu tartışma, aslında iki farklı gelecek vizyonunun ve anlatısının mücadelesidir: Kısa vadeli ve yıkıcı kapitalist büyüme hedeflerini önceleyen "feda etme" anlatısı mı, yoksa doğayla uyumu, sürdürülebilirliği ve kültürel mirası savunan "koruma ve yaşatma" anlatısı mı?

Yeni yasal düzenlemenin varlığına rağmen, bu tartışma bitmeyecek. Toplum olarak hangi anlatıya daha fazla değer verdiğimiz, gelecekteki duruşumuzu ve adımlarımızı belirleyecektir. Anlatımızı değiştirip, zeytinlikleri sadece bir ekonomik meta olarak değil, yaşamın ve geleceğimizin vazgeçilmez bir parçası olarak gördüğümüz sürece, doğamızı ve mirasımızı koruma gücüne sahip olacağız.

İnsanoğlunun en büyük zaafı, dünyanın kendi etrafında döndüğünü sanması. Hatta bütün yiyecekleri, hayvanları ve doğayı kendine sunulmuş bir nimet sanıyor. Halbuki insanoğlu bu evrende zincirin sadece küçük bir parçası.

Albert Einstein

İLHAM
ALDIKLARIMIZ

PETROL DEVLERİ ÖLÜMCÜL SICAK HAVA DALGALARIYLA İLK KEZ DOĞRUDAN İLİŞKİLENDİRİLDİ

Yaz aylarında dünyayı kavuran, binlerce insanın ölümüne yol açan ve ekosistemleri yok eden o "benzeri görülmemiş" sıcak hava dalgalarının arkasında kim var? Yeni ve çığır açıcı bir bilimsel analiz, bu sorunun cevabını artık net bir şekilde veriyor: Büyük petrol ve gaz şirketleri. Yapılan araştırma, ExxonMobil ve Saudi Aramco gibi fosil yakıt devlerinin karbon emisyonlarını, dünya genelinde yaşanan onlarca ölümcül sıcak hava dalgasıyla ilk kez doğrudan ve bilimsel olarak ilişkilendirdi. Bu bulgu, iklim adaleti mücadelesinde bir dönüm noktası olarak kabul ediliyor ve "kirleten öder" prensibinin hukuki olarak uygulanmasının önünü açabilir.

Noktalar Birleşiyor: Bilim, Sorumluyu Nasıl Tespit Etti?

Bilim insanları, "atıf bilimi" (attribution science) adı verilen bir yöntem kullanarak, günümüzün daha sıcak dünyasını, fosil yakıtların kitlesel olarak yakılmasından önceki dünyayla karşılaştırdı. Bu analizle, her bir "karbon devi" şirketin emisyonlarının küresel sıcaklıkları ne kadar artırdığı ve bu artışın belirli sıcak hava dalgalarının olasılığını ne kadar yükselttiği tek tek hesaplandı.

Araştırma, ExxonMobil veya Saudi Aramco gibi tek bir büyük şirketin emisyonlarının bile, tek başına, aksi takdirde neredeyse imkansız olacak 50'den fazla sıcak hava dalgasına neden olmaya yettiğini ortaya koydu.

İncelenen 213 büyük sıcak hava dalgasının, iklim krizi nedeniyle ortalama 200 kat daha olası hale geldiği tespit edildi. Örneğin, 2021'de ABD'nin Pasifik kuzeybatısını vuran ve yüzlerce ölüme yol açan sıcak hava dalgası, küresel ısınma olmasaydı neredeyse imkansızdı.

Bu çalışma, artık soyut bir "iklim değışikliğı" kavramından değil, belirli şirketlerin belirli felaketlerden sorumlu olduğundan bahsedebileceğimiz anlamına geliyor.

"ExxonMobil Bunu Yaptı": Hukuki Mücadelede Yeni Bir Silah

Bu araştırma, iklim değışikliğinin yol açtığı zararlar için fosil yakıt şirketlerine karşı açılan davalarda bir "delil" niteliğı taşıyor. "Kirlenenleri Ödetin" (Make Polluters Pay) kampanyası sözcüsü Cassidy DiPaola, "Artık belirli sıcak hava dalgalarını işaret edip 'Suudi Aramco bunu yaptı. ExxonMobil bunu yaptı' diyebiliyoruz," diyor. Bu, şirket yönetim kurullarında alınan kararlar yüzünden ölen gerçek insanlardan, zarar gören gerçek mahsullerden ve acı çeken gerçek topluluklardan bahsettiğimiz anlamına geliyor.

Uluslararası Adalet Divanı'nın "iklim zararını önleyememenin tazminatla sonuçlanabileceğı" yönündeki kararı ve Alman yüksek mahkemesinin "fosil yakıt şirketlerinin sorumlu tutulabileceğı" emsali düşünüldüğünde, bu yeni bilimsel kanıt, mahkemelerin beklediğı o kritik köprüyü kuruyor.

Sorumluluk Zinciri: Sadece Şirketler mi Suçlu?

Araştırmanın yazarları, tüketicilerin de petrol, gaz ve kömür kullandığını kabul etmekle birlikte, asıl sorumluluğun fosil yakıt şirketlerinde olduğunu vurguluyor. Çünkü bu şirketler, 1980'lerden beri ürünlerinin küresel ısınmaya yol açacağını bilmelerine rağmen, bu gerçeğı gizlemek için dezenformasyon kampanyaları yürüttüler ve kârlarını korumak için iklim eylemlerini engellemeye yönelik lobi faaliyetlerinde bulundular.

Bu bilimsel çalışma, iklim krizinin sorumluluk haritasını yeniden çiziyor. Artık "hepimiz suçluyuz" gibi genel bir ifadenin arkasına saklanmak mümkün değil. Belirli şirketlerin eylemleri, belirli felaketlere yol açtı. Hukuki süreçler zorlu olsa da, bilimsel kanıtlar giderek daha da güçleniyor. Fatura vadesi geldi ve bu kirleticilerin, verdikleri zararın bedelini ödeme zamanı yaklaşıyor.

OZON TABAKASINI KURTARAN İNSANLIK, GEZEĞENİ DE KURTARABİLİR Mİ?

Seller, kuraklıklar, rekor sıcaklıklar... İklim krizi, her geçen gün daha da somut bir şekilde hayatlarımızı tehdit ederken, birçoğumuz derin bir çaresizlik ve kaygı hissediyoruz. Gelecek 5 yıl içinde küresel sıcaklık artışının kritik 1.5°C eşiğini aşma ihtimali %80'e ulaşmış durumda. Bu karanlık tablo karşısında umutlu olmak mümkün mü? Cevap, tarihin tozlu sayfalarında gizli: Evet. İnsanlık, daha önce de gezegeni tehdit eden küresel krizlerle yüzleşti ve kazandı. Ozon tabakasındaki o devasa deliği kapatmayı başaran kolektif irade, bugün iklim kriziyle mücadelede bize en büyük ilham kaynağı ve yol haritasını sunuyor.

Geçmişin En Büyük Zaferi: Ozon Tabakası Nasıl Kurtarıldı?

1980'lerde bilim insanları, sprey kutularından buzdolaplarına kadar her yerde kullanılan Kloroflorokarbon (CFC) gazlarının ozon tabakasını deldiğini ve bizi ölümcül UV ışınlarına karşı savunmasız bıraktığını keşfettiğinde dünya şok olmuştu. Bu, insan kaynaklı ilk küresel çevre felaketi idi. Peki, ne oldu da bu felaket bir başarı hikayesine dönüştü?

Bilimsel Fikir Birliğı: Bilim insanları net ve sarsılmaz bir şekilde tehlikeyi ortaya koydu.

Hızlı Siyasi Eylem: Hükümetler, bilimin sesini dinleyerek 1987'de Montreal Protokolü'nü imzaladı. Bu, zararlı kimyasalları yasaklayan yasal olarak bağlayıcı bir anlaşmaydı.

Ekonomik Destek: Gelişmekte olan ülkelerin bu dönüşüme ayak uydurabilmesi için finansal destek fonları oluşturuldu. Bu üç adımlı formül işe yaradı. Bugün ozon tabakası iyileşiyor ve bu anlaşmanın aynı zamanda küresel ısınmayı 2.5°C'ye kadar engellediği tahmin ediliyor. Bu, insanlığın bir araya geldiğinde neleri başarabileceğinin en somut kanıtıdır.

İklim Krizi Neden Daha Karmaşık (ve Çözümü Nerede)?

İklim krizi, ozon sorunundan daha zorlu bir düşman. Çünkü sorun, birkaç kimyasal yasaklamaktan ibaret değil; küresel ekonomimizin can damarı olan fosil yakıtlara (kömür, petrol, doğalgaz) olan bağımlılığımızdan kaynaklanıyor.

Bu, tüm enerji, ulaşım ve sanayi sistemlerimizi kökten değiştirmemiz gerektiği anlamına geliyor.

Ancak bu zorluğa rağmen, umut veren gelişmeler her zamankinden daha güçlü:

- **Hukuki Sorumluluk Artıyor:** Uluslararası Adalet Divanı gibi kurumlar, artık devletlerin iklim krizine karşı "hukuki yükümlülükleri" olduğunu belirtiyor. Bu, iklim eylemini gönüllülüğten zorunluluğa taşıyabilecek dev bir adım.
- **Teknolojik Devrim:** Yenilenebilir enerji (güneş, rüzgar) artık birçok yerde en ucuz enerji kaynağı. Yapay zeka, uydu teknolojileri ve karbon yakalama gibi inovasyonlar, bize daha önce sahip olmadığımız güçlü araçlar sunuyor.
- **Ekonomik Fırsatlar:** Yeşil dönüşüm, artık sadece bir maliyet değil, aynı zamanda yeni istihdam alanları ve milyarlarca dolarlık yeni bir ekonomi yaratma potansiyeli taşıyor.

Umudu Eyleme Dönüştürmek: Hepimize Düşen Görevler

İklim krizinin çözümü tek bir aktörün elinde değil. Bu, devletlerin, şirketlerin, sivil toplumun ve bireylerin birlikte hareket etmesi gereken çok paydaşlı bir mücadele.

İklim krizi, insanlığın karşılaştığı en büyük sınav olabilir. Ancak tarih, en büyük zorlukların aynı zamanda en büyük ilerlemelerin de tetikleyicisi olduğunu gösteriyor. Ozon tabakasını onaran, çiçek hastalığını yeryüzünden silen kolektif zekamız ve iş birliği ruhumuz, bugün de en büyük gücümüz. Çaresizliğe kapılmak yerine, bu gücü hatırlayıp harekete geçtiğimizde, bu krizi de bir başarı hikayesine dönüştürmek hala mümkün.

TÜRKİYE'NİN ENERJİ PARADOKSU: SÖYLEM VE RAKAMLAR ARASINDA KÖMÜR ÇIKMAZI

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar'ın kömür politikalarına yönelik son açıklamaları, Türkiye'nin enerji stratejisindeki derin çelişkileri gözler önüne sermektedir. Bakan Bayraktar'ın, Soma Termik Santrali'nin yeniden çalıştırılması ve yerli kömüre dayalı santrallere 2030 yılına kadar 7,5 dolar/cent alım garantisi verilmesi yönündeki beyanları, "arz güvenliği" ve "dışa bağımlılığı azaltma" gibi gerekçelerle meşrulaştırılmaktadır. Ancak, bu politikalar, Türkiye'nin Paris Anlaşması kapsamında taahhüt ettiği "net sıfır emisyon" hedefleriyle sayısal olarak ciddi bir uyumsuzluk içindedir. Rakamlar, kısa vadeli ekonomik ve sosyal kaygıların, uzun vadeli iklim taahhütlerinin önüne geçtiğini net bir şekilde göstermektedir.

Türkiye'nin güncellenen Ulusal Katkı Beyanı'nın (NDC), 2030 yılına kadar emisyonları 2020 seviyesine göre yüzde 33 oranında artırmayı öngördüğünü ortaya koymaktadır. Bu artış, küresel 1,5 santigrat derece hedefini tutturmak için gereken emisyon azaltım eğiliminin tam tersi yöndedir. Dahası, 2024 yılı verileri, Türkiye'nin 122 TWh'lik kömürden elektrik üretimiyle, Avrupa'da bu alanda en fazla üretim yapan ülke haline geldiğini, Almanya ve Polonya gibi diğer OECD ülkelerini geride bıraktığını kanıtlamaktadır. Kömürün, 2022'de Türkiye'nin enerji kaynaklı karbondioksit emisyonlarının yüzde 42,8'ini oluşturduğu göz önüne alındığında, bu politika yönü iklim hedefleriyle ciddi bir uyumsuzluk teşkil etmektedir.

Enerji Siyasetinde Paradoks: Kısa Vadeli Kaygılar ve Uzun Vadeli Çelişkiler

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Alparslan Bayraktar'ın Manisa'nın Soma ilçesindeki kömür sahası ve termik santrali ziyareti sırasında yaptığı açıklamalar, Türkiye'nin mevcut enerji politikasının yönünü belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır. Bakan, Soma Termik Santrali'nin "bacasını tekrar tüttüreceklerini" ve santralin mevcut işletmecisinin yerine "daha profesyonelce işletecek bir oyuncuyla yoluna devam edeceğini" belirtmiştir. Bu ifadeler, santralin arz güvenliği ve dışa bağımlılığı düşürme açısından stratejik önemine yapılan vurguyla desteklenmiştir. Bu açıklamalar, aynı zamanda yerli kömürden elektrik üreten santrallerde üretilecek elektriğe 2030 yılına kadar 7,5 dolar/cent alım garantisi verileceği yönündeki teşvik programının da müjdecisi niteliğindedir.

Hükümetin bu stratejisi, yerli kaynakların kullanımını artırarak enerji ithalatını azaltma ve istihdamı güvence altına alma hedeflerine dayanmaktadır. Ancak, bu söylem, Türkiye'nin aynı zamanda uluslararası arenada taahhüt ettiği iklim kriziyle mücadele hedefleriyle nasıl bir uyum içinde olduğu sorusunu gündeme getirmektedir.

Kömür Stratejisinin Anatomisi: Söylem, Teşvik ve Gerçeklik

Soma Santrali Vakası: Bir Politika Dönüşümünün Örneği

Soma Termik Santrali'nin geleceğiyle ilgili Bakan Bayraktar'ın "oyuncu değişikliği" açıklaması, yalnızca bir işletme kararı olmaktan öte, Türkiye'nin enerji politikası yaklaşımının bir yansımasıdır. Bakan, santralin mevcut işletmecisinin "iyi bir işletmecilik performansı ortaya koymaması" ve "yapması gereken yatırımları yapmaması" nedeniyle bu kararın alındığını belirtmiştir.

Bu durum, santralin mevcut durumda teknik ve finansal sorunlarla boğuştuğunu ortaya koymaktadır. Buna rağmen, santralin yeniden faaliyete geçirilmesi hedefi, kömürün "arz güvenliği" ve "istihdam" açısından taşıdığı stratejik önemle ilişkilendirilmiştir. Bakan, Soma santralinin bölgeye yaklaşık 13 bin kişilik doğrudan istihdam sağladığını vurgulamıştır, bu da kömürün yalnızca bir enerji kaynağı değil, aynı zamanda önemli bir sosyal ve ekonomik politika aracı olarak görüldüğünü göstermektedir.

Yerli Kömür Teşvikleri: 2030 Hedefine Giden Yolumu Taşları mı?

Bakan Bayraktar'ın açıklamalarının en kritik noktalarından biri, 2030 yılına kadar yerli kömür santrallerinde üretilen elektriğe yönelik 7,5 dolar/centlik alım garantisidir. Bu teşvik mekanizması, kömürden elektrik üretimini doğrudan sübvans eden ve bu santrallerin uzun yıllar boyunca operasyonel kalmasını garanti altına almayı hedefleyen bir adımdır. Bakanlığın bu programdan çevre yatırımı yapmamış santrallerin faydalanamayacağını belirtmesi, yüzeysel olarak çevresel endişelerin dikkate alındığı izlenimini verse de, esas amaç kömür santrallerinin ömrünü uzatarak operasyonel güvence sağlamaktır.

Bu politika yönü, temel bir ekonomik mantık çelişkisi içermektedir. Eğer kömürden elektrik üretimi, diğer kaynaklara göre "maliyet avantajı"na sahipse ve birim maliyeti zaten "düşük" ise, neden 2030'a kadar geçerli, dolar bazlı ve sübvans edilmiş bir fiyata ihtiyaç duyulmaktadır? Bu durum, kömür santrallerinin mevcut piyasa koşullarında tek başına kârlı ve rekabetçi olmadığını, ancak devlet teşvikleriyle ayakta kalabildiğini göstermektedir. Bu teşvikler, ya elektrik faturaları ya da vergi gelirleri aracılığıyla nihayetinde topluma bir yük olarak yansımaktadır. Dolayısıyla, "arz güvenliği" argümanı, toplum için önemli bir ekonomik maliyetle birlikte gelmektedir.

Hükümetin "dışa bağımlılığı azaltma" söylemi, kısmen yerli kömür üretimini artırma hedefiyle tutarlı gibi görünse de, Türkiye'nin kömür tüketiminin önemli bir bölümünü ithal kömürden karşıladığı gerçeğiyle tutarsızlık göstermektedir.

Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2023 yılında Türkiye'de toplam kömür üretimi 83,2 milyon ton iken, tüketim 100,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu, Türkiye'nin enerji ihtiyacını karşılamak için halen ciddi miktarda kömür ithal ettiğini göstermektedir.

Hatta, 2024 yılında ithal kömürden elektrik üretiminin artmaya devam ettiği ve bunun toplam kömürden elektrik üretimini rekor seviyelere taşıdığı belirtilmektedir. Bu durum, "dışa bağımlılığı azaltma" argümanının, genel enerji portföyünün ithalat bağımlılığını kökten çözmediğini, yalnızca stratejik önemi olan yerli kömür sektörüne destek sağlama hedefiyle sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin İklim Krizi Taahhütleri: Sayıların Diliyle Bir Çelişki

Paris Anlaşması ve 2053 Net Sıfır Hedefi

Türkiye, iklim kriziyle mücadele konusundaki uluslararası çabaların bir parçası olarak, 2015 yılında imzalanan Paris Anlaşması'nı onaylamış ve 2053 yılı için "net sıfır emisyon" hedefini resmen ilan etmiştir. Bu hedef, teoride, ülkenin enerji sisteminde fosil yakıtlardan kademeli bir çıkışı ve ekonomide köklü bir dekarbonizasyonu gerektirmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na olan bağlılık da bu hedeflere ulaşma yolunda atılacak adımların önemine işaret etmektedir.

Ulusal Katkı Beyanı (NDC) ve Sayısal Manipölasyon

Türkiye'nin Paris Anlaşması'na sunduğu güncellenmiş Ulusal Katkı Beyanı (NDC), 2030 yılına kadar emisyonları "işlerin normal seyrinde devam etmesi" (BAU) senaryosuna göre yüzde 41 oranında azaltma taahhüdü içermektedir. Ancak, bu ifade, bir mutlak azaltım hedefi değildir. Yapılan analizler, bu yüzde 41'lik azaltımın, 2030 yılındaki emisyonların 2020 seviyesine kıyasla aslında yüzde 33 oranında artması anlamına geldiğini göstermektedir. Bu durum, küresel 1,5 santigrat derece hedefine ulaşmak için tüm ülkelerin emisyonlarını hızla azaltması gerektiği gerçeğiyle temelden çelişmektedir.

Bu çelişkili durum, kısa ve orta vadede emisyon artışına izin veren politikaların (kömür teşvikleri, alım garantileri) uzun vadeli 2053 Net Sıfır hedefini güvenilmez hale getirdiğine işaret etmektedir. 2030'a kadar emisyonlarını artırmaya devam eden bir ülke, sonraki 23 yıl içinde neredeyse sıfıra indirmek gibi devasa bir yükün altına girecektir. Bu, mevcut politikalarla teknik ve ekonomik olarak son derece zor, hatta imkânsız görünmektedir. Bu durum, uzun vadeli hedeflerin, aslında kısa vadeli fosil yakıt yatırımlarını meşrulaştıran bir retorik aracı olarak kullanıldığına dair endişeleri artırmaktadır. Aşağıdaki tablo, Türkiye'nin iklim hedefleri ile mevcut politikalar arasındaki temel uyumsuzlukları özetlemektedir:

Hedef	Açıklama	Politika Uyumsuzluğu
Paris Anlaşması	Küresel ısınmayı 1,5°C ile sınırlandırma çabalarına katkı	Kısa vadede kömür kullanımını artırarak emisyon artışına yol açmaktadır.
2053 Net Sıfır Emisyon	2053 itibarıyla net sıfır emisyon hedefine ulaşma.	2030'a kadar emisyon artışına izin veren politikalar, uzun vadeli hedefin
Ulusal Katkı Beyanı (NDC)	2030'da BAU senaryosuna göre %41 azaltım.	Bu hedef, mutlak bir azaltım değil, 2020 seviyesine göre %33'lük bir emisyon artışı
Kömür Alım Garantisi	2030'a kadar yerli kömüre 7.5 dolar/cent alım garantisi.	Fosil yakıt kullanımını teşvik ederek iklim hedefleriyle çelişmekte, yenilenebilir enerji

Sayısal Uyumsuzluk: Enerji, Emisyon ve Ekonomik Veriler

Kömür ve Sera Gazı Emisyonları

Türkiye'nin enerji politikalarının iklim kriziyle uyumsuzluğu, somut emisyon verileriyle açıkça kanıtlanabilir. TÜİK'in ulusal envanterine göre, Türkiye'nin toplam sera gazı emisyonları 2021 yılında 564,4 Mt CO₂ eşdeğerine ulaşmıştır ve bir önceki yıla göre yüzde 7,7'lik bir artış göstermiştir. Bu emisyonların en büyük kaynağı enerji sektörüdür. Uluslararası Enerji Ajansı (IEA) verileri, 2022'de Türkiye'deki yakıt yakımından kaynaklanan karbondioksit emisyonlarının yüzde 42,8'inin kömürden, yüzde 31,5'inin petrolden ve yüzde 25,6'sının doğal gazdan kaynaklandığını belirtmektedir. Enerji ile ilgili toplam CO₂ emisyonlarının yüzde 36'sı elektrik ve ısı üretimi sektöründen gelmektedir, bu da kömür santrallerinin emisyonlardaki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Türkiye'nin Kömürden Elektrik Üretim Rekoru ve Küresel Bağlamda Yalnızlaşma

Türkiye'nin enerji politikası, küresel iklim eylemleriyle zıt bir rota izlemektedir. 2024 yılında Türkiye'de kömürden elektrik üretimi 122 TWh ile "tüm zamanların en yüksek seviyesine" ulaşmıştır. Bu rakam, Türkiye'yi 104 TWh ile Almanya'yı ve 91 TWh ile Polonya'yı geride bırakarak, Avrupa'da kömürden en çok elektrik üreten ülke konumuna getirmiştir. Bu durum, Türkiye'nin OECD ülkeleri içinde yeni kömür santrallerine izin yasağına uymayan tek ülke olma statüsünü pekiştirmektedir.

Aşağıdaki tablo, Türkiye'nin kömürden elektrik üretimindeki konumunu diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırmaktadır:

Ülke	2024 Kömürden Elektrik Üretimi	Yıllık Değişim (%)
Türkiye	122	Artış devam ediyor
Almanya	104	-17%
Polonya	91	-8%
AB Toplamı	Düşüşte	-16%

Bu karşılaştırma, küresel iklim hedefleri doğrultusunda diğer gelişmiş ülkeler kömürden elektrik üretimini hızla azaltırken, Türkiye'nin tam tersi bir yönde hareket ettiğini gözler önüne sermektedir. Fosil yakıtlardan vazgeçiş eğilimine karşı durmak, Türkiye için gelecekte ekonomik maliyetleri artırma potansiyeli taşımaktadır. Sınırdaki karbon düzenlemesi gibi mekanizmalar, ihracat odaklı Türk ekonomisini olumsuz etkileyebilir ve uluslararası rekabet gücünü zayıflatabilir. Bu durum, Türkiye'nin iklim politikası uygulamalarında küresel ana akımdan koptuğunu ve bu durumun yalnızca çevresel değil, aynı zamanda ekonomik istikrarını da riske attığını göstermektedir.

Enerji Üretim Dengesi: Kömür ve Yenilenebilir Enerji

Türkiye, bir yandan kömürden elektrik üretimini rekor seviyelere taşıırken, diğer yandan yenilenebilir enerji kaynaklarının yüksek potansiyeline sahiptir. 2024 yılında yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik üretimindeki payı yüzde 46'ya yükselmiştir. Raporlar, Türkiye'nin yüksek güneş ve rüzgâr enerjisi potansiyelini değerlendirmesi durumunda, kömürden elektrik üretimindeki yükseliş eğilimini tersine çevirebileceğini ve 2035'te yenilenebilir enerji payının yüzde 73,6'ya çıkabileceğini öngörmektedir.

Ancak, kömür desteklerinin devam etmesi ve yeni santral planlarının varlığı, bu potansiyelin tam olarak hayata geçirilmesini engellemektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklı üretimin 2024'te yüzde 15 artış göstermesi, Türkiye'nin temiz enerji dönüşümü için gereken doğal potansiyele sahip olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak, fosil yakıtları sübvans eden mevcut politikalar, temiz enerjiye yönelik yatırımların önündeki en büyük engellerden biri olarak durmaktadır. Bu durum, Türkiye'nin gelecekteki enerji güvenliği ve ekonomik refahı için kritik öneme sahip olan yenilenebilir enerji hedeflerini sınırlayan bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Kısa Vadeli Stratejiler mi, Uzun Vadeli Dönüşüm mü?

Türkiye'nin enerji politikaları, kısa vadeli arz güvenliği ve istihdam kaygıları ile uzun vadeli iklim taahhütleri arasında temel bir paradoks sunmaktadır. Bakan Bayraktar'ın Soma'daki "oyuncu değişikliği" ve yerli kömüre yönelik 2030 alım garantisi gibi açıklamaları, mevcut termik santrallerin ömrünü uzatarak kömür kullanımını teşvik etmektedir. Ancak, bu politikalar, Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon hedefini teknik olarak imkânsız hale getirmektedir. Güncellenmiş Ulusal Katkı Beyanı'nın (NDC) 2030'a kadar emisyon artışına izin vermesi, uzun vadeli hedeflerin yalnızca bir retorik aracı olarak kullanıldığına dair şüpheleri artırmaktadır.

Küresel ölçekte Almanya ve Polonya gibi ülkeler kömürden çıkış stratejileri izlerken, Türkiye'nin 2024 yılında Avrupa'nın en büyük kömürden elektrik üreticisi haline gelmesi, ülkeyi uluslararası bağlamda izole bir konuma itmektedir. Bu durum, gelecekte sınırda karbon düzenlemesi gibi mekanizmalarla karşılaşarak ekonomik rekabetçiliğin zedelenmesi riskini taşımaktadır. Türkiye, yüksek yenilenebilir enerji potansiyeline sahip olmasına rağmen, fosil yakıt destekleri bu potansiyelin tam olarak kullanılmasına engel olmaktadır.

Bu bulgular ışığında, Türkiye'nin enerji politikasını yeniden şekillendirmesi ve uzun vadeli bir dönüşüm stratejisine odaklanması gerekmektedir. Bu dönüşüm için atılması gereken adımlar şunlardır:

- **Kömürden Adil Geçiş Planı:** Soma gibi kömürle yoğunlaşmış bölgelerde istihdamı koruyacak, yeni ekonomik modelleri destekleyecek ve kömürden kademeli bir çıkışı sağlayacak somut bir yol haritası hazırlanmalıdır. Bu plan, çalışanların ve toplulukların sosyo-ekonomik geçimini güvence altına alarak değişimin direncini azaltacaktır.
- **Yenilenebilir Enerji Yatırımlarının Hızlandırılması:** Yerli kömür desteklerinin yerine, Türkiye'nin yüksek potansiyeline sahip olduğu rüzgâr ve güneş enerjisi kaynaklarına odaklanan agresif teşvik mekanizmalarının devreye alınması gerekmektedir. Bu, hem dışa bağımlılığı gerçekten azaltacak hem de ülkenin enerji güvenliğini artıracaktır.
- **Karbon Fiyatlandırma Mekanizmasının Uygulanması:** "Kirlenen öder" prensibiyle uyumlu, kömürün "düşük maliyetli" imajını gerçeğe uygun hale getirecek bir karbon fiyatlandırma mekanizması uygulanmalıdır. Bu, kömür santrallerinin dışsalılık maliyetlerini (çevre ve sağlık üzerindeki olumsuz etkiler) içselleştirmesini sağlayacak ve temiz enerjiye yatırımı daha cazip kılacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin enerji dönüşümü sadece bir çevre meselesi değil, aynı zamanda ekonomik rekabetçilik, enerji güvenliği ve sosyal adalet için zorunlu bir adımdır. Kısa vadeli politikaların uzun vadeli vizyona kurban edildiği mevcut durum sürdürülebilir değildir ve stratejik bir yön değişikliği kaçınılmaz görünmektedir.

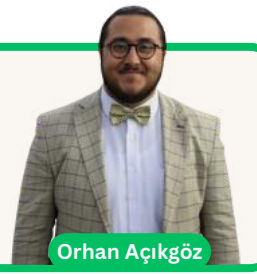
**Alanında uzman isimlerle, güncel konuların
ardındaki derinlikli fikirleri ve hikayeleri
keşfediyoruz.**

**EKO
SÖYLEŞİ**

BİLİMİN ATEŞİYLE EKOLOJİNİN GELECEĞİNİ AYDINLATMAK

HYPATIA BİLİMX KURUCUSU NURCAN SEVEN İLE ÖZEL BİR RÖPORTAJ

Orhan Açıkgöz

İlk sayımızda, bilimi karmaşık denklemlerden ve laboratuvarlardan çıkarıp hayatımızın tam merkezine taşıyan, Türkiye'deki bilim iletişiminin en önemli isimlerinden Nurcan Seven ile bir araya geldik. Hypatia Bilimx kanalının kurucusuyla, ekolojik krizden bilgi kirliliğine, bireysel eylemden kolektif umuda uzanan derin ve ilham verici bir sohbet gerçekleştirdik.

Orhan Açıkgöz: Öncelikle okurlarımız için sormak isteriz, bilim iletişimciliği tam olarak nedir ve günümüzde neden bu kadar önemli?

Nurcan Seven: Bilim iletişimi, yalnızca bilimsel bilginin halka basitçe aktarılması değil; bilginin doğru, şeffaf, etik ve kapsayıcı biçimde üretilmesi ve paylaşılmasını, toplumun bilimsel süreçlere etkin katılımını ve bilimle karar alma mekanizmaları arasında güçlü köprüler kurulmasını kapsayan stratejik bir disiplindir. Günümüzde bilim ve teknoloji, mikrodan makroya tüm yaşam alanlarımızı hiç olmadığı kadar doğrudan şekillendirmektedir. İklim, sağlık ve teknoloji gibi kritik alanlarda bireysel ve toplumsal kararların bilimsel temellere dayanması bir zorunluluktur. Bununla birlikte dezenformasyon hızla yayılmakta ve toplumla bilim arasındaki güveni tehdit etmektedir. Artık bilim iletişimi, yalnızca bilgi aktarımı değil; demokratik sorumluluğun, hak temelli bilincin ve toplumsal dayanışmanın da temel bir aracı olarak konumlanmaktadır.

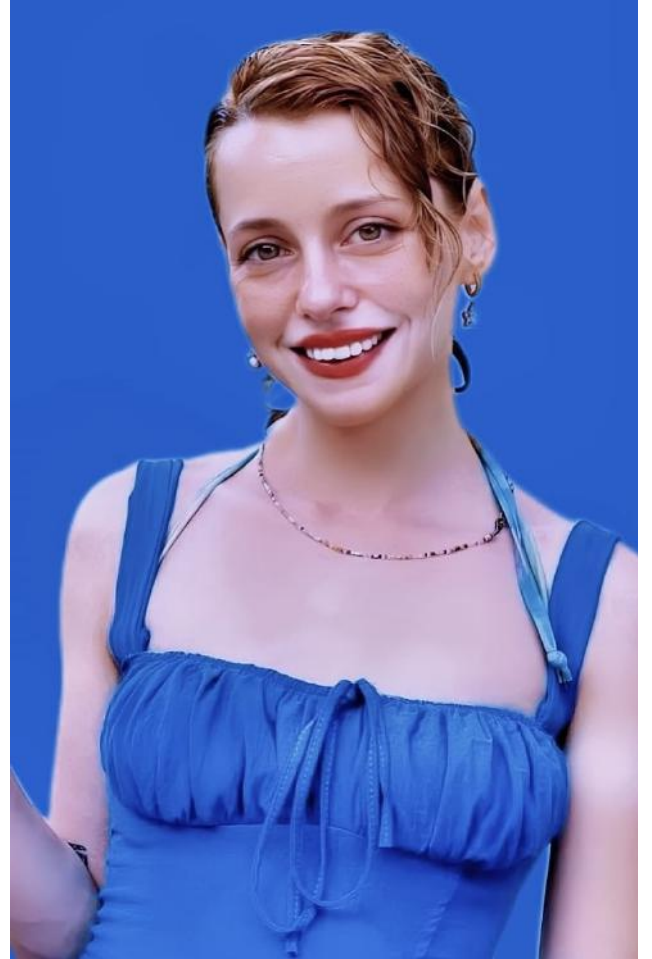
OA: Bu alanda Hypatia Bilimx gibi önemli bir kanal kurdunuz. Sizi bu yola iten ana motivasyon neydi? Bu projenin kişisel hikayesi nedir?

NS: Eskiden çok moda olan ve genellikle bir eleştiri ya da özeleştiri olarak algılanan ünlü bir söz vardı: “Jack of all trades, master of none”. Günümüzde ise bu söz daha çok “havalı olmak” için kullanılıyor. Aslında Hypatia Bilim’in hikayesi, benim birçok alana duyduğum merak ve bu alanlarda derinleşme çabamla başlıyor; yani merak ettiğim konuları birbirine bağlayarak çok yönlü bir çalışma pratiğine girmemle.

Hypatia Bilim’i 2018 yılında kurarken, kişisel merak alanlarımda bilim ve teknoloji okuryazarlığı, yeni medya ve iletişim, kültür & sanat gibi konularda derinleşmeyi ve kendi yolculuğumda olduğu gibi dünyayı, evreni, kendimizi ve toplumu anlama sürecinde bir durak yaratmayı amaçlamıştım. Elbette bu yaklaşım, daha önce yanıtladığım “bilim iletişimi ve önemi” sorusundan bağımsız değil. Ancak Hypatia Bilim’in kuruluşunun arkasında yapılandırılmış bir strateji değil, güçlü bir yolculuk hikayesi yatıyor. 2018’den bu yana da Hypatia Bilim, farklı tempolarda, farklı kanallarda ve çeşitli stratejilerle yoluna devam ediyor; ama perspektifi ve motivasyonu aynı...

OA: Kanalınızın sloganı "Tanrılardan ateşi çalacağız!". Bugün gezegenimizin içinde bulunduğu ekolojik kriz karşısında, bilimin çalması ve insanlığa ulaştırması gereken en acil 'ateş' nedir?

NS: Bilimin insanlığa ulaştırması gereken en acil “ateş”, gezegenle hak odaklı bir yaklaşım ile ortak yaşam kurma kararlılığı olabilir: iklimin hızla değiştiğini kabul etmek, ekosistemlerin taşıma kapasitesini gözetmek ve bilimden derlenen çözümleri sosyal politika ve adalet perspektifiyle uygulamak. Özellikle bilim politikalarının üretilmesinde geniş bir perspektif, çok yönlülük ve derinlemesine bir yaklaşım elzemdir. Bu ateş elbette aynı zamanda bilgiye erişim, eğitim ve gençlerin karar süreçlerine dahil edilmesini de içerir.

OA: Kanalinızın ismi Hypatia... Hypatia'nın dogmalara karşı duruşu ile bugün bilim insanlarının iklim inkârcılarına karşı duruşu arasında bir benzerlik görüyor musunuz?

NS: Elbette, bir benzerlik görüyorum. Antik dönemde Hypatia, akıl, tartışma ve eleştirel düşünceyi savunmuştu. Bugün iklim inkârcılığına, dezenformasyona karşı duran bilim insanları da benzer şekilde bilginin eleştirel savunusunu, kanıta dayalı akli temsil ediyor. Ancak tarihsel bağlamda dikkat etmek gerekir ki bugün aynı zamanda bilim insanlarının toplumla empatik iletişim kurması, savunmacı değil ama etkili olmaları bekleniyor bu da klasik “muhafız rolü”nden daha farklı bir sorumluluktur. Toplumda bilgiye dayalı karar mekanizmalarının güçlendirilmesinde sorumluluk almak, kişisel PR’ın dışına çıkarak, dayanışma ve yardımlaşma kültürünün inşası ile mümkün olabilir.

OA: İklim kriziyle ilgili bilimsel veriler onlarca yıldır çok net. Bir bilim iletişimcisi olarak sizce bu verileri insanlara daha etkili anlatmak için nerede hata yapıyoruz?

NS: Öne çıkan başlıklardan biri, mesajın yalnızca bir bilgi yüklemesi olarak kurgulanmasıdır; çünkü salt rasyonel veriyi sunmak, bunun otomatik olarak kabul göreceği yanılgısını yaratabilir. Bunun yanında, yerel bağlamı ve insanların günlük yaşam deneyimlerini göz ardı etmek, örneğin iklim krizini “uzaktan” bir mesele gibi ele almak, mesajın toplumsal karşılığını zayıflatır. Güven inşasının ikinci planda bırakılması, bilim insanlarının yalnızca uzman kimlikleriyle değil, aynı zamanda iletişim becerileriyle de güçlendirilmemesi, etkinin sınırlı kalmasına neden olur. Hikâye anlatımının, duygusal zekânın ve yerel çözüm örneklerinin yeterince kullanılmaması da mesajın derinleşmesini engeller.

Fazla çarpıcı olmaya çalışırken izleyici ya da okuyucuyu şoka sokarak “uyandırma” stratejisinin sık uygulanması, zamanla hedeflenen duygunun tersine işleyebilir; insanlar daha duyarsız, tepkisiz ve hatta kaçınmacı bir yaklaşım geliştirebilir.

Öte yandan, konuyu popülerleştirmek ya da gündemleştirmek amacıyla eksik, yüzeysel veya bağlamdan kopuk sosyal medya trendlerine kapılmak, meselenin sığlaşmasına ya da hedeflenen ciddiyetle algılanmamasına yol açabilir. Buna ek olarak, fazla çarpıcı olmaya çalışırken izleyici ya da okuyucuyu şoka sokarak “uyandırma” stratejisinin sık uygulanması, zamanla hedeflenen duygunun tersine işleyebilir; insanlar daha duyarsız, tepkisiz ve hatta kaçınmacı bir yaklaşım geliştirebilir.

Sonuç olarak dengeli, tutarlı ve bağlamın önemini unutmadan sürekli iletişim stratejileri geliştirmek gerekiyor.

OA: Sosyal medyadaki bilgi kirliliği ve komplo teorileriyle savaşta en güçlü silahımız nedir?

NS: En güçlü silah; güçlü dayanışma ağları + önleyici iletişim (prebunking) + güven. Güven inşası için şeffaf süreçler, hataları kabul etme, yerel aktörlerle sürekli ilişki ve uzmanların iletişim becerilerini geliştirmek gerekiyor.

Prebunking (yanlış bilginin veya dezenformasyonun yayılmadan önce önlenmesi için yapılan iletişim stratejisi) ve hikâyeleştirme dezenformasyonu pasifleştirmede etkilidir.

Ayrıca interaktif veri görselleştirmeleri ile okuyucu izleyicinin edilgen değil etkin olacağı iletişim süreçleri bilgi kirliliğini kırmada işe yarıyor.

OA: Bir bilim iletişimcisi, ekolojik kriz gibi acil bir durumda ne zaman tarafsızlığını bırakıp daha aktif bir rol üstlenmeli? Bilimsel verileri nasıl daha etkili bir hikâyeye dönüştürebiliriz?

NS: “Tarafsızlık” kavramı çoğu zaman bilimsel nesnelliğin gereğiymiş gibi sunulsa da, aslında çoğu bağlamda suyu bulandıran, aktörleri pasifleştiren ve kritik meselelerde zaman kaybettiren bir illüzyon aracına dönüşebiliyor. (Örneğin iklim krizini ele alalım: On yıllardır çok net bilimsel veriler ortadayken, “iki tarafı da dinlemek” bahanesiyle iklim inkârcılarına eşit söz hakkı verilmesi, kamuoyunda “henüz kesinlik yokmuş” algısı yaratarak küresel hareketsizliğe neden oldu. Benzer şekilde, pandemi döneminde bilimsel verilerle hiçbir temeli olmayan söylemler “tarafsızlık” adı altında ekranlarda bilim insanlarıyla eşit düzlemde tartıştırdı ve bu da toplumun sağlığı pahasına büyük bir kaosa yol açtı.)

Tarafsızlık, bu tür yaşamsal konularda çoğu kez hakikatin karşısında tarafsızmış gibi davranmanın, gerçekte ise statükodan yana taraf olmak anlamına geldiğini gizleyen bir kılıf işlevi görüyor. Çünkü “tarafsız kalmak”, aslında mevcut güç ilişkilerini ve baskın anlatıları sorgusuz desteklemek demek. Bu nedenle, tüm canlılığın ve gezegenin geleceğini tehdit eden konularda -ister iklim krizi, ister biyolojik çeşitlilik kaybı, ister nükleer tehlike olsun- gerçek bir tarafsızlıktan söz edilemez.

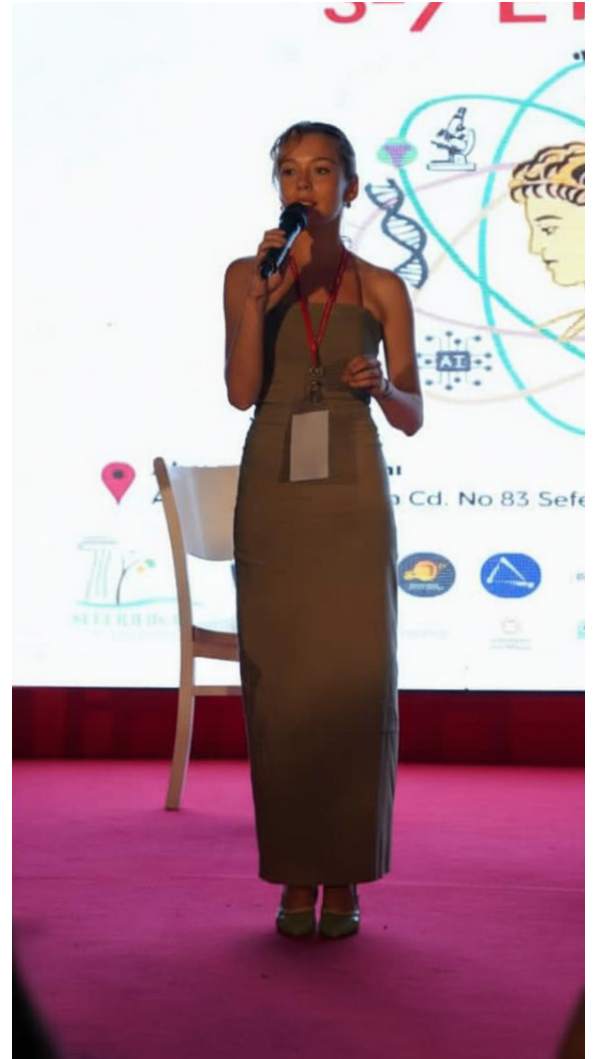
Bu noktada görev, tarafsız kalmak değil; yaşamdan, hakikatten ve adaletten yana taraf olmaktır.

Bu noktada görev, tarafsız kalmak değil; yaşamdan, hakikatten ve adaletten yana taraf olmaktır. Bilim iletişimi de burada yalnızca “bilgiyi aktaran nötr bir köprü” değil, aynı zamanda hakikatin kamusal alanda görünür kalmasını sağlayan bir sorumluluk alanıdır. Canlıların yaşam hakkını, gezegenin sürdürülebilirliğini ve gelecek kuşakların adil bir dünyada yaşama hakkını savunmak, bir seçim değil; etik, toplumsal ve hatta demokratik bir görevdir.

Veriyi Hikayeye Dönüştürmenin Yolları

Bunun için kişisel anlatılar kullanılabilir; örneğin iklim değişikliğinin yalnızca kutuplardaki buzulların erimesi değil, bir köyde çiftçinin mahsul kaybı, bir çocuğun temiz hava hakkından mahrum kalması olduğunu anlatmak. Yerel etkileri öne çıkarmak, insanların günlük hayatlarına dokunan örnekler vermek, soyut ve uzak gibi görünen meseleleri somutlaştırır. Somut çözüm adımları sunmak, yani “felaket” vurgusu yerine uygulanabilir yollar göstermek, insanların hem korkuya kapılmasını hem de çaresizlik hissetmesini engeller. Görsel anlatım, karmaşık bilimsel veriyi herkesin kavrayabileceği bir sadeliğe kavuşturur.

Bunun yanında empati kurmak da kritik bir aşamadır. İnsanların endişelerini küçümsemek ya da görmezden gelmek yerine, onları anlamak, dinlemek ve iletişimi bu kaygılar üzerine inşa etmek güveni pekiştirir. Aksi halde bilimsel mesajlar, ne kadar doğru olursa olsun, alıcı bulmaz

Başlıklandırmak gerekirse;

- Soyut veriyi kişisel hikâyeye bağlamak
- Yerel bağlamı göstermek
- Somut çözüm adımları eklemek
- Bağ kurulmasını ve sorumluluk bilincinin oluşmasını sağlamak
- Duyguyu şokla değil, empatiyle uyandırmak
- “Küçük ama güçlü metaforlar” kullanmak

Kısacası;

veri --> deneyim --> bilinç --> çözüm hattını kurmak

iklim krizinde en etkili hikâyeye kurgusunun oluşmasına yardımcı olacaktır.

OA: Bilim, hem bugünkü ekolojik krizin motoruydu (sanayi devriminin gelişiminde, büyümesinde büyük rol oynadı) hem de çıkış için umudumuz. Bu paradoksu nasıl yorumluyorsunuz? Bilim hem zehir hem panzehir olabilir mi?

NS: Evet, bilimsel gelişmeler (sanayi, kimya, enerji gibi alanlarda) bir yandan insanlığa refah ve ilerleme sağladı, diğer yandan ciddi çevresel ve toplumsal maliyetler yarattı. Ancak bu maliyetlerin sorumluluğu bilimin kendisine değil, bilimin nasıl ve hangi amaçlarla uygulandığına aittir. Bilim bir araçtır; değerler, etik ilkeler ve toplumsal sorumlulukla birleşmediğinde zararlı sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle bilimsel ilerlemeyi etik, toplumsal ve ekolojik sorumlulukla eşleştirmek bir zorunluluktur. Bilim hem teşhis koyar hem de tedavi yolları sunar; ancak bu tedavinin nasıl uygulanacağı toplumsal tercihler, politika üretme süreçleri ve bu politikaların nasıl hayata geçirildiğiyle şekillenir. Dolayısıyla yalnızca karar vericilerin değil, karar vericilere yön veren toplumsal aktörlerin ve vatandaşların tercihleri de belirleyici rol oynar. İşte tam da bu yüzden bilim iletişiminin güçlendirilmesi, toplumda “bilgiye dayalı karar mekanizmalarının” gelişmesi açısından kritik önemdedir.

OA: Bilimde kadınların emeğine dikkat çekiyorsunuz. İklim adaletinde de kadınların ön saflarda olduğunu görüyoruz. Bu iki alan arasında nasıl bir bağ kuruyorsunuz?

NS: İklim krizi, ekonomik çalkantılar, savaşlar ve doğal afetler gibi tüm toplumsal kırılma anları, yalnızca çevresel ve ekonomik boyutlarıyla değil, aynı zamanda toplumsal adalet boyutuyla da derin etkiler yaratır. Bu krizler sırasında geri dönülemez zararları en fazla hisseden kesim, toplumsal cinsiyet eşitsizliği tarafından sistematik olarak dezavantajlı konumda bırakılan kadınlar ve kız çocuklarıdır. Bu nedenle, kadınların krizlerle mücadelede en ön saflarda yer almasını doğal buluyorum. Çünkü iklim krizini derinleştiren sosyo-ekonomik sistem ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğini sürdüren politik ve ekonomik yapılar, ortak temellerden beslenir.

Bilimin ve kriz yönetiminin cinsiyet eşitliği perspektifiyle bütünleşmeden, gerçek adalet ve sürdürülebilir çözümler üretemeyeceği açıktır.

Kadınların yerel bilgi birikimi, kriz zamanlarında topluluk dayanışmasını örgütleme yetenekleri sürdürülebilir çözüm tasarımı hayati bir role sahiptir. Ekonomik krizlerde, afetlerde veya iklim kaynaklı şoklarda, kadınlar yalnızca ailelerini değil, aynı zamanda yerel topluluklarının direnç kapasitesini de ayakta tutarlar. Ancak karar alma mekanizmalarındaki temsilsizlikleri ve kaynaklara erişimlerinin sınırlılığı, bu deneyim ve bilgilerin politika ve stratejilere yansımaları engeller. Sürdürülebilir ve adil çözümler üretebilmek için kadınların bilgi ve deneyimlerinin sistematik olarak tanınması ve iklim politikalarına entegre edilmesi zorunludur.

Bu nedenle iklim adaletinin tesisi, kadın emeğinin görünür kılınması ve toplumsal cinsiyet perspektifinin merkezi bir kriter olarak benimsenmesi ile doğrudan bağlantılıdır. Hypatia Bilim olarak, kadınların bilimsel üretimdeki katkılarını ve krizlere karşı geliştirdikleri stratejileri öne çıkarmayı, karar mekanizmalarındaki temsillerini güçlendirmeyi önemli bir öncelik olarak görüyoruz. Çünkü toplumsal kırılma anlarında dezavantajlı bırakılanların sesi görünür kılınmadığında, alınan kararlar eksik ve dolayısıyla yanlış kalır; ancak kadınların bilgi ve deneyimi de merkeze alındığında ve temsiliyeti güçlendirildiğinde kriz yönetimi hem adil hem de kalıcı çözümlerin hayata geçirilmesiyle sonuçlanır.

OA: Tükettiğimiz malzemeler hakkında toplumun bilmesi gereken en kritik bilimsel gerçek nedir? Biyobozunur malzemeler gerçekten bir çözüm mü, yoksa sadece geçici bir yama mı?

NS: Biyobozunur malzemeler, gelensekl plastiklerin çevresel etkilerini azaltmada potansiyel bir çözüm sunmaktadır. Ancak bu malzemelerin etkinliği, üretimden bertarafı kadar olan süreçlerdeki koşullara ve uygulamalara bağlıdır. Yanlış bertaraf, eksik altyapı ve yanıltıcı etiketleme gibi faktörler, bu malzemelerin çevresel faydalarını sınırlandırabilir. Bu nedenle, biyobozunur malzemelerin kullanımı, daha geniş bir sürdürülebilirlik stratejisinin parçası olarak değerlendirilmelidir. Geri dönüşüm, yeniden kullanım ve azaltma gibi diğer stratejilerle birlikte uygulandığında, biyobozunur malzemeler daha etkili bir çözüm sunabilir.

Ancak, biyobozunur malzemelerin potansiyelinden tam olarak yararlanabilmesi için, uluslararası politikaların ve işbirliğinin güçlendirilmesi de gerekmektedir. Petrol ve kimya endüstrisinin güçlü lobilerinin etkisi, plastik kirliliğiyle mücadelede önemli engeller oluşturmaktadır. Bu engellerin aşılması, etkili ve kapsamlı çözümlerin uygulanabilmesi için kritik öneme sahiptir.

Sonuç olarak, biyobozunur malzemeler, tek başına plastik kirliliğiyle mücadelede yeterli bir çözüm sunmamaktadır. Ancak, doğru koşullar altında ve etkili politikalarla desteklendiğinde, çevresel etkilerin azaltılmasında önemli bir rol oynayabilirler.

OA: Bilimsel ve analitik bir zihin yapısı, sizin kişisel hayatınızdaki ekolojik tercihlerinizi nasıl etkiliyor? Verileri bilmek sizi daha mı kaygılı yapıyor, yoksa çözüme mi odaklıyor?

NS: Bilgi, hem kaygıyı artırır hem de eyleme odaklar. Benim için veriler, sorumluluk hissini ve eylem önceliklerini netleştiriyor: hangi adımlar gerçekten etkili, hangi gösterişsel davranışlar yanıltıcı? Veriye dayalı yaklaşım, doğal kaynak kullanımını azaltmaya (örneğin enerji ve su tüketimini kısıtlamak, daha az plastik kullanmak, uzun ömürlü ve sürdürülebilir ürünleri tercih etmek), yerel üretimi ve topluluk temelli çözümleri önceliklendirmeme yol açıyor. Yerel üretim, hem karbon emisyonlarını azaltıyor hem de bölgesel ekonomiyi destekleyerek daha sürdürülebilir bir döngü yaratıyor.

Burada altını özellikle çizmek istediğim bir nokta da, “kaygı ve stres” kavramlarının otomatik olarak olumsuz olarak algılanmaması gerektiğidir. Toplumumuzda tıpkı “tartışma” kelimesinin çoğu zaman “kavga”yı çağrıştırması gibi, bu iki kavram da yanlış yorumlanabiliyor. Kaygı, kaçınılması gereken bir duygu değildir; aksine doğru farkındalık ve yönetimle ele alındığında hem öğretici hem de olgunlaştırıcı bir rol oynayabilir. Kaygı, yalnızca endişe yaratmak için değil, hangi alanlarda müdahale edebileceğimizi ve önceliklendirmemiz gereken konuları gösteren bir rehber görevi görür. Bu nedenle, ekolojik kaygı pasifize edici bir yük olmaktan çıkar ve daha bilinçli, stratejik ve umut verici eylemlere yönlendiren bir güç haline gelir.

OA: Bireysel olarak yaptığımız 'küçük' ekolojik eylemlerin (geri dönüşüm, az tüketim vb.) bilimsel olarak büyük bir fark yaratma potansiyeli nedir?

NS: Tek başına geri dönüşüm veya az tüketim küresel sorunu çözmez; ancak bireysel eylemler toplumsal normları etkiler ve bu eylemler örgütlü bir yaklaşımla birleştiğinde karar vericiler üzerinde, üretim süreçlerini belirleyen şirketler üzerinde politik baskı yaratabilir.

“Ben değişsem de dünya değişmez, boşa uğraşıyoruz” mantığını ise bundan çok daha tehlikeli ve pasifize edici buluyorum.

Sonuçta “herkes kendi evinin önünü süpürürse mahalle daha temiz olur” klişesi oldukça eskidir ancak bu söylem aynı zamanda “mahalle”yi yani içinde yaşadığımız dünyayı, doğayı tek tek bireylerin eylemlerinin değil büyük tekellerin muazzam boyutlara varan üretimlerinin kirlettiği, tahrip ettiği gerçeğini perdelemek için kullanılabilir. Veriler gösteriyor ki tek tek insanlardan oluşan geniş toplulukların çevreye verdiği zarar büyük şirketlerin, tekellerin verdikleri zararların yanında çok küçük bir oranı temsil ediyor. Ancak aynı şirketler sorumluluklarını topluma, tek tek insanlara adeta yıkabilmek için muazzam iletişim kampanyalarıyla, propagandalarla kafaları sıklıkla karıştırabiliyor. Bunu söylerken elbette bireysel farkındalığın ve bireysel eylemlerin önemsiz olduğunu söylemiyorum, aksine bireysel farkındalık ve bilinçlilik hali bu bireylerin kolektif mücadeleye, çabalara, eylemlere karşı da daha duyarlı, açık hale gelmelerinde belirleyici bir rol oynayabiliyor.

Bilimsel olarak en etkili sonuç genellikle **bireysel davranış + kurumsal/politik değişim** kombinasyonu ile ortaya çıkar. Yani bireysel farkındalık, değişim, yaygın eylemsellikler ve alışkanlıklar ile katalizör rolü oynar. Kolektif bir dayanışma etkisine dönüştüğünde ise genel kabulleri ve politikaları değiştirebilir.

Aksi türlü bir yaklaşımın, yani **“ben değişsem de dünya değişmez, boşa uğraşıyoruz” mantığını ise bundan çok daha tehlikeli ve pasifize edici buluyorum.** Farkında olsa da olmasa da sorunu öznenen uzaklaştırarak, “böyle gelmiş böyle gider” algısını beslemek, yapılacak en sığ ve insana yakışmayan yaklaşım olur. Bu nedenle bireysel farkındalık ve küçük eylemler, yalnızca kendi davranışımızı değiştirmekle kalmaz; dünya ile ilişkimizi, düşünce yapımızı, toplumsal normları, politika ve üretim dinamiklerini etkileyecek bir güç hâline gelerek kolektif değişimi başlatır.

OA: Günlük hayatınızda hangi ekolojik ilkeyi en çok önemsiyor ve uyguluyorsunuz?

NS: Kaynak verimliliği (ekolojik tercihlerde daha az kaynak harcayan ve yerel ekosistemle uyumlu üretim-tüketim davranışlarını önceliklendirmek) ve “döngüsel düşünce” yani satın almadan önce kullanım ömrünü, onarılabilirliğini ve sonrasında geri kazanımını sorgulamak.

Bu ilke, hem bireysel seçimlerde hem de kurumsal yaptırım çağrılarında rehberim.

OA: Ekolojik kaygı duyan gençlere, bilimsel bir bakış açısıyla nasıl bir umut ve eylem planı önerirsiniz?

NS:

- Öncelikle stres ve kaygı ile ilgili önceki söylediklerime şimdi tekrar geri dönüp bakın :)
- Yerel eylemlerle başlayın (topluluklara katılın, şehir/üniversite girişimleri, kulüpleri)
- Bilgilenin ama tükenmeyin: güvenilir kaynaklara zaman ayırın, dezenformasyona karşı prebunking öğrenin.
- Ağı güçlendirin: yerel aktivistler, bilim insanları ve politika yapıcılarla köprü kurun.
- Beceri geliştirin: bilim, teknoloji ve veri okuryazarlığı, iletişim vb
- Stratejiler kurun: kısa vadeli başarılı projeler (görünür sonuç) + uzun vadeli politika etki planı.

Bu kombinasyon umudu canlı tutar ve etkiyi büyütür.

OA: Son olarak, Ekolojik Evim okurları için; hem bilimsel merakımızı besleyecek hem de gezegenle bağımızı güçlendirecek bir kitap, belgesel veya bir 'kavram' öneriniz olur mu?

NS: Öncelikle bu son cevaba kadar okuyan tüm okurlara yürekten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum. Elbette, naçizane önerilerde bulunabilirim.

Kitap: “Hep Yuvaya Dönmek” – Ursula Le Guin.

Le Guin’in hikâyeleri, insan-doğa ilişkisini, toplumsal yapıları ve sistemleri sorguluyor. Bireysel eylemlerimizin kolektif etkilerini düşündürüyor ve doğayla uyumlu, etik bir yaşamın önemini gösteriyor. Röportajda vurguladığım “bireysel farkındalık + kolektif etki” perspektifiyle örtüşüyor ve hem düşündüren hem de ilham veren bir okuma sunuyor.

Belgesel: “Eko Eko Eko” – Yönetmen: İlkay Nişancı, Yapımcı: Hakan Fıçı

“Eko Eko Eko”, ekolojik çöküşün kökenlerini sorgularken, bireysel eylemlerin toplumsal ve kurumsal değişimle birleştiğinde gerçek dönüşüm gücüne sahip olduğunu gösteriyor. Belgesel, Artvin’den Zonguldak’a kadar geniş bir coğrafyada sürdürülen doğa direnişlerini ve ekolojik mücadelenin kapitalizme karşı verilen bir savaş olduğunu izleyiciye anlatıyor. Ceren Moray’ın canlandırdığı karakterler aracılığıyla, günlük yaşamda karşılaşılan ekolojik sorulara dair derinlemesine bir bakış sunuluyor. Bu yaklaşım, röportajda vurguladığım “bireysel farkındalık + kolektif etki” perspektifiyle paralellik gösteriyor. Belgesel, izleyiciyi yalnızca bilgilendirmekle kalmayıp, aynı zamanda eyleme geçmeye teşvik ediyor.

Kavram: “Nöroplastisite”

Nöroplastisite, beynin yapısını ve işleyişini deneyim, öğrenme ve çevresel etkilere bağlı olarak değiştirebilme yeteneğidir. Basitçe, beynimiz sabit bir organ değil; sürekli olarak şekil değiştirebilir, yeni bağlantılar kurabilir ve bazılarını güçlendirebilir. Bu kavram, ekolojik kaygı ve bilinçli eylem perspektifiyle birleştiğinde daha güçlü bir metafor sunar. Beyin bir “mikro-ekosistem”, ekoloji ise bir “makro-beyin” gibidir: her ikisi de bağlantılar, esneklik ve çeşitlilik üzerine kurulu, birbirini etkileyen dinamik sistemlerdir. Röportaj boyunca vurguladığım gibi, bireysel farkındalık, topluluk deneyimi ve kolektif eylem ekosistemleri ve toplulukları daha dirençli kılar. Tıpkı nöroplastisitenin beynimizi yeniden yapılandırması gibi, ekolojik ve toplumsal sistemler de bilinçli müdahaleler ve dayanışma ile dönüşebilir.

Nurcan Hanım'a bu değerli sohbet için çok teşekkür ederiz. Kendisinin ve Hypatia Bilimx'in çalışmalarını daha yakından takip etmek için ikonlara tıklayın

Doğal yaşam, sağlıklı beslenme ve bilinçli yaşam...

EKO
SAĞLIK

SICAKLAR SADECE BUNALTMİYOR YAŞLANDIRIYOR

Yaz aylarında art arda gelen sıcak hava dalgalarının sadece bizi bunalttığını ve yordüğünü düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. Yeni ve çığır açan bir bilimsel araştırma, bu aşırı sıcakların sağlığımız üzerinde çok daha derin ve kalıcı bir iz bıraktığını ortaya koyuyor: Bizi hücresel düzeyde, adeta sigara veya alkol gibi hızla yaşlandırıyor. İklim krizinin bu gizli ve sinsi etkisi, milyarlarca insanın sağlığını tehdit eden yeni bir halk sağlığı krizinin habercisi olabilir.

Şimdiye kadar sıcak hava dalgalarının etkilerini, genellikle ani ölümlerdeki kısa süreli artışlarla ölçüyorduk. Ancak bu yeni araştırma, madalyonun diğer yüzünü, yani uzun vadeli ve birikimli hasarı gözler önüne seriyor. Uzmanlar bu bulguları, "Isının sağlığımız üzerindeki etkisinin ciddiyetini anlama konusunda bir paradigma değişimi" olarak nitelendiriyor. Etki, çocukluktan yetişkinliğe kadar her yaşta ortaya çıkabiliyor ve ömür boyu sürebiliyor.

Biyolojik Yaşınız Artıyor: Araştırma Sonuçları Ne Diyor?

Nature Climate Change dergisinde yayınlanan ve Tayvan'da 15 yıl boyunca 25.000 kişiyi takip eden çalışma, kronolojik yaşımla vücutumuzun genel sağlık durumunu yansıtan biyolojik yaşımla arasındaki farkı inceledi. Sonuçlar endişe verici:

- İki yıllık bir dönemde dört gün daha fazla sıcak hava dalgasına maruz kalan bir kişinin biyolojik yaşı, ortalama dokuz gün arttı.
- Etki, dışarıda daha fazla zaman geçiren işçilerde çok daha belirgindi. Onların biyolojik yaşı, aynı koşullarda tam 33 gün arttı.

Bilim insanları, bu rakamların sadece iki yıllık bir dönemi kapsadığını ve on yıllar boyunca biriken etkinin çok daha yıkıcı olabileceği konusunda uyarıyor. Unutmayın, daha yüksek biyolojik yaş, erken ölüm riskinin de artması anlamına geliyor.

Peki, aşırı sıcaklar vücutumuzu nasıl bu kadar hızlı yaşılandırıyor? Kesin mekanizma hala araştırılmalı, en güçlü teori DNA hasarı. Yüksek sıcaklıklar, vücutumuzda hücresel düzeyde bir stres yaratır. Bu stres, hücrelerimizin temel yapı taşı olan DNA'nın hasar görmesine ve onarım mekanizmalarının zayıflamasına yol açabilir. Bu da doğrudan daha hızlı bir yaşlanma süreci anlamına gelir.

Bu Sadece Başlangıç

Bu bulgular tekil bir çalışmayla sınırlı değil. ABD'de yapılan benzer bir araştırma, dış mekan sıcaklığının yaşlı yetişkinlerde yaşlanmayı hızlandırdığını doğruladı. Bir başka analiz ise aşırı ısıya maruz kalmanın, özellikle yoksul mahallelerde yaşayanlarda bilişsel gerilemeyi hızlandırdığını buldu. Tayvan'daki çalışmaya katılanların genel nüfusa göre daha genç ve sağlıklı olduğu düşünüldüğünde, sıcakların daha savunmasız popülasyonlar üzerindeki gerçek etkisinin çok daha büyük olması muhtemel.

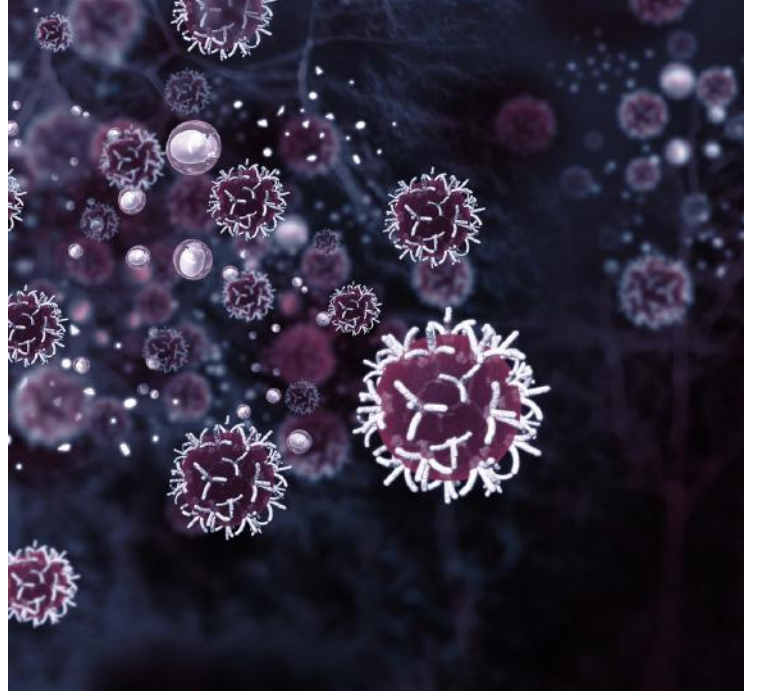

Bu araştırma, iklim krizinin artık uzak bir geleceğin sorunu olmadığını, bugünden itibaren bedenlerimizi ve sağlığımızı doğrudan etkilediğini kanıtlıyor. Sıcak hava dalgaları, sadece geçici bir rahatsızlık değil, ömrümüzden çalan sessiz bir tehlikedir. Fosil yakıt tüketiminin rekor kırdığı bir dünyada, bu gerçeğe yüzleşmek ve harekete geçmek, hem gezegenin hem de kendi sağlığımızın geleceği için hayati önem taşıyor.

RUSYA KANSER AŞISINDA BAŞARIYI DUYURDU: İLK SONUÇLAR UMUT VERİCİ

Kanserle mücadele, modern tıbbın en büyük sınavlarından biri olmaya devam ederken, Rusya'dan gelen bir haber tüm dünyada yeni bir umut dalgası yarattı. Federal Tıbbi ve Biyolojik Ajans (FMBA) Başkanı Veronika Skvortsova, geliştirmekte oldukları kanser aşısının klinik öncesi deneyleri başarıyla tamamladığını duyurdu. Doğu Ekonomik Forumu'nda yapılan bu kritik açıklama, aşının hem güvenli hem de yüksek oranda etkili olduğunu gösteren ilk somut verileri ortaya koyuyor. Peki, bu gelişme kanser tedavisinde gerçekten bir devrim yaratabilir mi? "Klinik öncesi deney" ne anlama geliyor ve bu umut verici adımdan sonra sırada ne var?

FMBA Başkanı Skvortsova'nın açıklamasına göre, yürütülen klinik öncesi çalışmalar, geliştirilen kanser aşısının iki temel kriteri karşıladığını gösterdi: Güvenlik ve Yüksek Etkinlik. Bu, aşının laboratuvar ve hayvan deneyleri aşamasında hedeflenen kanser hücrelerine karşı etkili bir bağışıklık yanıtı oluşturduğunu ve aynı zamanda ciddi yan etkilere yol açmadığını gösteren en önemli adımdır. Bu başarı, projenin bir sonraki ve en kritik aşaması olan insanlı klinik deneylere geçişi için kapıyı aralamaktadır.

Klinik Öncesi Deney Ne Demek? Bilimsel Süreci Anlamak

Bu haberin yarattığı heyecanı doğru anlamak için "klinik öncesi deney" (preklinik) aşamasının ne anlama geldiğini bilmek çok önemlidir. Bu aşama, bir ilacın veya aşının insanlar üzerinde denenmesinden önceki ilk ve en temel güvenlik testidir.

- **Laboratuvar Çalışmaları:** Aşı adayının hücre kültürleri üzerinde nasıl çalıştığı incelenir.
- **Hayvan Deneyleri:** Aşının canlı bir organizmada nasıl bir etki yarattığı, bağışıklık sistemini nasıl uyardığı ve potansiyel toksisite (zehirli etki) seviyeleri hayvanlar üzerinde test edilir.

Klinik öncesi aşamanın başarıyla tamamlanması, projenin "insanlar için güvenli olabileceğine" dair güçlü bir kanıt sunar. Ancak bu, aşının insanlar üzerinde de aynı derecede etkili olacağının garantisi değildir. Bu nedenle, bu gelişme dev bir adım olsa da, yolun henüz başında olduğunu unutmamak gerekir.

Kanser Aşısı Nasıl Çalışır? Bağışıklık Sistemini Eğitmek

Geleneksel kanser tedavileri (kemoterapi, radyoterapi) genellikle hem kanserli hem de sağlıklı hücrelere zarar verir. Terapötik kanser aşıları ise tamamen farklı bir prensiple çalışır: Vücudun kendi savunma mekanizması olan bağışıklık sistemini, kanser hücrelerini tanıyıp onlara saldırması için eğitir. Bu aşılar, kanser hücrelerine özgü proteinleri (antijenler) kullanarak, bağışıklık sisteminin T hücreleri gibi savaşçı hücrelerini kansere karşı bir ordu gibi harekete geçirmeyi hedefler. Bu sayede, tedavi çok daha hedefe yönelik olur ve sağlıklı dokulara verilen zarar minimuma iner.

Sırada Ne Var? İnsanlı Klinik Deneylere Giden Uzun Yol

Rusya'nın kanser aşısı, klinik öncesi engeli başarıyla aştığına göre, şimdi önünde insanlı klinik deneylerin uzun ve zorlu süreci var. Bu süreç genellikle üç ana fazdan oluşur:

- **Faz 1:** Az sayıda sağlıklı veya hasta gönüllü üzerinde aşının güvenliği ve dozajı test edilir.
- **Faz 2:** Daha geniş bir hasta grubunda aşının etkinliği ve yan etkileri incelenir.
- **Faz 3:** Binlerce hasta üzerinde aşının etkinliği, plasebo veya mevcut standart tedavilerle karşılaştırılarak kanıtlanmaya çalışılır.

Bu süreçlerin tamamlanması yıllar alabilir. Ancak, Rusya'dan gelen bu haber, kanserle mücadelede bağışıklık sistemini kullanan yenilikçi yaklaşımların ne kadar umut verici olduğunu bir kez daha teyit ediyor ve bilim dünyası için önemli bir motivasyon kaynağı oluşturuyor.

Doğa ile uyum içinde, sade ve bilinçli bir yaşam kurma hayalimiz, artık sadece yazılarda değil, ses ve görüntülerle de hayat buluyor.

 YouTube

TubecoTV

Sürdürülebilir Yaşam Kanalı

KEŞFET

SESSİZ TEHLİKE: ELEKTRİKLİ ARABALAR NEDEN ARAÇ TUTMASINI TETİKLİYOR?

Elektrikli araçlar, sessiz, çevreci ve teknolojik özellikleriyle otomotiv dünyasında bir devrim yaratıyor. Ancak bu devrimin, bazı yolcular için beklenmedik ve rahatsız edici bir yan etkisi var: araç tutması. Daha önce hiç araç tutması yaşamamış birçok kişi, elektrikli otomobillerde aniden başlayan mide bulantısı ve baş dönmesinden şikayet ediyor. Peki, bu yeni nesil "elektrikli araç tutmasının" arkasında ne yatıyor? Neden bu sessiz ve pürüzsüz yolculuklar bazı insanlar için bir kabusla dönüşüyor? İşte nedenleri ve bu rahatsız edici durumla başa çıkmak için pratik çözüm önerileri.

Araç tutması, sürücülerden çok yolcuları etkiler. Çünkü sürücüler, direksiyon başında oldukları için bir sonraki hamleyi (dönüş, fren, hızlanma) beyinlerinde planlar ve vücutlarını buna göre hazırlar. Ancak yolcular, özellikle de arka koltukta oturanlar, bu hareketlere tamamen pasif bir şekilde maruz kalırlar. Bu kontrol eksikliği, beynin hareket algısındaki tutarsızlığı artırarak mide bulantısını tetikler. Bu sorunun, otonom (sürücüsüz) araçlar yaygınlaştığında daha da büyük bir mesele haline gelebileceği öngörülüyor.

Elektrikli Araç Tutmasının 3 Ana Nedeni

Uzmanlara göre, elektrikli araçlardaki mide bulantısının temelinde, beynimizin hareket algısıyla gözlerimizin gördükleri arasındaki uyumsuzluk yatıyor. Bu uyumsuzluğu tetikleyen üç ana faktör var:

Ani ve Sessiz Hızlanma: Geleneksel içten yanmalı motorların aksine, elektrikli araçlar gaza bastığınız anda maksimum torka ulaşarak çok hızlı ve sarsıntısız bir şekilde hızlanır. Beynimiz, bu ani hareketi motor gürültüsü veya titreşim gibi alışık olduğu duyuşal ipuçları olmadan algıladığında bir kafa karışıklığı yaşar. Bu, iç kulağımızın hissettiği hareket ile gözlerimizin gördüğü arasındaki dengeyi bozar.

Duyusal İpuçlarının Eksikliği:

Arabadayken beynimiz, motorun hafif titreşimini ve sesini, aracın ne zaman hızlanacağını veya yavaşlayacağını tahmin etmek için birer ipucu olarak kullanır. Elektrikli araçların neredeyse tamamen sessiz ve titreşimsiz olması, bu öngörü mekanizmasını ortadan kaldırır. Özellikle sürücü olmayan yolcular için bu durum, hareketin beklenmedik ve kontrolsüz hissedilmesine yol açar.

Rejeneratif Frenleme: Elektrikli araçların en önemli özelliklerinden biri olan rejeneratif frenleme, ayağınızı gazdan çektiğiniz anda aracın yavaşlamasını sağlar. Bu sürekli "kalk-dur" hissi, özellikle dur-kalk trafikte, geleneksel araçlardaki akıcı yavaşlamaya alışkın olmayan yolcular için mide bulandırıcı olabilir.

Elektrikli Araç Tutmasıyla Başa Çıkmak İçin 5 Pratik İpucu

Eğer siz de elektrikli araçlarda mide bulantısı yaşıyorsanız, bu basit ama etkili yöntemlerle yolculuklarınızı daha konforlu hale getirebilirsiniz:

Ön Koltuğa Oturun: Mümkünse her zaman ön yolcu koltuğunu tercih edin. Ufuk çizgisine ve yola odaklanmak, beyninizin aracın hareketini daha iyi tahmin etmesine yardımcı olur.

Temiz Hava Alın: Camı hafifçe aralamak veya klimayı taze hava modunda çalıştırmak, mide bulantısını hafifletmede şaşırtıcı derecede etkili olabilir.

Başınızı Sabit Tutun: Başınızı koltuk başlığına yaslayarak mümkün olduğunca sabit tutmaya çalışın. Bu, iç kulağınızdaki denge sıvısının daha az hareket etmesini sağlayarak beyninize gönderilen çelişkili sinyalleri azaltır.

Gözlerinizi Yolda Tutun, Ekranda Değil:

Yolculuk sırasında telefonunuza bakmak veya kitap okumak, gözlerinizin sabit bir nesneye odaklanmasına neden olurken, iç kulağınız hareket algılamaya devam eder. Bu çelişki, araç tutmasının en büyük tetikleyicisidir. Gözlerinizi yoldan ayırmamaya çalışın.

Zencefil ve Nane: Yolculuktan önce küçük bir parça taze zencefil çiğnemek veya naneli sakız çiğnemek, mide bulantısını bastırmaya yardımcı olan doğal yöntemlerdir.

Otomotiv endüstrisi, yolcuların hareket değişikliklerini önceden tahmin etmelerine yardımcı olacak titreşimli koltuklar gibi yeni teknolojiler üzerinde çalışsa da, bu basit davranış değişiklikleri şimdilik en etkili çözüm olarak öne çıkıyor.

GRANÜL KAHVE SAĞLIKLI MI? ÇÖZÜNEBİLİR KAHVE HAKKINDA BİLMENİZ GEREKEN HER ŞEY

Hızlı, pratik ve ekonomik... Granül (veya çözünebilir) kahve, dünyanın dört bir yanında milyonlarca insanın güne başlama ritüelinin vazgeçilmez bir parçası. Özellikle zamanla yarışanlar için hayat kurtarıcı olan bu kahve türü, bazı ülkelerde toplam kahve tüketiminin yarısından fazlasını oluşturuyor. Peki, demleme kahvelerin sayısız faydasını duyarken, aklınıza hiç takıldı mı: Acaba o bir kaşık granül kahve de aynı derecede sağlıklı mı? Yoksa pratikliği uğruna sağlığımızdan ödün mü veriyoruz? İşte granül kahve hakkındaki tüm gerçekler.

Granül Kahve Tam Olarak Nedir ve Nasıl Yapılır?

Granül kahve, aslında demlenmiş ve sonrasında kurutulmuş kahve özütüdür. Üretim süreci, normal kahve yapımına benzer: Öğütülmüş kahve çekirdekleri demlenir, ancak çok daha konsantre bir şekilde. Ardından, bu yoğun kahve özütündeki su, iki ana yöntemle uzaklaştırılır:

Püskürterek Kurutma: Kahve özütü sıcak havaya püskürtülür ve su anında buharlaşarak geriye ince kahve tozu bırakır.

Dondurarak Kurutma: Kahve özütü dondurulur, küçük parçalara ayrılır ve düşük sıcaklıkta vakum altında kurutulur. Her iki yöntem de kahvenin aromasını ve lezzetini büyük ölçüde korur.

Besin Değerleri ve Antioksidan Gücü: Şaşırtıcı Sonuçlar

Kahve, modern diyetin en büyük antioksidan kaynaklarından biridir ve bu özelliği, sağlığa olan faydalarının temelini oluşturur. İyi haber şu ki, granül kahve de bu konuda hiç fena değil.

- **Antioksidan Zenginliği:** Tıpkı demleme kahve gibi, granül kahve de güçlü antioksidanlarla doludur. Hatta bazı çalışmalar, üretim sürecinden dolayı belirli antioksidanların miktarının granül kahvede daha bile yüksek olabileceğini göstermektedir.
- **Düşük Kalori:** Bir fincan sade granül kahve, sadece yaklaşık 7 kalori içerir ve az miktarda potasyum, magnezyum ve niasin (B3 vitamini) barındırır.

Kafein Miktarı: Daha mı Az, Daha mı Çok?

Eğer kafein hassasiyetiniz varsa veya gün içinde aldığınız kafein miktarını kontrol altında tutmak istiyorsanız, granül kahve sizin için daha iyi bir seçenek olabilir.

- **Granül Kahve:** Bir tatlı kaşığı içeren bir fincan, genellikle 30-90 mg arasında kafein içerir.
- **Demleme Filtre Kahve:** Bir fincan, genellikle 70-140 mg arasında kafein içerir. Bu esneklik, kahvenizin sertliğini kolayca ayarlamanıza olanak tanır.

Akrilamid Endişesi: Korkmalı mıyız?

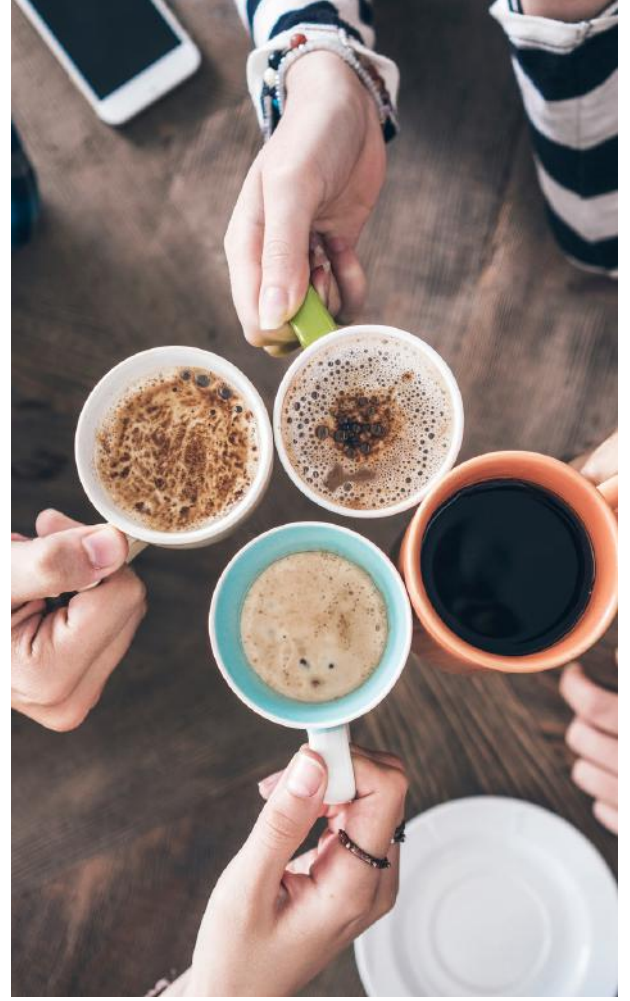
Akrilamid, kahve çekirdekleri kavrulurken doğal olarak oluşan ve potansiyel olarak zararlı olabilecek bir kimyasaldır. Granül kahve, üretim süreci nedeniyle demleme kahveye göre daha fazla akrilamid içerebilir. Ancak endişelenmeye gerek var mı? Uzmanlara göre, hayır. Kahve yoluyla maruz kaldığımız akrilamid miktarı, zararlı olarak kabul edilen seviyelerin çok çok altındadır. Bu nedenle, granül kahve tüketimi akrilamid açısından bir endişe kaynağı oluşturmaz.

Sağlığa Faydaları: Demleme Kahveden Geri Kalır mı?

Granül kahve, demleme kahve ile aynı antioksidanları ve besinleri içerdiği için, sağlığa olan faydalarının da büyük ölçüde benzer olması beklenir. Düzenli kahve tüketiminin ilişkilendirildiği bazı faydalar şunlardır:

- **Beyin Fonksiyonlarını Destekleme:** Kafein, odaklanmayı ve bilişsel fonksiyonları artırabilir.
- **Metabolizmayı Hızlandırma:** Yağ yakımına yardımcı olabilir.
- **Hastalık Riskini Azaltma:** Tip 2 diyabet, Alzheimer, Parkinson ve bazı karaciğer hastalıklarına karşı koruyucu olabilir.
- **Ruh Halini İyileştirme:** Depresyon riskini düşürmeye yardımcı olabilir.
- **Uzun Ömrü Destekleme:** Araştırmalar, düzenli kahve tüketiminin daha uzun bir yaşamla ilişkili olabileceğini göstermektedir.

Granül Kahve Sağlıklı Bir Seçenek mi?

Granül kahve, demleme kahveye göre biraz daha az kafein ve biraz daha fazla akrilamid içerse de, antioksidan gücü ve sağlığa olan genel faydaları açısından oldukça benzerdir. Hızlı, ucuz ve pratik olması, onu özellikle seyahat ederken veya aceleniz varken harika bir alternatif yapar. Sonuç olarak, granül kahve, dengeli bir diyetin parçası olarak gönül rahatlığıyla tüketebileceğiniz, sağlıklı ve düşük kalorili bir içecektir.

GRİP AŞISI REHBERİ: FİYATLAR NEDEN ARTTI, KİMLER ÜCRETSİZ YAPTIRABİLİR VE NE ZAMAN OLMALI?

Kış kapıda ve her yıl olduğu gibi bu yıl da akıllardaki en önemli sorulardan biri grip aşısı. T.C. Sağlık Bakanlığı, 2025-2026 grip sezonu için hazırlıklarını tamamladı ve aşılar eczanelerdeki yerini aldı. Peki, Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) bu yılki aşı içeriği için önerileri neler? Fiyatlarda neden bu kadar büyük bir artış var? Kimler grip aşısını devlet güvencesiyle ücretsiz yaptırabilir ve aşı olmak için en doğru zaman ne zaman? İşte bu yılki grip aşısı hakkında bilmeniz gereken her şey.

Her yıl grip virüsleri değişime uğradığı için, grip aşılarının içeriği de DSÖ'nün küresel tavsiyeleriyle güncellenir. Türkiye'de bu yıl yaygın olarak bulunan dört değerli (quadrivalan) aşılar, en sık görülen iki A tipi (H1N1 ve H3N2) ve iki B tipi virüse karşı koruma sağlamak üzere tasarlandı. Bu, aşının dolaşımdaki en yaygın grip türlerine karşı mümkün olan en geniş korumayı sunmasını hedefler.

Kimler Ücretsiz Grip Aşısı Olabilir? Risk Grupları Listesi

Grip, bazı kişiler için basit bir soğuk algınlığından çok daha ağır geçebilir. Bu nedenle T.C. Sağlık Bakanlığı, belirli risk gruplarında yer alan vatandaşların aşı masraflarını Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) aracılığıyla karşılıyor. Eğer aşağıdaki gruplardan birinde yer alıyorsanız, doktorunuza reçete yazdırarak grip aşısını ücretsiz olarak yaptırabilirsiniz:

- 65 yaş ve üzeri tüm bireyler
- Gebeler
- Astım, KOAH, diyabet, kronik kalp, böbrek veya kan hastalığı gibi kronik rahatsızlığı olanlar
- Bağışıklık sistemi baskılanmış kişiler
- Huzurevi gibi toplu yaşam alanlarında kalanlar
- Tüm sağlık çalışanları

Bu gruplarda yer almıyorsanız, aşınızı kendi bütçenizle yaptırmanız gerekmektedir.

Fiyatlar Neden %70 Arttı? Aşıya Erişimin Maliyeti

Bu yıl grip aşılarının eczane fiyatları ortalama 725 TL ile 765 TL arasında değişiyor. Geçen yıl 450 TL civarında olan fiyatlardaki bu yaklaşık %70'lik artış, birçok vatandaşı endişelendiriyor. Bu dramatik artışın arkasında küresel tedarik zinciri maliyetleri, döviz kurlarındaki dalgalanmalar ve enflasyon gibi faktörler yatıyor.

Bu yüksek maliyet, SGK kapsamında olmayan sağlıklı yetişkinlerin aşıya erişimini zorlaştırıyor. Ulusal strateji, bu nedenle tüm toplumu korumaktan ziyade, en kırılgan grupları korumaya odaklanmış durumda.

Aşı Olmak İçin En Doğru Zaman Ne Zaman?

Uzmanlar, grip aşısı olmak için en ideal zamanın Eylül ve Ekim ayları olduğunu belirtiyor. Çünkü aşının vücutta tam koruma sağlaması yaklaşık iki hafta sürer. Grip salgınının genellikle Aralık ayında zirve yaptığı düşünüldüğünde, Ekim sonuna kadar aşı olmak, kışın en zorlu dönemine tam korumayla girmenizi sağlar. Ancak bu dönemi kaçırsanız bile, grip sezonu boyunca (Mart ayına kadar) aşı olmak yine de faydalıdır.

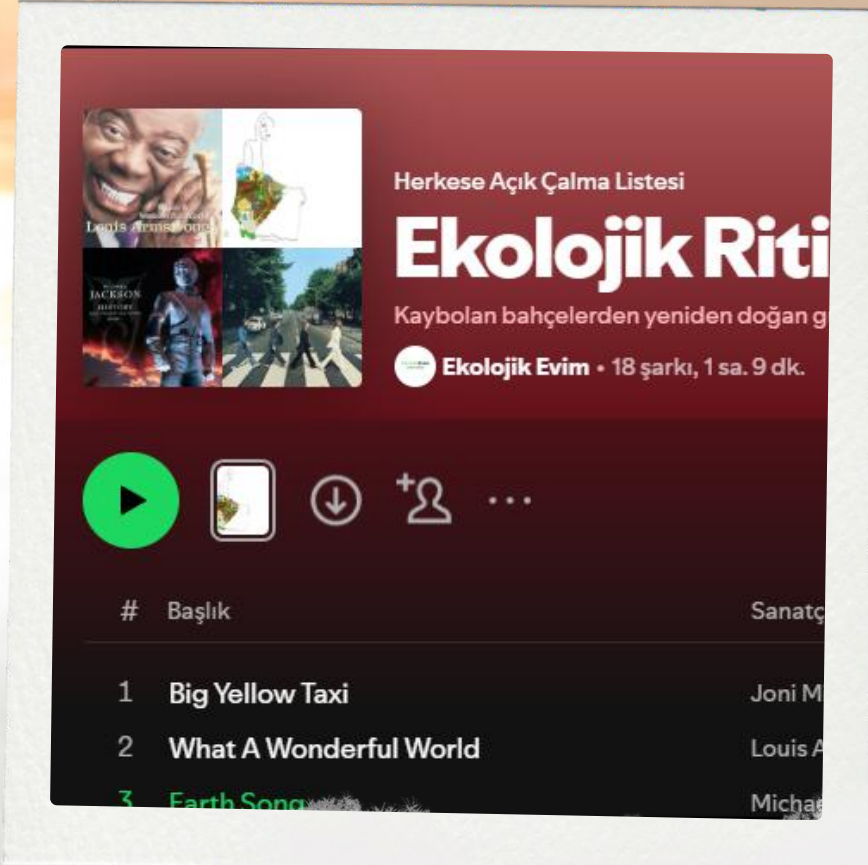
Eczanelerde Hangi Aşılar Var ve SGK Hangilerini Karşılıyor?

Türkiye'de bu sezon eczanelerde yaygın olarak üç farklı markanın dört değerli aşısı bulunuyor: Vaxigrip Tetra, Influvac Tetra ve Fluarix Tetra. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta var: SGK, risk grubunda olsanız bile genellikle sadece Vaxigrip Tetra ve Influvac Tetra markalarını karşılıyor. Fluarix Tetra ise çoğunlukla geri ödeme kapsamında değil. Bu nedenle, doktorunuza reçete yazdırırken veya eczaneden aşıınızı alırken bu durumu göz önünde bulundurmanız önemlidir.

EKOLOJİK RİTİMLER

Ekolojik Evim'in ruhunu yansıtan şarkıları bir araya getirdik. Doğayla bağımızı, kaybolan değerleri ve yeniden filizlenen umudu melodilerle hissetmek isteyenler için

KEŞFET

Yaşam, bir tüketim yarışı değil, bir varoluş sanatıdır.

**EKO
YAŞAM**

TÜKETİM KÜLTÜRÜNE BAŞKALDIRI: ANLAMLI BİR HAYAT İNŞA ETMENİN YOLLARI

Zeynep Derin Köseoğlu

Sosyal medya akışınızda gördüğünüz o lüks tatiller, büyük evler ve pahalı arabalar... Modern dünya, başarının anahtarının daha fazla para, daha fazla eşya ve daha fazla statüde olduğunu fısıldıyor. Sürekli daha hızlı koşmazsak, daha fazlasını almazsak geride kalacağımız hissiyle yaşıyoruz. Peki ya tüm bu yarış yanlış bir bitiş çizgisine doğruysa? Ya aradığımız o dolu dolu hayat, aslında daha fazla biriktirmekte değil, bilinçli olarak daha azıyla yetinmekte gizliyse?

Toplumun bize dayattığı maddi başarı tanımı, asla bitmeyen bir koşu bandı gibidir. Satın aldığımız her yeni eşya, yönetilmesi gereken bir sorumluluktur. Her büyük ev, daha büyük bir borç demektir. Her yüksek maaş, genellikle sevdiklerimize ayıracağımız zamandan ve iç huzurumuzdan çalar. Bir noktada durup kendimize sormamız gerekiyor: "Aslında neyin peşindeyim?" Gerçekten aradığımız şey bir sonraki model telefon mu, yoksa daha anlamlı ilişkiler ve iç huzuru mu?

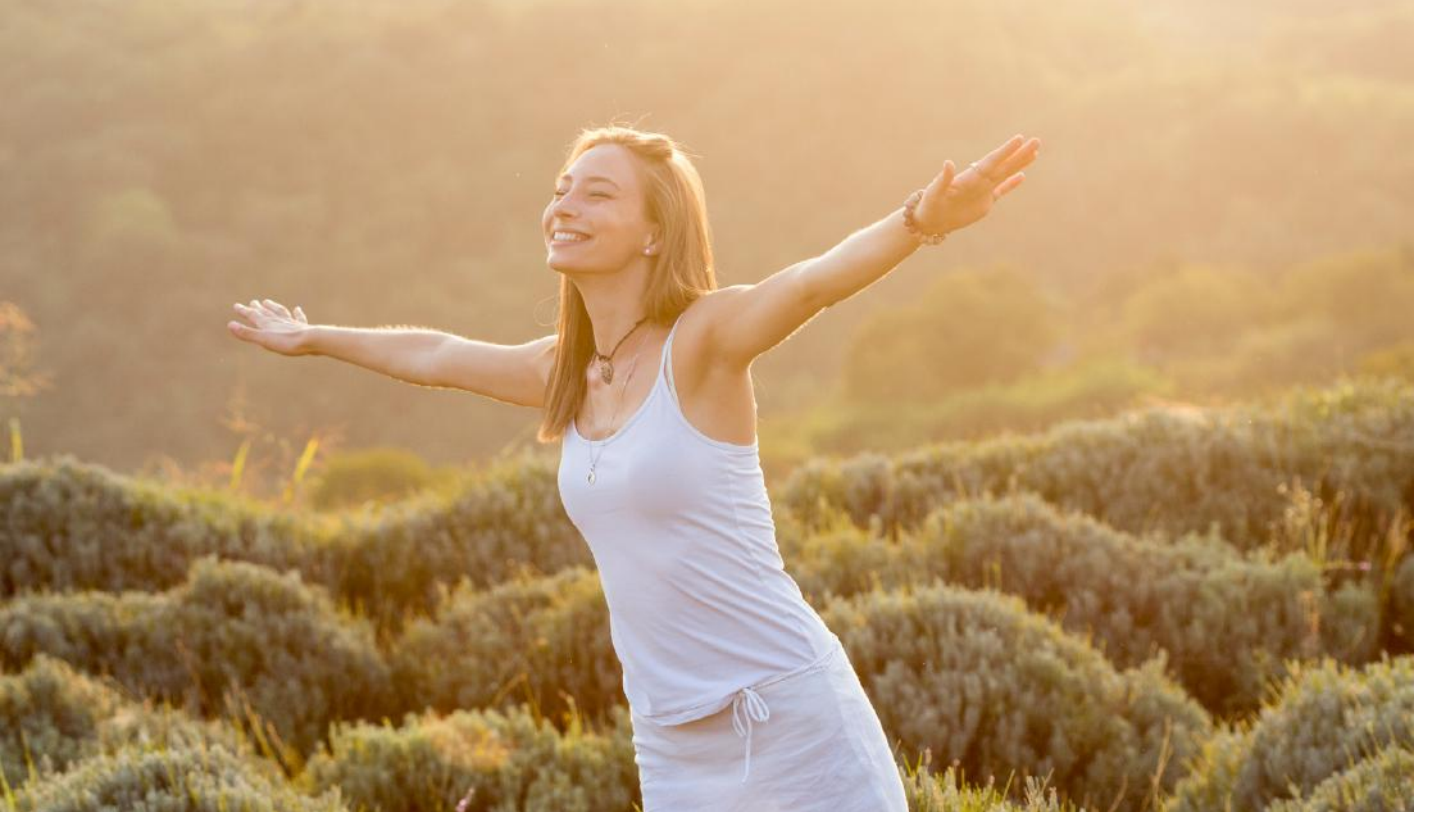
Başarının Tanımını Değiştirmek: Amaç, Tutku ve Sevgi

Gerçek başarı, banka hesabınızdaki sıfırların sayısıyla ölçülmez. Gerçek başarı, hayatınızı en önemli değerlerinizle uyumlu hale getirmektir.

- **Amaç:** Sabah sizi yataktan neyin kaldırdığını bilmek.
- **Tutku:** Yaptığınız işe kalbinizi koymak.
- **Sevgi:** Sevdiklerinizle anlamlı ve derin bağlar kurmak.

Günlerinizi anlamlı işler, size iyi gelen rutinler, derin sohbetler ve sevdiğiniz insanlarla geçirdiğiniz dinlenme anları etrafında kurduğunuzda, hayatın kendisi bir ödüle dönüşür. Bunlar küçük değil, en büyük hedeflerdir.

Bilim de Aynı Şeyi Söylüyor: Para Mutluluk Getirir mi?

Yapılan araştırmalar, temel ihtiyaçlarımız karşılandıktan sonra daha fazla gelirin daha fazla mutluluk getirmediğini defalarca kanıtlamıştır. Hatta belirli bir noktadan sonra maddi başarının peşinden koşmak, bizi zamanımızın daha anlamlı kullanımlarından uzaklaştırdığı için yaşam memnuniyetini azaltır. Hırs kötü değildir, ancak doğru şeyler için hırslı olmalıyız: iyi ilişkiler kurmak, anlamlı bir hayat inşa etmek ve dünyaya pozitif bir katkıda bulunmak.

Dünya, daha fazla maddi kazanç peşinde koşmaya devam edebilir. Ama biz farklı bir seçim yapabiliriz. Kıyaslama üzerine değil, inanç üzerine; tüketim üzerine değil, katkı üzerine kurulu bir hayat inşa edebiliriz. Çünkü en iyi hayat, en çok şeye sahip olduğunuz hayat değil, tutkularınız ve değerlerinizle en derinden uyumlu olan hayattır. Ve bu tür sade bir hayat, yaşanabilecek en zengin hayattır.

YAPABİLECEKKEN YAPMADIKLARIM, SÖYLEYEBİLECEKKEN SÖYLEMEDİKLERİM

Gizem Görhan Yağmur

Yaşamak çok kıymetli bir şey. Nefes almak, yaşadığını hissetmek, anda olmak, duygularını dilediğinde dışarı yansıtmak... Bu hayatı bir kez yaşıyoruz, belli bir süre için buradayız ve en iyi şekilde değerlendirmek istiyoruz.

Yapabilecekken yapmadıklarım... Söyleyebilecekken söylemediklerim... Hepimizin hayatında belli zamanlarda kurduğumuz bir cümle olduğuna inanıyorum. Çoğu zaman farkında olmadan es geçiyoruz. Hep görünür olması ona istediğimiz her an ulaşabiliriz gibi hissettiriyor. İnsan olmanın doğasında var bu tarz düşünceler.

Hayat, bize her gün onlarca küçük fırsat veriyor aslında. Telefon açmak kadar kolay, sarılmak kadar basit, bazen de sadece ben buradayım demek kadar sade; kaçırdıklarımız, es geçtiklerimiz. Ama tam da o anda bir şey oluyor; bir yorgunluk, bir erteleme... Sonra o an, elimizden tüy hafifliğinde uçup gidiyor.

Söyleyemediklerimiz de var tabi. Hepimizin vardır. Kalbimizde çırpınan cümleler... Seni seviyorum demek mesela, ya da haklıydın demek. Bazen özür dilemek... Bazen de sadece teşekkür ederim diyebilmek. Neden zor gelir ki bunları söylemek? Aslında söyleyince hafifliyoruz, söylemeden geçen her gün içimizdekiler biraz daha ağırlaşıyor.

Galiba biz, yarını çok garanti sanıyoruz. Sonra söylerim, sonra yaparım diye hep erteliyoruz. Oysa yarın dediğin bir hayal, bir umut. İnsan, yapamadıklarıyla değil, yapabilecekken yapmadıklarıyla yoruluyor en çok.

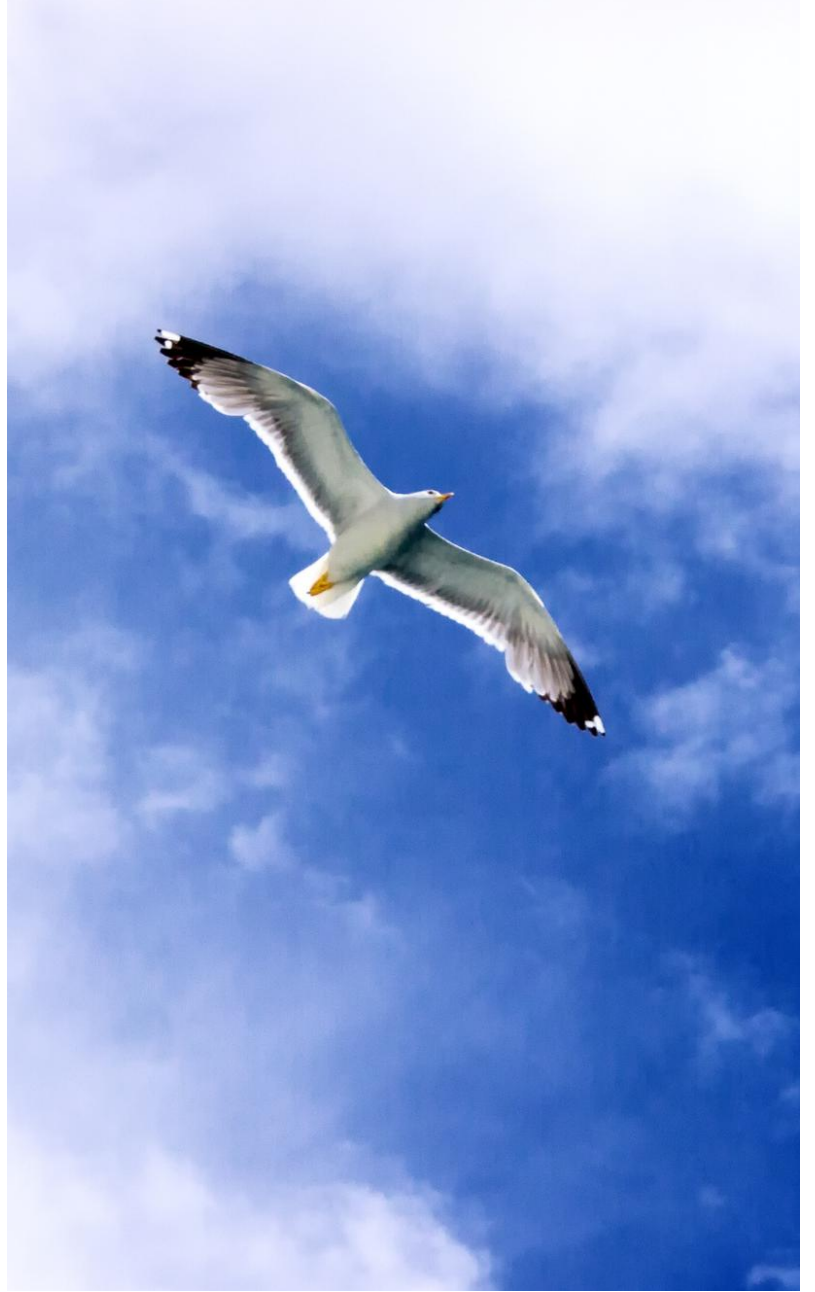

Bazen bazı şeyleri yapmaya cesaret edemiyoruz. Hani aklında bir hayal olur ama başlamak için doğru zamanı beklersin. O doğru zaman bazen hiç gelmiyor dersin. Belki de doğru zaman dediğin o andır, isteğinin ve cesaretinin olduğu andır. Doğru zaman dediğimiz şey belki de içten içe hissettiğimiz ama söyleyemediğimiz tereddütlerimiz, endişelerimiz, ya olmazsa'larımız için kendimizce bulduğumuz bir şeydir.

Ben mesela, birçok şeyi erteledim. Çünkü hep başka şeyleri öncelik yaptım. Yapabilecek bir dolu günüm var dedim. Sonra bir gün o kadar da çok günüm olmayabilir gerçeği ile yüzleştirdim ve o günden sonra ertelemeye olan bakış açım oldukça değişti. O günden sonra bir ara yaparım demeyi bıraktım. Aklıma geldiği an hazırlanmaya başladım ve çoğu şeyi gerçekleştirdim. Ertelemeden, bahane üretmeden, sadece kalkıp yaptım.

Yaşadığım o mutluluğu, hissettiğim o özgürlüğü anlatabilecek kelimeler yok. İnsanın yapabilecek güçte olması, zamanının olması muazzam. Hayatı neden yaşadığını bir kez daha hatırlatıyor o anlar sana. Hayat sadece nefes almak, yemek, uyumak değil. Yaşam böyle bir şey değil. Öğretilmiş tüm kalıplardan kurtulup kendi hayat haritanı yeniden çiz. Yapabildiğin kadarını yap. Söyleyebildiğin kadarını söyle.

Yaptıkların ve söylediklerin için değil, yapmadıkların ve söylemediklerin için zorlanırsın.

Bir yanında hep acabalar kalır. Tüm belirsizlikleri ortadan kaldır. Sonucu ne olursa olsun yaptım diyebilmek en büyük özgürlüktür.

Hayat, cesaret istediği kadar basit de bir şey. Belki de yapamadıklarım, aslında o anda çok da zor olmayan şeylerdi. Ben onları büyüttüm, erteledim, beklettim. Sonunda onlar, zamanın içinde küçüle küçüle yok olmaya başladılar.

Kendime bir söz verdim. İçimden geleni söyleyeceğim. Birini özlediysem arayacağım. Kalbim kırıldıysa konuşacağım. Bir şeyi istiyorsam deneyeceğim. Gitmek istediğim yere gideceğim. Yapmayı hayal ettiğim planlarımı gerçekleştireceğim. Edinmek istediğim hobilerime bugün başlayacağım. Bir şeye hayır demek istiyorsam da hayır diyeceğim. Özel bir gün olduğunda giyerim dediğim kıyafetimi bugünü kendime ayırarak kendimle veya arkadaşlarımla vakit geçirirken giyeceğim. Yarın başlarım dediğim her şeye bugün başlayacağım.

Çünkü, biliyorum, yapabilecekken yapmamak kadar insana ağır gelen çok az şey var.

Belki bu yazıyı okurken sen de birini aramayı ertelediğini, bir cümleyi içine attığını ya da bir adımı atmaktan korktuğunu fark ediyorsun. Sana dostça söyleyeyim, bekleme. Çünkü o an bir daha gelmeyecek. Sen, yapamadıklarının değil, yapabildiklerinin hatırasını taşımak isteyeceksin.

Bu nedenle... Söyle. Yap. Git. Denize bak. Gökyüzüne bak. Aynada kendine bak. Sevdiklerinin yüzüne bak. Güneş doğumuna denk gelersen onu karşıla, batarken uğurla. Çünkü yarın, hep düşündüğümüz kadar garantili değil ve bugün, tam olarak ihtiyacımız olan zaman olabilir

ÇEVRE BİLİNCİ NEDEN DAVRANIŞA DÖNÜŞMÜYOR? OKULDA ÖĞRENİP EVDE UNUTTUKLARIMIZ

Fatma Koşubaşı

Çevre sorunları, sadece bilim insanlarının, çevreci aktivistlerin, gelecek adına kaygılanan insanların değil, yöneticilerin, halkın, büyük küçük herkesin ortak sorunu ve gündemi olmak zorundadır. Doğamız, temiz hava, su ve yeşil alanlar bizlere miras değil, ödünç verilmiş bir haktır. Bu nedenle çevre bilinci, yalnızca okulda öğrenilen bilgilerle sınırlı kalmamalı; günlük yaşamda da davranışa dönüşmelidir.

Eğitimde davranışa dönüşmemiş öğretmenler başarısız sayılır. Yani öğrencinin bir kulağından girip diğer kulağından uçup gitmiştir sözler. Kulağınıza küpe olsun denilen öğütler de iki adım sonra kaybolur gider. Öğretmenler bir gün karşılık bulur umuduyla doğru olanı anlatmaya devam etseler de bir yerde yapılan yanlış okulda öğretilen ve okul sınırları içinde davranışa dönüşen davranışları, dışarıda sıfırlayıp tersine döndürebiliyor.

Peki ne olabilir bu yanlışlar? Neler oluyor da ilkokuldan liseye hatta üniversiteye kadar devam eden süreçte eğitimden geçen bireyler çevre bilinci konusunda sınıfta kalıyor?

Eğitimin ailede başladığı gerçeğini inkâr edemeyiz. İlk öğretmenler, ilk rol modeller her zaman ailedir. Okulda kazandırılan doğru davranışları aile nasıl oluyor da bozuyor? Çünkü ailesiyle piknik yapan çocuk; ebeveyninin, çöpleri piknik yaptığı alanda bıraktığını görüyor. Araçta seyir halindeyken, su şişesini arabanın camından fırlatan babasının davranışını gözlemliyor. Yere atılan sigara izmaritlerine tanık oluyor. Okulda öğretilenin tam tersini yapan aile büyükleri “böyle de olabilir” mesajıyla kazanılan davranışın yıkılmasına zemin hazırlıyor.

Çevre bilinci, bireysel değil toplumsal bir alışkanlıktır. Eğer yaşadıkları çevrede bu bilince uygun ortak davranışlar yoksa çocuğun öğrendiği davranışlar zayıflıyor. Sahilde yürürken denize atılan çöpleri görüyor, oturduğu bankın etrafını çekirdek dağına döndüren insanları, bir araya gelen gençlerin etrafa saçtığı içecek kutularını, cips paketlerini, çocuk bezlerini, konteyner etrafına gelişigüzel atılmış çöpleri... Kimse dikkat etmiyorsa ben neden edeyim düşüncesi, toplumun geneline uyma düşüncesini tetikleyerek öğrenilen davranışı bozabiliyor.

Okulda çevre bilinci; derslerle, projelerle canlı tutulurken günlük yaşamda aynı hatırlatıcılar ve etkinlikler olmadığı için davranışlar zamanla körelebiliyor. Toplumsal yaşamda insanlara yaşadığı çevrenin önemi ve temizliği konusunda bilinç verecek etkinlikler, yarışmalar, hatırlatmalar bu bilinci canlı tutacak, insanlarda kalıcı olmasına yardımcı olacaktır.

Ayrıca ergenlik döneminde önemi artan arkadaş çevresinin tutumu da çevre bilinci üzerinde etkilidir. Arkadaşları çevreyi kirletecek davranışlar yaptığında onlara “uyum sağlama” adına öğrendiği davranışı bozma eğilimi o yaşlarda baskın hale geliyor.

Bu dünya hepimize ortak miras. Yaşadığımız yerden öncelikle kendimizden başlayarak; eğitimden sonra ailelerin, mahalle, belediye ve toplumun çevre bilincini desteklemesi, bu konuda ciddi önlemlerin alınması sorunun çözümü adına ilk ve önemli adımlar olacaktır.

KONTEYNER EVLER: MİNİMALİST BİR YAŞAM İÇİN NEDEN MÜKEMMEL BİR SEÇİM?

Minimalizm, sadece beyaz duvarlar ve az eşyadan ibaret bir dekorasyon trendi değildir; o, hayatımızdaki fazlalıklardan arınıp, gerçekten değer katan şeylere odaklanmayı öğreten bir yaşam felsefesidir. Peki, bu felsefeyi fiziksel bir mekana dönüştürmenin en yenilikçi yollarından birinin, devasa gemilerle okyanusları aşan nakliye konteynerleri olabileceğini hiç düşündünüz mü? Sağlam, esnek ve sürdürülebilir birer yapı bloğu olan konteynerler, minimalist bir yaşam tarzının tüm temel ilkelerini bünyesinde barındırıyor.

Daha Az Alan, Daha Çok Hayat: Akıllı Tasarımın Gücü

Minimalist yaşam, alanın bilinçli kullanımıyla ilgilidir. Konteyner evler, doğal olarak sizi "Gerçekten ne kadar alana ihtiyacım var?" sorusunu sormaya teşvik eder. Bu kompakt yapılar, her metrekarenin bir amaca hizmet ettiği, fazlalıklara yer olmayan akıllı tasarımları zorunlu kılar. Ancak daha küçük olmak, kısıtlayıcı olmak anlamına gelmez. Akıllıca tasarlanmış bölme duvarlar, özel dolaplar ve çok fonksiyonlu mobilyalarla bir konteyner; modern bir stüdyo daireye, ilham verici bir ofise veya şık bir misafir odasına dönüşebilir. Amaç, boşluk yaratmak değil, her detayın bir işlevi olduğu "nefes alan" mekanlar yaratmaktır.

Finansal Özgürlük: Gereksiz Maliyetlerden Kurtulun

Minimalizm, sadece eşyalarımızı değil, paramızı nasıl yönettiğimizi de etkiler. Gereksiz harcamalardan kaçınarak, bizi gerçekten mutlu eden deneyimlere ve hedeflere yatırım yapmamızı sağlar. Konteyner evler, bu finansal özgürlüğü destekleyen mükemmel bir araçtır. Geleneksel bir eve kıyasla çok daha düşük başlangıç maliyetleri sunarlar. Daha küçük bir alan, daha az elektrik, daha az ısınma ve daha az bakım masrafı demektir. Bu sayede, devasa bir konut kredisiyle yıllarınızı bağlamak yerine, biriktirdiğiniz parayı seyahat etmek, yeni bir hobi edinmek veya erken emekli olmak için kullanabilirsiniz.

Sürdürülebilirlik ve Vicdani Rahatlık: Değerlerle Uyumlu Bir Yaşam

Minimalizm ve sürdürülebilirlik, genellikle el ele yürür. Bir nakliye konteynerini eve dönüştürmeyi seçmek, bu iki felsefeyi birleştiren güçlü bir eylemdir. Sıfırdan bir yapı inşa etmek için tonlarca yeni malzeme kullanmak yerine, endüstriyel bir devi geri dönüştürerek ona ikinci bir hayat vermiş olursunuz. Bu seçim, atıkları azaltır ve sorumlu bir yaşam tarzını destekler. Yaşam veya çalışma alanınızın, inançlarınızı ve değerlerinizi yansıttığını bilmek, paha biçilmez bir tatmin duygusu verir. İçeri her adım attığınızda, sürdürülebilirliğin bir taviz değil, aksine pratik, modern ve ödüllendirici bir yaşam biçimi olduğunu kendinize hatırlatırsınız.

Hayat değişkendir, ihtiyaçlarımız da öyle. Minimalizm katı kurallar bütünü değildir; yaşamınıza uyum sağlama esnekliğidir. Konteynerler, bu esnekliği DNA'sında taşır. Bugün bir ev ofisi olarak kullandığınız bir konteyner, yarın bir sanat atölyesine veya büyüyen aileniz için ek bir odaya dönüşebilir. Modüler yapıları sayesinde, daha fazla alana ihtiyaç duyduğunuzda yeni bir ünite eklemek veya mevcut yapıyı genişletmek oldukça kolaydır. Bu, hayat sizi nereye götürürse götürsün, evinizin de sizinle birlikte evrilebileceği anlamına gelir.

**Evimiz, gezegenle kurduğumuz bağıın
başlangıç noktasıdır ve her ev, kendi
küçük ekosistemidir.**

EKO EV

EVİNİZDEKİ TOZU TEMİZLEYEN 3 MUHTEŞEM BİTKİ

Sürekli toz almaktan ve evdeki havanın kalitesinden endişe duymaktan yoruldunuz mu? O zaman çözümü evinizin köşesinde, yeşil yaprakların arasında bulabilirsiniz. Ev bitkileri sadece dekoratif objeler değildir; onlar, evinizi havadaki toksinlerden ve inatçı tozlardan arındıran canlı, nefes alan hava filtreleridir. Bitki uzmanı Calum Maddock'a göre, doğru seçilmiş birkaç bitki, yaşam alanınızdaki hava kalitesini şaşırtıcı derecede artırabilir. İşte hem bakımı kolay hem de tozu mıknatıs gibi çeken 3 harika ev bitkisi.

Paşa Kılıcı (Yılan Bitkisi): Yatak Odanızın Gece Bekçisi

Dayanıklılığı ve modern görünümüyle en sevilen ev bitkilerinden biri olan Paşa Kılıcı (kaynanadili olarak da bilinir), sadece şık bir dekorasyon ögesi değildir. Uzman Calum Maddock, "Geceleri karbondioksiti oksijene çevirebilen az sayıdaki bitkiden biridir, bu da onu yatak odaları için mükemmel bir seçim yapar," diye açıklıyor.

- **Nasıl Çalışır?** Geniş ve dikey yaprakları, havadaki toz parçacıklarını yakalamak için geniş bir yüzey alanı sunar.
- **Hangi Toksinleri Temizler?** Formaldehit, benzen, ksilen ve trikloretilen gibi zararlı kimyasalları havadan etkili bir şekilde temizler.
- **Bakımı:** Son derece kolaydır, az ışık ve az suya tolerans gösterebilir.

İngiliz Sarmaşığı: Havadaki Toksinlere Karşı Estetik Bir Kalkan

Askılı saksılardan dökülen zarif yapraklarıyla İngiliz Sarmaşığı, her odaya anında canlılık katar. Sadece estetik bir güzellik sunmakla kalmaz, aynı zamanda güçlü bir hava temizleyicidir. Maddock, "Yoğun ve mumsu yaprakları, havadaki parçacıkları hapsedmek için geniş bir yüzey alanına sahiptir," diyor.

- **Nasıl Çalışır?** Özellikle asılı saksılarda kullanıldığında, odanın üst kısımlarındaki hava sirkülasyonundan faydalanarak toz ve toksinleri yakalar.
- **Hangi Toksinleri Temizler?** Benzen, oktan, trikloretilen ve toluen gibi uçucu organik bileşikler filtrelemede oldukça başarılıdır.
- **Bakımı:** Orta düzeyde ışıkla yetinir ve sık sulama gerektirmez.

Kurdele Çiçeği (Örümcek Bitkisi): %95 Etkili Hava Temizleme Makinesi

Bitki bakımına yeni başlayanlar için mükemmel bir seçenek olan Kurdele Çiçeği, dayanıklılığı ve kolay çoğaltılmasıyla bilinir. Ama asıl süper gücü, inanılmaz hava temizleme yeteneğidir. Yapılan bir araştırmaya göre, Kurdele Çiçeği bulunduğu ortamdaki **toksinlerin %95'inden fazlasını** temizleyebilmektedir.

- **Nasıl Çalışır?** Hızla büyüyen yaprakları ve verdiği "yavru" bitkilerle, evinizde doğal bir hava filtresi ağı oluşturunuz sağlar.
- **Hangi Toksinleri Temizler?** Özellikle mutfak ve ofis gibi ortamlarda bulunabilen kirleticileri temizlemede çok etkilidir.
- **Bakımı:** Çok kolaydır ve yeni bitkiler üretmek için kolayca çoğaltılabilir. Evcil hayvanlar için toksik olmasa da, meraklı dostlarınızın ulaşamayacağı bir yerde tutmakta fayda var.

SONBAHAR DETOKSU: EVİNİZİ VE RUHUNUZU FERAHLETTİRECEK 6 TEMİZLİK ADIMI

Yaz mevsimi, keyifli anılarla birlikte evlerimize genellikle fazladan bir dağınıklık da getirir. Plaj havluları, terlikler, bahçe oyuncakları ve yazlık kıyafetler; antre, dolap ve garaj gibi alanları hızla istila eder. Sonbaharın serin rüzgarları kapıyı çalarken, yeni mevsime ferah ve düzenli bir başlangıç yapmak için harika bir fırsattır. İşte uzmanların, sonbahara "merhaba" demeden önce evinizden çıkarmanızı önerdiği 6 eşya kategorisi.

1. Kurumuş ve Canlılığını Yitirmiş Saksı Bitkileri

Yaz tatilinde susuz kalmış veya kavurucu güneşin altında yanmış saksı bitkileri, mevsim sonunda sıkça karşılaşılan hüzünlü bir manzardır. Eğer bitkinizin gövdesi tamamen kurumuş, yaprakları kahverengiye dönüp dökülmüş veya kökleri ekşi kokuyorsa, vedalaşma zamanı gelmiş demektir. Ölü bitkileri atmak, hem kötü enerjiyi uzaklaştırır hem de boşalan saksıları temizleyip iç içe koyarak depolama alanından tasarruf etmenizi sağlar.

2. Kırık veya Yapışkan Hale Gelmiş Dış Mekan Oyuncakları

Çocukların yaz boyu keyifle oynadığı plastik kova, kürek, şişme havuz veya su tabancaları, güneşin ve sıcaklığın etkisiyle zamanla yapışkan bir hal alabilir veya kırılabilir. Bu oyuncakları temizlemeden ve ayıklamadan depolamak, gelecek yıl için daha büyük bir sorun yaratır. Yapışkanlık zamanla artabilir, diğer eşyaları kirletebilir ve depolama alanınıza istenmeyen böcekleri çekebilir. Kırık olanları atın, kirlileri derinlemesine temizleyin ve sadece sağlam olanları kaldırın.

3. Eskiymiş Plaj Terlikleri ve Yıpranmış Mayolar

Yaz boyunca en çok kullandığımız eşyaların başında terlikler ve mayolar gelir. Ancak kapının önünde birikmiş, tabanı incelmış parmak arası terlikler veya rengi solmuş, kumaşı tüylenmiş mayolar, dolabınızda sadece gereksiz yer kaplar. Artık giyilmeyecek durumdaki terlikleri atın. Mayolarınızı ise tek tek deneyerek ayıklayın; rengi solmuş, lastiği gevşemiş veya astarı incelmış olanlarla vedalaşarak dolabınızda yeni favorilerinize yer açın.

4. "Bir Senedir Kullanmadım" Kuralına Takılan Her Şey

Garaj, kiler veya depo gibi alanlar, genellikle yazlık eşyaların ve "bir gün lazım olur" diye saklanan her şeyin döküldüğü kara deliklerdir. Uzmanların altın kuralı basit: Eğer bir eşyayı son bir yıldır hiç kullanmadıysanız, muhtemelen bir daha kullanmayacaksınız. Bu alanları tamamen boşaltın, zeminleri ve rafları temizleyin. Ardından her bir eşyayı elinize alıp bu soruyu kendinize sorun. Böylece hem inanılmaz bir ferahlama yaşayacak hem de gerçekten kullandığınız eşyalara kolayca ulaşacaksınız.

5. Güvensiz Hale Gelmiş Katlanır Sandalyeler

Yaz partileri ve balkon sohbetlerinin kurtarıcısı olan katlanır sandalyeler, yoğun kullanımdan dolayı zamanla gevşeyebilir veya paslanabilir. Vidalarını sıktığınız halde hala sallanan, kumaşı yırtılmış veya oturağı çökmüş sandalyeler, hem bir sonraki misafiriniz için kötü bir görüntü oluşturur hem de düşme riski taşıyan ciddi bir güvenlik tehlikesidir. Bu tür sandalyeleri tamir ettiremiyorsanız, atmaktan çekinmeyin.

6. Ne İşe Yaradığını Bilmediğiniz Elektronik Kablo Yığını

Her evde mutlaka bulunan o gizemli çekmece: Eski telefon şarj aletleri, güç kabloları, ne işe yaradığını unuttuğunuz adaptörler... Yaz tatillerinde "yedek olur" diye sakladığımız bu kablolar, genellikle hiç kullanılmadan birikmeye devam eder. Kendinize bir iyilik yapın ve o kablo yığını boşaltın. Son bir yıldır kullanmadığınız veya hangi cihaza ait olduğunu bilmediğiniz tüm kablolarla vedalaşın. Bu küçük adımın bile evinizde ne kadar büyük bir ferahlık ve düzen hissi yarattığına şaşıracaksınız.

PLASTİK ALIŞVERİŞ POŞETLERİNİ ÇÖPE ATMAYIN! EVDE VE DIŞARIDA 7 AKILLI YENİDEN KULLANIM YOLU

Mutfak lavabosunun altında veya bir çekmecedeki biriken o tanıdık plastik alışveriş poşeti yığınızı... Pek çoğumuz bu poşetlerle ne yapacağımızı bilemeyiz ve genellikle onları doğrudan çöpe atarız. Ancak durun! Bu tek kullanımlık gibi görünen poşetler, aslında evinizde ve günlük yaşamınızda birçok farklı ve pratik şekilde yeniden değerlendirilebilir. Profesyonel organizatörlerin de önerdiği gibi, plastik poşetlere ikinci bir şans vererek hem atık miktarınızı azaltabilir hem de bazı günlük ihtiyaçlarınıza pratik çözümler bulabilirsiniz. İşte plastik alışveriş poşetlerini yeniden kullanmanın 7 akıllı ve şaşırtıcı yolu!

1. Market Alışverişinde Yardımcı: Ek Koruma ve Düzen

Plastik poşetleri tek kullanımlık olarak düşünmek zorunda değilsiniz. Birçok kişi gibi, siz de onları tekrar market alışverişlerinizde kullanabilirsiniz.

Özellikle; Sıvı ve et ürünleri için büyük, yeniden kullanılabilir alışveriş çantanızın içine birkaç temiz plastik poşet koyun. Marketten aldığınız et, tavuk gibi akabilecek ürünleri veya dökülme riski olan sıvıları bu plastik poşetlere sararak hem diğer ürünlerinizin kirlenmesini önler hem de ana çantanızın temiz kalmasını sağlarsınız.

2. Küçük Çöp Kovaları İçin İdeal Astar

Banyo, çalışma odası veya yatak odası gibi yerlerdeki küçük çöp kovaları için pahalı çöp poşetleri almanıza gerek yok. Plastik alışveriş poşetleri bu iş için mükemmel bir alternatiftir; Küçük çöp kovalarına tam olarak uyar ve gerçek çöp kutunuzun kirlenmesini, kötü kokuların sinmesini engeller. Dolduğunda bağlayıp atmanız yeterlidir.

3. Seyahatlerde Ayakkabılarınızı Koruyun

Valiz hazırlarken en büyük endişelerden biri de ayakkabıların temiz kıyafetlere temas etmesidir. Plastik poşetler bu soruna basit bir çözüm sunar; Havaalanları, sokaklar veya tuvaletler gibi yerlerde dolaşırken ayakkabılarınızın altına yapışan kir ve mikropların valizinizdeki diğer eşyalara bulaşmasını engellemek için her bir ayakkabı çiftini ayrı bir plastik poşete sarın. Bu, kıyafetlerinizin ve diğer eşyalarınızın temiz kalmasını sağlar.

4. Geri Dönüşüm Noktası Olarak Marketler

Eğer evinizde çok fazla plastik poşet biriktiyse ve bir kısmını atmak istiyorsanız, bunları doğru şekilde geri dönüştürmek önemlidir; Birçok süpermarketin girişinde veya belirli noktalarında plastik poşet geri dönüşüm kutuları bulunur. Bir sonraki market alışverişinizde biriktirdiğiniz fazla poşetleri bu kutulara atarak çevreye katkıda bulunabilirsiniz.

5. Islak Eşyalar İçin Kurtarıcı: Plaj ve Havuz Sonrası

Plaja veya havuza giderken çantanıza birkaç tane boş plastik poşet atmak hayat kurtarıcı olabilir; Yüzdükten sonra ıslak mayonuzu veya havlunuzu doğrudan çantanıza koymak yerine plastik bir poşete koyarak diğer eşyalarınızın ıslanmasını ve kötü koku oluşmasını engelleyebilirsiniz. Bu, özel ıslak eşya torbalarına göre daha bütçe dostu bir alternatiftir.

6. Arabada Düzenleyici: Anlık Çöp Toplama Çözümü

Özellikle çocuklarla seyahat ediyorsanız, arabanın içinde çöp birikmesi kaçınılmazdır. Plastik poşetler bu duruma pratik bir çözüm sunar;

Arabanızda her zaman birkaç tane boş plastik poşet bulundurun. Koltuk arkasına veya uygun bir yere asarak, yolculuk sırasında oluşan ambalaj, peçete gibi çöpleri anında bu poşete atabilirsiniz. Bu, arabanızın düzenli kalmasını sağlar ve temizliği kolaylaştırır.

Gördüğünüz gibi, basit bir plastik alışveriş poşeti bile doğru şekilde düşünüldüğünde birçok farklı amaca hizmet edebilir. Onları hemen çöpe atmak yerine bu yaratıcı ve pratik yöntemlerle yeniden kullanarak hem evinizde düzeni sağlayabilir hem de çevreye küçük de olsa bir katkıda bulunabilirsiniz. Bir dahaki sefere elinize bir plastik poşet geçtiğinde, ona ikinci bir şans vermeyi unutmayın!

7. Öğle Yemekleri ve Atıştırmalıklar İçin Pratik Ambalaj

Çocuklarınızın okul veya kamp için hazırladığınız öğle yemeklerini veya kendi atıştırmalıklarınızı taşımak için plastik poşetleri kullanabilirsiniz;

Özellikle çocuğunuzun her gün öğle yemeği kutusunu eve geri getirmesini hatırlamakta zorlanıyorsanız, yiyecekleri plastik bir poşete koymak pratik bir çözüm olabilir. Ayrıca, bazı gençler daha sade görünümlü bir taşıma şekli olarak plastik poşeti tercih edebilir.

Bazen en iyi hikayeler dinlenir. Gözlerinizi
dinlendirirken kulaklarınızı ilhamla doldurmak için
Ekolojik Evim Podcast'i Spotify'da sizi bekliyor.

Ekolojik Evim

PODCAST

KEŞFET

**Mutfak, doğanın cömertliğini
onurlandırdığımız bir laboratuvardır.**

**EKO
MUTFAK**

MAKARNA SUYUNU ATMAYIN! İŞTE ONU DEĞERLENDİRMENİN EN PRATİK YOLU

Makarna haşladıktan sonra o bulanık, nişastalı suyu düşünmeden lavaboya dökenlerden misiniz? Eğer öyleyse, mutfaktaki en değerli malzemelerden birini çöpe atıyor olabilirsiniz. İtalyan şeflerin "sıvı altın" olarak adlandırdığı bu su, içerdiği nişasta sayesinde soslara ve çorbalara inanılmaz bir kıvam ve lezzet katar. Peki ya makarna yapmadığınız ama o sihirli dokunuşa ihtiyaç duyduğunuz anlar? Ya da en kötüsü, tam sosa ekleyecekken suyu yanlışlıkla döktüğünüz o talihsiz anlar? İşte size mutfakta hayat kurtaracak bir sır: Makarna suyunu dondurmak!

Makarna pişerken suya saldıgı nişasta, doğal bir kıvam artırıcı görevi görür. Bu nişastalı su, bir sosa eklendiğinde onu sulandırmak yerine zenginleştirir ve sosun makarnaya mükemmel bir şekilde yapışmasını sağlar. Çorbalara ve sulu yemeklere eklendiğinde ise un veya krema kullanmadan harika bir gövde kazandırır. Kısacası, o basit su, yemeklerinizi bir üst seviyeye taşıyacak gizli bir silahtır.

Adım Adım Makarna Suyu Dondurma Rehberi

Bu pratik yöntemi uygulamak sandığınızdan çok daha kolay. İşte bilmeniz gerekenler:

1. Önce Soğutun:

Makarna suyunu dondurmadan önce mutlaka tamamen soğumasını bekleyin. Sıcak sıvıyı doğrudan buz kalıplarına dökmek hem kalıba zarar verebilir hem de dondurucunuzdaki diğer yiyeceklerin buzunu çözebilir.

2. İki Farklı Yöntem, Tek Sonuç:

- **Doğrudan Dondurma:** En basit yöntem, soğumuş suyu olduğu gibi buz kalıplarına dökmektir. Bu, daha hafif bir kıvam istediğinizde kullanmak için idealdir.
- **Yoğunlaştırarak Dondurma:** Daha güçlü bir etki için, makarna suyunu bir tencerede kısık ateşte yarı yarıya azalana kadar kaynatabilirsiniz. Bu işlem, suyun içindeki nişasta ve tuzu yoğunlaştırarak daha güçlü bir "lezzet bombası" yaratır. Özellikle zengin soslar için harikadır.

3. Doğru Buz Kalıbını Seçin:

En iyi sonucu almak için, küpleri çıkarması kolay olan silikon buz kalıplarını tercih edin. Farklı boyutlarda kalıplar edinmek de akıllıca olabilir. Küçük, bir yemek kaşığı boyutundaki kalıplar, yemeğe sadece küçük bir dokunuş yapmak istediğinizde hayat kurtarır.

Dondurulmuş Makarna Suyu Nasıl Saklanır ve Kullanılır?

- **Poşetleme:** Küpler tamamen donduktan sonra, onları buz kalıbında bırakmayın. Hepsini kilitli bir buzdolabı poşetine aktarın. Bu, hem dondurucunuzda yer açar hem de küplerin birbirine yapışmasını önler.
- **Etiketleme:** Poşetin üzerine "Makarna Suyu" ve dondurulduğu tarihi yazmayı unutmayın. Böylece aylar sonra bile ne olduğunu kolayca anlarsınız.
- **Kullanım Ömrü:** Dondurulmuş makarna suyu küplerini en iyi sonucu almak için 6 ay içinde tüketmeye çalışın.
- **Kullanımı:** İhtiyacınız olduğunda, donmuş küpleri doğrudan sıcak tenceredeki sosunuza veya çorbanıza atabilirsiniz. Anında eriyerek yemeğinize sihirli dokunuşunu yapacaktır.

Bu Mutfak Hilesi Denemeye Değer mi?

Kesinlikle evet! Dondurucunuzda küçük bir yer ayırarak, yemeklerinize ekstra bir çaba harcamadan profesyonel bir dokunuş katabilirsiniz. Bir dahaki sefere makarna haşladığınızda, o "sıvı altını" lavaboya değil, buz kalıplarına dökün. Gelecekteki size teşekkür edeceksiniz.

BU SONBAHARIN FAVORİSİ OLACAK: DOYURUCU NOHUTLU BALKABAĞI GÜVECİ

Sonbaharın serin akşamları geldiğinde, içimizi ısıtacak, doyurucu ve pratik bir yemek gibisi yoktur. İşte tam da bu anlar için size harika bir tarifimiz var: Balkabağının tatlılığı, nohutun doyuruculuğu ve adaçayının mis gibi kokusunu bir araya getiren bu muhteşem sonbahar güveci! Sadece 15 dakikada hazırlayabileceğiniz bu yemek, hem inanılmaz lezzetli hem de lif ve vitamin deposu. Yoğun bir günün ardından sofranıza sağlık ve lezzet katmak istiyorsanız, bu tarif tam size göre.

Malzemeler (4 Kişilik)

- 2 adet havuç (soyulmuş ve küp küp doğranmış)
- 1 adet orta boy soğan (soyulmuş ve küp küp doğranmış)
- 1.5 yemek kaşığı zeytinyağı
- 3.5 yemek kaşığı taze adaçayı (kıyılmış)
- 2 su bardağı haşlanmış veya konserve nohut (suyu süzölmüş ve yıkanmış)
- 2 su bardağı balkabağı püresi (konserve veya ev yapımı)
- 4 su bardağı az tuzlu sebze suyu
- 1 su bardağı arpa şehriye (orzo)
- Tuz ve taze çekilmiş karabiber
- Servis için: 1/4 su bardağı besin mayası (isteğe bağlı, peynirimsi bir tat verir)

Neden Bu Güveci Çok Seveceksiniz?

- Sadece 15 Dakikada Hazır: Doğrama ve pişirme süresiyle birlikte toplam 15 dakikada sıcak ve doyurucu bir ana yemeğiniz olur.
- Besleyici ve Sağlıklı: Yüksek lif içeriğiyle uzun süre tok tutar, düşük doymuş yağ ve sodyum oranıyla kalp dostudur. Balkabağı, bağışıklık sisteminizi destekleyen A vitamini açısından da zengin bir kaynaktır.
- Tam Bir Sonbahar Lezzeti: Balkabağı, havuç ve adaçayının uyumu, sonbaharın o kendine has, topraksı ve sıcak lezzetlerini tabağınıza taşır.
- Vegan ve Pratik: Hayvansal ürün içermeyen bu tarif, vegan beslenenler için harika bir seçenektir ve tek tencerede pişirildiği için bulaşık derdi de azdır.

Adım Adım Hazırlanışı

Orta boy bir tencerede zeytinyağını orta-yüksek ateşte ısıtın. Doğradığınız havuç, soğan ve kıyılmış adaçayını ekleyin. Ara sıra karıştırarak, sebzeler hafifçe yumuşayana ve adaçayının mis gibi kokusu mutfağınızı sarana kadar yaklaşık 5 dakika soteleyin.

Nohutları, balkabağı püresini ve sebze suyunu tencereye ekleyip karıştırın. Karışımı kaynamaya bırakın ve damak zevkinize göre tuz ve karabiberle tatlandırın.

Arpa şehriyeyi tencereye ekleyin ve ateşi kısıp tıkırdamaya bırakın. Şehriyeler yumuşayana ve güvecin suyu hafifçe kıvam alana kadar yaklaşık 8 dakika daha pişirin.

Tadını son bir kez kontrol edip gerekirse baharat eklemesi yapın. Sıcak servis yapın. Dilerseniz üzerine besin mayası serpebilirsiniz.

**Yaban hayatından kentteki
dostlarımıza... Bu gezegendeki diğerk
sakinlerin dünyasına bir pencere
açıyoruz.**

EKO PATİ

'KISIRLAŖTIR, AŖILA, YAŖAT': DELHİ'NİN SOKAK KÖPEKLERİ İÇİN YENİ UMUT

Hindistan'ın başkenti Delhi, milyonlarca sahipsiz köpeğe ev sahipliği yapıyor ve bu durum, kamu güvenliği ile hayvan hakları arasında uzun süredir devam eden bir gerilime neden oluyordu. Hindistan Yüksek Mahkemesi'nin aldığı son karar, bu hassas dengeyi yeniden şekillendirerek hayvan hakları savunucularına derin bir nefes aldırdı. Mahkeme, sokak köpeklerinin toplanıp barınaklara kapatılmasını öngören tartışmalı planından vazgeçerek, daha bütüncül ve insancıl bir yaklaşımı benimsedi.

Tartışma Yaratan 'Yakala-Tut' Planı Neden Geri Çekildi?

Yüksek Mahkeme, daha önce aldığı bir kararla Delhi'deki tüm sokak hayvanlarının kısırlaştırma ve aşılamasının ardından kalıcı olarak barınaklara yerleştirilmesini emretmişti. Bu kararın temel amacı, Hindistan'da ciddi bir halk sağlığı sorunu olan köpek saldırıları ve kuduz vakalarını önlemektir. Ancak bu "yakala-tut" planı, hem pratik hem de etik açıdan büyük eleştirilerle karşılaştı.

Veteriner Hekim Harjun Singh'e göre, yaklaşık 1 milyona yakın sahipsiz köpeğin yaşadığı Delhi'de bu kadar çok hayvan için uygun barınaklar inşa etmenin maliyeti astronomik olurdu. Eleştirmenler, hayvanları toplu halde kafeslere kapatmanın "onları ölüme mahkûm etmekten" farksız olacağını savundu.

Yeni Karar: 'Kısırlaştır, Aşıla ve Yaşadığı Yere Bırak' Yaklaşımı

Hayvan hakları savunucularının zaferiyle sonuçlanan yeni kararda Yüksek Mahkeme, "yakala-tut" planını askıya aldı. Mahkeme, bunun yerine ülke genelinde daha "bütüncül" bir yaklaşım önerdi. Bu yeni stratejiye göre:

- Sokak köpekleri yakalanacak, kısırlaştırılacak, aşılanacak ve parazit tedavileri yapılacaktır.
- Bu işlemlerin ardından köpekler, ait oldukları ve alıştıkları mahallelere geri bırakılacaktır.
- Sadece saldırganlık gösteren veya kuduz teşhisi konan köpekler barınaklarda tutulacaktır.

Hayvan refahı örgütü PETA, kararı "Bugün, Hindistan'ın toplum köpekleri için zafer günüdür," sözleriyle kutladı. Bu karar, kısırlaştırma ve aşılanmanın, hayvan refahını ve kamu güvenliğini bir arada sağlayan en etkili yöntem olduğunu bir kez daha teyit etti.

Delhi'nin Ruh Hali: 'Mahalle Köpekleri' ve Toplumla Bütünleşmeleri

Delhi sokakları, "indie" olarak bilinen zeki ve dayanıklı melez köpeklerle doludur. Bu köpekler, şehrin sosyal dokusunun ayrılmaz bir parçasıdır. Şehir tarihçisi Mayank Austen Soofi'nin belirttiği gibi, "Sokak köpekleri insanlarla bağ kurdu."

- **İsimleri Var:** Birçoğu, mahalle sakinlerinin verdiği Kalu (siyah), Brownie gibi isimlere tepki veriyor.
- **Toplumun Parçası:** Esnaf, artan yemeklerini onlarla paylaşır. Tapınaklarda ibadet edenlerin arasında dolaşırlar.
- **Kültürel Anlamı:** Hindu geleneğinde köpekler, tanrı Şiva'nın bir yansıması olan Bhairava ile ilişkilendirilir ve onları beslemek iyi şans getirdiğine inanılan bir eylemdir.

Mahalle sakini Ashima Sharma, "Onlar buraya ait. Bu yüzden onlara 'başiboş' değil, 'mahalle köpeği' diyoruz. Geceleri yabancılara havlayarak güvenliğimize de katkı sağlıyorlar," diyor.

Madalyonun Diğer Yüzü: Kuduz Riski ve Kamu Güvenliği Endişeleri

Hayvanlarla kurulan bu güçlü bağa rağmen, kamu güvenliği endişeleri de göz ardı edilemez. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre, dünyadaki kuduz kaynaklı ölümlerin yaklaşık üçte biri (yılda 20.000 kişi) Hindistan'da gerçekleşiyor. Bu durum, sokak köpeği yönetimini kritik bir halk sağlığı meselesi haline getiriyor.

Ancak veriler, Delhi'nin bu konuda önemli bir başarıya ulaştığını gösteriyor. Ocak 2022 ile Ocak 2025 arasında şehirde sıfır kuduz ölümü bildirildi. Köpek ısırığı vakaları ise 2023'ten 2024'e ciddi bir düşüş gösterdi.

Denge Arayışı: İnsan ve Hayvan Birlikteliğinde Yeni Bir Yol

Yüksek Mahkeme'nin son kararı, hayvan refahı ve kamu güvenliği arasında sürdürülebilir bir denge kurma yolunda atılmış ilerici bir adım olarak görülüyor. Mahkeme ayrıca, belediyelere köpeklerin güvenli bir şekilde beslenebileceği ve sağlık durumlarının izlenebileceği beslenme alanları kurma talimatı verdi.

Delhi'nin havlayan, uluyan köpekleri şehrin gece müziğinin, ruhunun bir parçası. Mahkemenin bu yeni kararı, sadece hayvanların yaşama hakkını değil, aynı zamanda şehrin kendine özgü dokusunu da koruma altına alıyor.

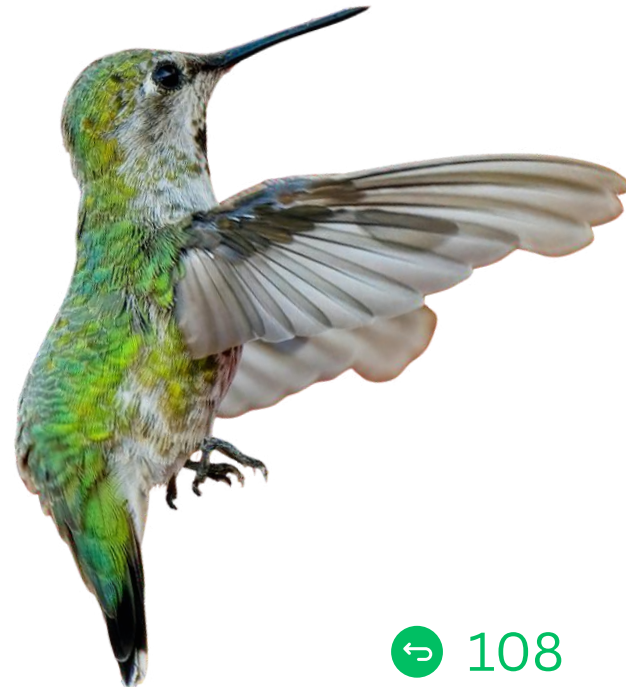
DOĞANIN GİZLİ İŞÇİLERİ: TOHUM YAYAN HAYVANLAR GEZEĞENİ NASIL KURTARIYOR?

Bir tukanın gagasıyla taşıdığı meyve veya bir maymunun ormanın derinliklerine bıraktığı bir tohum... Bu küçük, doğal anların gezegenimizin iklim dengesi için ne kadar hayati olduğunu hiç düşündünüz mü? Yeni ve kapsamlı bir araştırma, bu "gizli bahçıvanların," yani tohum yayan hayvanların yok olmasının, ormanların en önemli görevini yerine getirmesini engellediğini ortaya koyuyor: karbon depolamayı.

Bulgular şok edici: Tohum yayan hayvanların azaldığı ormanlar, sağlıklı yaban hayatına sahip ormanlara kıyasla dört kata kadar daha az karbon depolayabiliyor. Bu, biyolojik çeşitlilik kaybı ile iklim krizinin aslında aynı madalyonun iki yüzü olduğunu kanıtıyor

Tropikal ağaçların büyük bir çoğunluğu, hayatta kalmak ve nesillerini sürdürmek için tohumlarını başka yerlere taşıyacak hayvanlara bağımlıdır. Kuşlar, maymunlar ve tapirler gibi canlılar, yedikleri meyvelerin tohumlarını kilometrelerce uzağa taşıyarak ormanların yenilenmesini sağlar. Ancak ormansızlaşma, yol yapımı ve kaçak avcılık gibi insan faaliyetleri, bu binlerce yıllık kadim ortaklığı ve doğanın kendi kendini onaran mükemmel sistemini baltalıyor.

Tehlikeli Kısır Döngü: İki Kriz Birbirini Nasıl Besliyor?

Yeni araştırma, iklim krizi ve biyoçeşitlilik kaybı arasında tehlikeli bir geri besleme döngüsü olduğunu gözler önüne seriyor. İnsan faaliyetleri hayvanları yok ettiğinde, tohumlar yayılamaz ve ormanlar daha az karbon depolamaya başlar. Atmosferde biriken karbon iklim değişikliğini hızlandırır, bu da daha fazla hayvan ve bitki türünün yok olmasına neden olur. Bu durum, iklim değişikliğiyle mücadele stratejilerinden ayrı bir yaban hayatı koruma stratejisinin düşünülemeyeceğini kanıtlıyor.

Bu karamsar tabloya rağmen, araştırma aynı zamanda umut verici çözüm yolları da sunuyor. Yaban hayatı koridorları oluşturarak parçalanmış ormanları birleştirmek, yok olan kilit türleri bölgelerine geri kazandırmak ve hayvanların sağlıklı olduğu yerlerde doğanın kendi kendini onarmasına izin vermek, hem biyolojik çeşitliliği hem de gezegenimizin karbon depolama kapasitesini artıracak en etkili adımlardır.

Bu çalışma, iklim değişikliğine bakış açımızı değiştirmemiz gerektiğini gösteriyor. Bir ormanı korumak, sadece ağaçları korumak anlamına gelmez. O ormanı hayatta tutan kuşları, memelileri ve tüm "gizli bahçıvanları" korumak anlamına gelir. Biyolojik çeşitliliği korumak, artık sadece bir doğa koruma faaliyeti değil, aynı zamanda en etkili iklim eylemlerinden biridir.

**Seyahat, başka bir yerde olmak değil,
olduğumuz yere farklı gözlerle
bakmaktır.**

**EKO
TURİZM**

BOOKING.COM RAPORU: TURİSTLER ARTIK SADECE GEZMEK DEĞİL, "İYİLEŞTİRMEK" İSTİYOR

Seyahat anlayışımız kökten değişiyor. Eskiden sadece yeni yerler görmek, dinlenmek ve eğlenmek için yola çıkarken, şimdi bavulumuza yeni bir sorumluluk daha ekliyoruz: Ziyaret ettiğimiz yerlere ve insanlara pozitif bir etki bırakmak. Booking com'un 32.000 gezginle gerçekleştirdiği ve 10 yıllık verileri kapsayan son sürdürülebilir seyahat raporu, bu devrimin altını çiziyor. Rapor, gezginlerin artık sadece çevresel etkileri değil, aynı zamanda turizmin yerel halk üzerindeki sosyal ve ekonomik etkilerini de derinden önemsendiğini ortaya koyuyor. Öyle ki, gezginlerin üçte ikisi (%69) artık "ziyaret ettikleri yerleri bulduklarından daha iyi bir halde bırakmak" istiyor.

Sürdürülebilirlik Artık Sadece Çevre Değil: "İnsan Odaklı"

Turizm Booking com'un 2025 tarihli raporundaki en çarpıcı bulgu, sürdürülebilirlik tanımının gezginlerin zihninde genişlemiş olması. İlk kez, gezginlerin yarısından fazlası (%53), seyahatlerinin sadece doğa üzerindeki değil, aynı zamanda yerel topluluklar üzerindeki etkisinin de farkında olduğunu belirtiyor. Bu, "sürdürülebilir turizm" kavramının, karbon ayak izini azaltmaktan çok daha fazlası olduğu anlamına geliyor: Artık işin içinde adalet, kültürel saygı ve ekonomik refah da var.

- Daha iyi ulaşım altyapısı (%38)
- Etkili atık yönetimi (%37)
- Çevresel koruma projeleri (%32)

Bu, hem yerel halkın hem de turistlerin, turizmin yasaklanmasını değil, daha akıllıca ve sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesini istediğini gösteriyor.

Gezginlerin Yeni Öncelikleri: Param Yerel Halkın Cebine Girsin

Yeni nesil gezgin, artık sadece bir tüketici değil, bilinçli bir aktör. Rapor, bu yeni zihniyeti rakamlarla ortaya koyuyor:

- %73'ü, harcadıkları paranın doğrudan yerel topluluğa geri dönmesini istiyor.
- %77'si, yerel kültürü yansıtan otantik deneyimler arıyor.
- %93'ü, daha sürdürülebilir seyahat seçimleri yapmak istediğini ve bir ölçüde yaptığını söylüyor.

Bu, artık turistik tuzaklardan uzaklaşan, yerel esnafı destekleyen, yerel geleneklere saygı duyan ve ziyaret ettiği yerin bir parçası olmak isteyen bir gezgin profilinin yükselişte olduğunu kanıtlıyor.

Booking.com Sürdürülebilirlik Direktörü Danielle D'Silva, "Gezginlerin iyi niyetiyle altyapı ve inovasyonun aynı hızda ilerlemesi gerekiyor," diyerek sektörün sorumluluğuna dikkat çekiyor. Platform, gezginlerin sürdürülebilir seçenekleri daha kolay bulmasını sağlamak için otelleri üçüncü taraf sürdürülebilirlik sertifikalarıyla etiketliyor ve konaklama ortaklarına kaynaklarını nasıl daha verimli kullanacakları konusunda eğitimler veriyor. Bu, seyahat endüstrisinin, gezginlerin artan bu talebine yanıt verme ve daha sorumlu bir turizm anlayışını teşvik etme zorunluluğunu ortaya koyuyor.

Booking.com Sürdürülebilirlik Direktörü Danielle D'Silva

BİLİNÇLİ GEZGİNİN REHBERİ: İKLİM ÖDÜLLERİYLE ÇEVRE DOSTU TATİLLER

Yoğun turist akınlarının yerel halkla ilişkileri gerdiği, hatta protestolara yol açtığı bir dönemde, Kopenhag'dan yükselen pozitif bir ses var: CopenPay.

Danimarka'nın başkenti, turistleri çevre dostu davranışlar sergiledikleri takdirde ödüllendiren bu benzersiz programıyla dikkat çekiyor. Peki, trenle gelene ücretsiz yoga seansı, liman temizliğine katılana nehir turu gibi "iklim ödülleri" tatil alışkanlıklarımızı değiştirebilir mi ve geleceğin normu olmalı mı?

Kopenhag'ın Öncü Adımı: CopenPay Nedir ve Nasıl Çalışır?

Kopenhag'ın CopenPay projesi, turistleri sürdürülebilir seçimler yapmaya teşvik eden ve karşılığında onları çeşitli avantajlarla ödüllendiren bir girişimdir. 17 Haziran - 17 Ağustos tarihleri arasında ikinci kez hayata geçirilen bu program, ilk yılında üç kat büyüyerek 90 katılımcı cazibe merkezine ulaşmış durumda. Trenle seyahat etme, çöp toplama gibi yeşil eylemlerde bulunma veya şehirde daha uzun kalma karşılığında ücretsiz girişler, indirimler, rehberli turlar veya bisiklet kiralama gibi imkanlar sunuluyor. Bu, kitle turizminin olumsuz etkilerini hafifletmek ve yerel halkla ziyaretçiler arasında daha iyi ilişkiler kurmak için bir "havuç" stratejisi sunuyor.

Artan Turist Gerilimi ve Sürdürülebilir Çözüm Arayışları

Mallorca, Tenerife ve Barselona gibi popüler destinasyonlarda yaz boyunca artan turist protestoları, kitle turizminin yerel topluluklar üzerindeki baskısını gözler önüne serdi. Kruvaziyer gemilerinin dahi su tabancalı protestoculardan kaçınmak için rotalarını değiştirmeye hazırlandığı bir tablo çizildi. Yerel halk, kendilerine çok az fayda sağlayan, evlerinden eden ve kalabalıklaştıran kontrolsüz turizmi reddediyor. Bu noktada, CopenPay gibi inisiyatifler, turizmin tamamen ortadan kalkmasını istemeyen ancak daha sorumlu ziyaretçiler arayan destinasyonlar için umut verici bir model sunuyor.

Dubrovnik Turizm Kurulu yöneticisi Julijo Srgota'nın belirttiği gibi, "Sorumlu seyahati teşvik etmek, kitle turizminin olumsuz etkilerini azaltmak ve yerel halkla ziyaretçiler arasında daha iyi ilişkiler geliştirmek için elzemdir." 2019'da Avrupa'nın en "aşırı turistli" destinasyonu seçilen Dubrovnik, artık eski şehirde gürültülü bavullarını tekerlekli olarak taşımak yerine elinde taşıyan turistlere para cezası kesiyor.

İklim Ödülleri Dünya Geneline Yaygınlaşıyor mu?

CopenPay benzersiz olsa da, "iklim ödülleri" veya "yeşil teşvikler" başka yerlerde de farklı biçimlerde mevcut.

- **Faroe Adaları:** 2019'da "gönüllü turistlerin" yürüyüş parkurlarını onarmasına yardımcı olmak için adaları geçici olarak kapatarak turizmi iyilik için kullanılabileceğini gösterdi.
- **İzlanda ve Yeni Zelanda:** Seyahat edenleri, sorumlu seyahat etmeye yönelik çevrimiçi "turizm taahhüdü" almaya teşvik ediyor.
- **Kosta Rika ve Barselona:** İşletmeler için yeşil sertifikasyon programları aracılığıyla seyahati daha iyi hale getirmeyi umuyor. Barselona, Avrupa'da en fazla sertifikalı sürdürülebilir turizm işletmesine sahip şehir.
- **Belfast (Pedal Perks):** Bisiklet kullananlara yerel işletmelerde indirimler sunarak aktif seyahati teşvik ediyor.
- **Otel ve Tur Operatörleri:** İngiltere merkezli Inghams gibi tur operatörleri, tren veya feribotla seyahat eden tekrarlayan misafirlerine indirimler sunuyor. Alp'teki kayak bölgeleri, Morzine – Les Gets ve Via Lattea gibi, trenle gelenlere kayak biletlerinde %25'e varan indirimler sağlıyor.
- **İsveç Lapland:** Wild Sweden, Kuzey Işıkları ve vahşi yaşam tatilleri için trenle gelenlere ücretsiz yemek ve spa erişimi sunuyor.
- **İskoçya (St Hilda Sea Adventures):** "Yeşil Kupon" vererek misafirlerin Deniz Koruma Derneği'ne bağış yapmasını teşvik ediyor.

Gelecek İçin Bir Çağrı: Yavaş Seyahat ve Bilinçli Seçimler

Booking com'un 2025 raporuna göre, her 10 gezginden 7'si bir destinasyonu bulduğundan daha iyi bırakmayı hedefliyor. Ancak daha ucuz ve hızlı bir uçuşu tercih eden herkesin de bildiği gibi, bu her zaman seyahat şeklimize yansımıyor. Doğru yönde küçük bir itme, bir teşvik hala gerekli.

"Yavaş seyahat" (slow travel), yolculuğun tatil deneyiminin bir parçası olmasını sanatıdır. İngiltere'de 100'den fazla şirket, çalışanlarına ücretli "yolculuk günleri" sunan Climate Perks gibi çalışan fayda programlarına katılmış durumda. Ancak bu tavır henüz Birleşik Krallık'ta norm haline gelmiş değil.

İklim ödülleri var olsa da, henüz yaygınlaşmış değiller. CopenPay gibi birçok girişim erken aşamalarında. Tatil davranışlarımızda gerçek değişiklikler görmek için daha büyük, daha entegre programlara ve daha büyük teşviklere ihtiyacımız var. Overturizm'in geniş kapsamlı olumsuz etkileri için tek başına bir çare olmasalar da, turizmin imaj sorunları yaşadığı bir zamanda, iklim teşvikleri, çok sevdiğimiz ama kötü kullandığımız tatil destinasyonlarımızla olan yıpranmış ilişkileri onarmaya yardımcı olabilir.

**Sanat, doğanın sessiz çığlığını
duyurabilir mi? Ekolojik krizin kültürel
yansımaları.**

**EKO
KÜLTÜR
SANAT**

TOHUM SAVAŞLARI: VANDANA SHIVA'NIN GDO VE KÜRESEL TARIMA KARŞI MÜCADELESİ

Kuantum fiziği doktorasını yarıda bırakıp Hindistan'ın ormanlarını korumak için ağaçlara sarılan bir bilim insanı... Vandana Shiva, modern tarım sistemine ve küreselleşmeye karşı en radikal ve etkili seslerden biridir. Peki, onu tohumları "ortak miras" olarak savunmaya iten neydi? Shiva'nın felsefesi, dev tarım şirketlerinin ve patent sistemlerinin gıdamızın geleceğini nasıl tehdit ettiğini ve buna karşı nasıl bir alternatif sunduğunu derinlemesine inceliyor.

"Zihnin Tekkültürleri": Shiva'nın Felsefesinin Temeli

Vandana Shiva'nın eleştirisinin merkezinde "Zihnin Tekkültürleri" kavramı yatar. Bu fikir, Batı merkezli bilimsel ve endüstriyel yaklaşımın, yerel ve geleneksel bilgiyi "ilkel" sayarak yok ettiğini savunur. Tıpkı tarlalarda tek tip ürün yetiştirmenin (monokültür) toprağı fakirleştirmesi gibi, tek tip düşünce de insanlığın bilgi birikimini ve çözüm üretme kapasitesini zayıflatır. Shiva'ya göre bu indirgemeci bakış açısı, doğayı ve kadını sömürülecek bir "hammadde" olarak gören ataerkil bir sistemin ürünüdür.

Shiva'nın mücadelesinin en can alıcı noktası tohumdur. Ona göre tohum, binlerce yıldır çiftçilerin elinde olan, özgürce paylaşılan ve yaşamın kendisini temsil eden bir varlıktır. Ancak küreselleşme, bu ortak mirası şirketlerin patentleyebileceği bir "meta"ya dönüştürmüştür.

Fikri Mülkiyet Hakları: Ortak Mirastan Özel Mülke

Dünya Ticaret Örgütü'nün TRIPS anlaşması gibi yasal düzenlemeler, şirketlerin yaşam formlarını (tohumları) patentlemesine olanak tanıdı. Bu durum, Shiva'ya göre, çiftçinin kendi ektiği üründen tohum alıp bir sonraki yıl ekmesini "suç" haline getirdi. Tohum, artık kendini yenileyen bir kaynak değil, her yıl yeniden satın alınması gereken bir endüstriyel girdi oldu.

Bayer gibi şirketler ise bu patentlerin, yeni ve daha verimli tohumlar geliştirmek için yapılan milyarlarca dolarlık Ar-Ge yatırımını korumak için zorunlu olduğunu savunuyor. Bu, iki farklı dünya görüşünün çatışmasıdır: Tohum ortak bir miras mıdır, yoksa patentlenebilir bir icat mıdır?

Biyo-Korsanlık: Geleneksel Bilginin Sömürüsü

Shiva, "biyo-korsanlık" terimini, şirketlerin yerel toplulukların binlerce yıllık bilgisini kullanarak ürünler geliştirip patentlemesini tanımlamak için kullanır. Bu duruma en iyi örnekler:

- **Neem Ağacı Davası:** Hintlilerin yüzyıllardır mantar öldürücü olarak kullandığı Neem ağacının özelliklerini bir ABD şirketi patentledi. Shiva'nın 10 yıllık hukuk mücadelesi sonunda Avrupa Patent Ofisi, bu bilginin "yeni bir icat" olmadığına ve patentin biyo-korsanlık olduğuna hükmetti.
- **Basmati Pirinci Davası:** Bir Teksas şirketi, Hindistan'a özgü Basmati pirincini patentlemeye çalıştı. Uzun mücadeleler sonunda mahkeme, "Basmati" isminin şirkete ait olamayacağına karar verdi.

Yeşil Devrim'in Karanlık Yüzü: Shiva'nın Endüstriyel Tarım Eleştirisi

Yeşil Devrim, dünyayı açlıktan kurtaran bir başarı hikayesi olarak anlatılsa da, Shiva bu devrimi "şiddetin bir tezahürü" olarak görür.

- **Toprak, Biyoçeşitlilik ve Borç:** Shiva'ya göre kimyasal gübreler topraktaki yaşamı öldürüyor, su tutma kapasitesini azaltıyor ve toprağı çoraklaştırıyor. Çiftçiler, pahalı GDO'lu tohumlara, gübrelere ve pestisitlere bağımlı hale getirilerek bir borç sarmalına itiliyor. Shiva, Hindistan'daki çiftçi intiharlarının bu borç sarmalıyla doğrudan bağlantılı olduğunu iddia etse de, bu iddiası bilimsel çevrelerde en çok tartışılan ve eleştirilen görüşlerinden biridir.
- **"Besinsel Olarak Boş" Gıdalar:** Endüstriyel tarım, "verimlilik" adına topraktaki mikro besinleri tüketiyor. Araştırmalar, modern havuç ve patates gibi ürünlerin besin değerlerinin %75'e varan oranlarda azaldığını gösteriyor. Shiva'ya göre sistem, bizi doyuruyor gibi görünse de aslında "besinsel olarak boş" ve kimyasallarla dolu gıdalar üretiyor.

Vandana Shiva'nın Sürdürülebilir Gelecek Vizyonu

Shiva sadece eleştirmede, aynı zamanda somut çözümler de sunar. Vizyonunun merkezinde "Tohum Egemenliği" ve "Gıda Egemenliği" yatar. Bu, çiftçilerin tohumları özgürce kullanma ve toplulukların kendi gıda sistemlerini belirleme hakkıdır.

Shiva'nın 1991'de kurduğu Navdanya ("Dokuz Tohum") hareketi, bu vizyonu hayata geçiren en önemli projesidir.

- Hindistan genelinde 120'den fazla topluluk tohum bankası kurdu.
- 4.000'den fazla piring çeşidi dahil olmak üzere binlerce yerli tohumu koruma altına aldı.
- 900.000'den fazla çiftçiye kimyasal kullanmadan tarım yapmayı öğreten agroekoloji eğitimi verdi.

Tarafsız Bakış: Vandana Shiva'ya Yönelik Eleştiriler

Vandana Shiva, bilimsel kanıtları çarpıttığı ve "bilim karşıtı" olduğu yönünde sert eleştirilerle de karşı karşıyadır.

- **GDO ve Çiftçi İntiharları:** Eleştirmenler, intiharlar ve GDO'lar arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi olmadığını belirtiyor.
- **Golden Rice Tartışması:** Shiva, A vitamini eksikliğini gidermek için geliştirilen GDO'lu "Altın Piring"i bir "aldatmaca" olarak nitelendiriyor. Savunucuları ise bu teknolojinin milyonlarca çocuğun kör kalmasını ve ölmesini engelleyebileceğini savunuyor. Bu tartışma, teknolojik bir çözüm ile sistemsel bir çözüm arasındaki temel ideolojik ayrımı gözler önüne seriyor.

Gıdanın Geleceği Bir Demokrasi Meselesidir

Vandana Shiva'yı sevseniz de eleştirdiyseniz de, gıda sistemimiz hakkında sorduğu sorular görmezden gelinemez. O, tohumun sadece bir tarım girdisi değil; kültürel bir miras, ekolojik bir güvence ve bir adalet meselesi olduğunu tüm dünyaya hatırlattı. Gıdamızın geleceği, sadece laboratuvarlarda değil, aynı zamanda tarlalarda, yerel topluluklarda ve demokratik tartışmalarda şekillenecektir.

BÜTÜNCÜL DOĞAL YAŞAM: İKLİM KRİZİNDEN ANKSİYETEYE MODERN DÜNYANIN HASTALIKLARINA KARŞI BİR REÇETE

Kathleen R. Smythe, sıradan bir akademisyen değil. Xavier Üniversitesi'nde Afrika tarihi üzerine uzmanlaşmış bir profesör olmasının yanı sıra, yıllarını Tanzanya ve Kenya gibi coğrafyalarda saha çalışmaları yaparak, bisikletiyle kıtaları aşarak ve kendi topluluğunda tarım projelerine katılarak geçirmiş bir eylem insanı. Smythe'nin "Tarihi iyi bilmek, geleceği tahmin etmek gibi bir yan etkiye sahiptir" sözü, kitabının da temel felsefesini özetliyor. O, tarihi sadece geçmiş anlamak için değil, günümüzün en büyük krizi olan ekolojik ve insani kopuşa çözüm bulmak için bir araç olarak kullanıyor.

Modern hayatın karmaşası içinde bir şeylerin yanlış gittiğini hissediyor musunuz? Artan anksiyete, besin değeri düşmüş gıdalar, doğadan kopukluk ve derin bir amaçsızlık hissi... Tarih profesörü Kathleen R. Smythe, Yeni İnsan Yayınevi tarafından Türkiye'de yayımlanan "Bütüncül Doğal Yaşam: Dünyayı, Tarihi, Bedeni ve Zihni Yeniden Hissetmek" adlı kitabında, tüm bu sorunların tek bir ortak kökene sahip olduğunu savunuyor: dünyayla kaybettiğimiz o kadim bağlantı. Bu kitap, sadece bir çevre manifestosu değil; aynı zamanda modern insanın hem gezegeni hem de kendi bedenini ve zihnini nasıl iyileştirebileceğine dair devrimci bir yol haritası sunuyor. Kathleen R. Smythe, sıradan bir akademisyen değil. Xavier Üniversitesi'nde Afrika tarihi üzerine uzmanlaşmış bir profesör olmasının yanı sıra, yıllarını Tanzanya ve Kenya gibi coğrafyalarda saha çalışmaları yaparak, bisikletiyle kıtaları aşarak ve kendi topluluğunda tarım projelerine katılarak geçirmiş bir eylem insanı. Smythe'nin "Tarihi iyi bilmek, geleceği tahmin etmek gibi bir yan etkiye sahiptir" sözü, kitabının da temel felsefesini özetliyor. O, tarihi sadece geçmiş anlamak için değil, günümüzün en büyük krizi olan ekolojik ve insani kopuşa çözüm bulmak için bir araç olarak kullanıyor.

Smythe, "sürdürülebilirlik" kavramının genellikle çevre, toplum ve ekonomi üçgeninde sıkışıp kaldığını ve bu modelin yirmi yıldır somut bir sonuç üretmediğini iddia ediyor. Ona göre asıl sorun, daha fazla teknoloji veya ekonomik düzenleme eksikliği değil. Asıl sorun, insanlığın evrimsel süreçte geliştirdiği, ancak modern sanayi toplumunda unuttuğu temel bağlantıları yitirmiş olması: toprakla, tarihle, kendi bedeniyle ve zihniyle olan bağlantı. Bu kopukluk, sadece gezegeni değil, doğrudan bizleri de hasta ediyor.

Modern İnsanın "Kayıp Bağlantısı"

Kitabın merkezindeki soru şu: "İnsanlar, gezegeni değiştirecek kadar güçlü hale gelirken, bu başarıların beşiği olan dünyayla neden bağlarını kopardılar?" Smythe'ye göre bu kopuş, hayatımızın her alanında kendini gösteriyor.

Peki, bu kayıp bağlantıyı nasıl onarabiliriz? Smythe'nin önerdiği çözüm, vazgeçmek üzerine değil, yeniden yönlenmek üzerine kurulu. Kitap, "öze dönüş" için somut ve uygulanabilir adımlar sunuyor.

Bahçecilik: Kendi gıdanızı yetiştirmek, toprakla doğrudan bir bağ kurmanın en güçlü yoludur.

El Becerileri: Dikiş dikmek, marangozluk, tamirat gibi beceriler, bizi tüketimin dayattığı çaresizlikten kurtarır ve yaratıcılığımızı besler.

Bedensel Hareket: Yürümek, bisiklete binmek gibi basit eylemler, bedenimizle ve çevremizle olan duyuşsal bağımızı güçlendirir.

Smythe, bu becerilerin sadece birer hobi olmadığını, aynı zamanda bizi para ekonomisinin esaretinden kurtaran, toplumsal bağları güçlendiren ve "sevgi dolu, neşeli bir emeğe" dönüşen politik eylemler olduğunu savunuyor. Öz-yeterlilik, yoksulluk değil, aksine neye gerçekten ihtiyacımız olduğunu keşfetme özgürlüğüdür.

"Bütüncül Doğal Yaşam", umutsuzluğa kapılmak yerine, kendi hayatımızda atabileceğimiz küçük adımların bile ne kadar büyük bir fark yaratabileceğini gösteriyor. Kathleen R. Smythe, bize sadece ekolojik bir krizle değil, aynı zamanda varoluşsal bir krizle karşı karşıya olduğumuzu hatırlatıyor. Çözüm ise, dışarıda bir yerlerde değil, kendi ellerimizde, bedenimizde ve toprağa dokunduğumuz o anda başlıyor. Bu kitap, modern insanın anlam arayışına cevap veren, hem zihinsel hem de pratik bir rehber niteliğinde.

BİZİ TAKİP ET

ekolojikevim.org

info@ekolojikevim.com.tr

[@ekolojik.evim](https://www.instagram.com/ekolojik.evim)

[@ekolojik.evim](https://www.facebook.com/ekolojik.evim)

[@EkolojikEvim](https://twitter.com/EkolojikEvim)

[@ekolojikevim.org](https://www.telegram.org/ekolojikevim.org)

[@Tubecotv](https://www.youtube.com/Tubecotv)

[@EkolojikEvim](https://www.youtube.com/EkolojikEvim)